

10. klasse – på vej mod ungdomsuddannelse

Anden del af evalueringen af 10. klasse

Evalueringsrapport

10. klasse

- på vej mod ungdomsuddannelse

Anden del af evalueringen af 10. klasse

Evalueringsrapport
2012

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

10. klasse
- på vej mod ungdomsuddannelse

© 2012 Danmarks Evalueringsinstitut
Trykt hos Rosendahls-Schultz Grafisk a/s

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bestilles hos:
Alle boghandlere

40,- kr. inkl. moms
ISBN 978-87-7958-677-2
Foto: Getty Images

Indhold

Forord	5
1 Resume	7
2 Indledning	11
2.1 Formålet med evalueringen	13
2.2 Evalueringens design og metode	15
2.3 Analysestrategi	17
2.4 Projektgruppe	18
2.5 Rapportens disposition	19
3 Indhold i 10. klasse	21
3.1 Brobygning	22
3.2 Vejledning	25
3.3 Praktik	28
3.4 Samarbejde med ungdomsuddannelserne	29
3.5 Undervisningen i 10. klasse	32
3.5.1 Brug af uddannelsesplanerne	32
3.5.2 Mulighed for at imødekomme elevernes behov	33
3.6 Opsamling: Indholdet i 10. klasse	34
4 Elevernes udvikling i uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation efter 10. klasse	37
4.1 Afklarethed med hensyn til uddannelsesvalg	38
4.2 Elevernes faglige kompetencer	41
4.3 Elevernes sociale og personlige kompetencer	43
4.4 Udvikling med hensyn til elevernes trivsel i skolen	46

4.5	Udvikling med hensyn til elevernes motivation for ungdomsuddannelse	50
4.6	Opsamling og perspektivering: Elevernes udvikling i 10. klasse	52
5	Sammenligning med elever, der startede på en ungdomsuddannelse efter 9. klasse	55
5.1	Sammenligning af uddannelsesparathed	56
5.2	Sammenligning af trivsel i skolen	59
5.3	Sammenligning af motivation for ungdomsuddannelse	61
5.4	Opsamling: Sammenligning af elever i 9. og 10. klasse	62
6	Årsager til ændring i elevernes motivation i 10. klasse	65
6.1	Faktorer, der har betydning for elevernes ændrede motivation	66
6.1.1	Faktorer, der baserer sig på forhold i 9. klasse	67
6.1.2	Faktorer, der baserer sig på forhold i 10. klasse	68
6.1.3	Faktorer, der baserer sig på elevernes baggrundskarakteristika	69
6.2	Elevernes egne vurderinger af årsager til ændret grad af motivation	70
6.2.1	Elevernes vurdering af brobygning	74
6.3	Opsamling: Årsager til ændret grad af motivation	75
7	Litteratur	77
Appendiks		
Appendiks A:	Dokumentation og metode	79
Appendiks B:	Skoler, der har medvirket i telefoninterview	93

Forord

10. klasse er et skridt på vejen mod ungdomsuddannelserne. Siden skoleåret 2008/2009 har 10. klasse været målrettet elever med behov for yderligere faglig kvalificering og afklaring af uddannelsesvalg for at blive klar til ungdomsuddannelserne. Men hvilke tilbud møder eleverne i 10. klasse? Og hvad har betydning for, om eleverne bliver mere motiverede til at starte på ungdomsuddannelserne efter et år i 10. klasse?

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gennemfører en evaluering, som sætter fokus på, hvilken betydning 10. klasse har for, at unge påbegynder og gennemfører en ungdomsuddannelse. I december 2011 offentliggjorde vi første del af evalueringen, der beskrev, at 10. klasse vælges af mange forskellige typer elever, og at der er stor forskel på elever, der vælger 10. klasse på hhv. folkeskoler og efterskoler. Denne anden del af evalueringen sætter fokus på, hvilke 10.-klasse-tilbud, der findes, og hvilke faktorer, der har betydning for at øge elevernes motivation til ungdomsuddannelserne. Evalueringen er gennemført på foranledning af formandskabet for Skolerådet.

Vi håber, at den samlede evaluering kan være med til at kvalificere diskussionen af, hvilken rolle 10. klasse spiller og bør spille i det uddannelsessystem, vi har i dag.

Agi Csonka
Direktør for EVA

1 Resume

Fra skoleåret 2008/09 trådte der nye regler i kraft for 10. klasse. 10. klasse skal nu målrettes de elever, som efter 9. klasse har behov for yderligere faglig opkvalificering og afklaring af uddannelsesvalg for at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse. Desuden blev der i 2010 indført yderligere ændringer i lovgivningen vedrørende kravene til brobygning til ungdomsuddannelser samt muligheden for at tilbyde 10.-klasser-forløb, der består af 20 uger i folkeskolen efterfulgt af 20 uger i en erhvervsuddannelses grundforløb – den såkaldte 20/20-model.

Denne evaluering undersøger, hvilke typer af indsatser eleverne i 10. klasse tilbydes efter indførelsen af de nye regler, og hvilke faktorer der har betydning for at øge elevernes motivation for at starte på en ungdomsuddannelse.

Evalueringen viser, at der er stor variation i de forskellige 10.-klasse-tilbud. Der er bl.a. forskel på, hvordan forskellige elementer i 10. klasse som brobygning, vejledning og praktik er tilrettelagt.

Evalueringen viser desuden, at en stor andel af de elever, der i 9. klasse vurderede deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation lavt, giver mere positive vurderinger i 10. klasse. En stor andel af den samlede elevgruppe har imidlertid ikke ændret deres vurderinger i 10. klasse i forhold til i 9. klasse.

Evalueringen peger også på, at elever, der efter 10. klasse starter på en erhvervsuddannelse, har et bedre udgangspunkt end de elever, der starter på en erhvervsuddannelse efter 9. klasse. De elever, der er fortsat i 10. klasse, vurderer generelt deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for ungdomsuddannelse højere end elever, der er startet på en erhvervsuddannelse umiddelbart efter 9. klasse.

Variation i 10.-klasse-tilbuddene

Det varierer, hvilke tilbud de forskellige 10.-klasse-former har til eleverne. Særligt er der forskel på, hvor orienterede tilbuddene er mod overgangen til ungdomsuddannelserne i forhold til, hvordan brobygning til ungdomsuddannelserne er tilrettelagt, og hvilket samarbejde lærerne har

med ungdomsuddannelserne. Variationen i tilbuddene afhænger af, hvilken skoleform der udbyder 10. klasse (10. klasse på folkeskole, 10.-klasse-center, ungdomsskole, privatskole/friskole eller efterskole).

10.-klasse-tilbuddene på folkeskolerne, herunder 10.-klasse-centrene, prioriterer brobygning højt, tilbyder ofte længere brobygningsforløb og samarbejder i vid udstrækning med ungdomsuddannelserne om at udvikle brobygningsforløbene. Samme høje prioritering af de afklarende elementer finder man på ungdomsskolerne. Her har eleverne ofte obligatoriske brobygningsforløb, der varer længere end de fem dage, loven kræver, og en stor andel af ungdomsskolerne er desuden i dialog med ungdomsuddannelserne om elevernes udbytte af brobygningen. På efterskolerne prioriteres brobygningen ikke så højt som i de øvrige skoleformer. Her tilbydes korte brobygningsforløb, og lærerne er i mindre udstrækning i dialog med ungdomsuddannelserne om elevernes udbytte af brobygningen.

Vejledningen er organiseret anderledes på efterskolerne end i de øvrige skoleformer. Efterskolerne tilbyder i højere grad end de øvrige skoleformer en meget tilgængelig vejledning. Ofte er vejlederne på efterskolerne også lærere samme sted, og derfor er de som regel umiddelbart tilgængelige for eleverne, når der opstår et behov.

Evalueringsens første del, *Karakteristik af 10.-klasse-elever* (EVA 2011), viste, at der blandt de elever, der vælger at gå i 10. klasse, er store forskelle på deres baggrundskarakteristika og deres vurdering af deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for ungdomsuddannelserne. Denne anden del af evalueringen viser som nævnt, at der er stor variation i 10.-klasse-tilbuddene. Sammenholder man resultaterne fra første del og anden del af evalueringen, tegner det et billede af, at 10. klasse også har tilbud til andre elever end dem, der ifølge lovgivningen er den primære målgruppe.

Elever, der vurderede deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation lavt i 9. klasse, udvikler sig positivt i 10. klasse

En stor andel af de elever, der vurderede deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation lavt i 9. klasse, giver mere positive vurderinger i 10. klasse. Den samlede elevgruppe udvikler sig dog ikke i samme grad.

Den elevgruppe, der i 9. klasse havde de laveste vurderinger, ændrer især deres vurderinger af, hvor vigtigt det er for dem at få en ungdomsuddannelse, hvor godt de synes om at gå i skole, deres relationer til klassekammerater og lærere og deres egne personlige og sociale kompetencer.

Størstedelen af de elever, der i 9. klasse havde de laveste vurderinger, valgte at gå i 10. klasse på folkeskoler, 10.-klasse-centre og ungdomsskoler. Idet disse tre skoleformer modtager en stor del

af de elever, der udvikler deres vurderinger mest i løbet af 10. klasse, peger evalueringen på, at disse skoleformer løfter en anden opgave end efterskoler og privatskoler/friskoler.

Analysen viser desuden, at der ikke er markante forskelle på, hvor meget hhv. drenge og piger har udviklet sig, når det gælder deres uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for ungdomsuddannelse, i løbet af 10. klasse. 10.-klasse-tilbuddene ser altså ud til at gavne piger og drenge lige meget.

Stor forskel på elever, der starter på en erhvervsuddannelse efter hhv. 9. klasse og 10. klasse

De elever, der starter på en erhvervsuddannelse efter 10. klasse, har et andet udgangspunkt end de elever, der valgte at starte på en erhvervsuddannelse efter 9. klasse. De elever, der er fortsat i 10. klasse, vurderer deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation mere positivt på de fleste parametre end de elever, der er startet på en erhvervsuddannelse umiddelbart efter 9. klasse. Særligt er der forskel på elevernes vurderinger af deres faglige kompetencer og trivsel i skolen.

Forskellen skal sammenholdes med, at de elever, der valgte at starte på en erhvervsuddannelse lige efter 9. klasse, i undersøgelsen i 9. klasse vurderede deres egne kompetencer lavest. Som følge af den udvikling, eleverne har gennemgået i 10. klasse, er der blevet endnu større forskel mellem de erhvervsuddannelseselever, der starter efter 9. klasse, og de elever, der har gået i 10. klasse.

Blandt elever, der vælger en gymnasial uddannelse, er der ikke samme forskel. De elever, der starter på en gymnasial uddannelse efter 9. klasse, er den elevgruppe, der vurderer deres faglige kompetencer højest, mens der i vurderingerne af de personlige og sociale kompetencer ikke er en signifikant forskel mellem elever, der starter på en gymnasial uddannelse efter hhv. 9. klasse og 10. klasse. De gymnasiale uddannelser oplever altså ikke umiddelbart i samme grad som erhvervsuddannelserne en forskel på elever, der begynder efter hhv. 9. klasse og 10. klasse.

Faktorer, der har betydning for elevernes udvikling af motivation for ungdomsuddannelse

Evalueringen viser, at faktorer i både 9. klasse og 10. klasse har betydning for, om eleverne øger deres motivation for ungdomsuddannelse i løbet af 10. klasse.

Det, at eleverne i 9. klasse oplevede, at de trivedes i skolen, og at forældrene interesserede sig for deres skolegang, har positiv betydning for, at eleverne i 10. klasse øger deres motivation for ungdomsuddannelse.

I 10. klasse har det positiv betydning for elevernes udvikling af motivation, at de har været tilfredse med valget af valgfag og linjer i 10. klasse. De elever, der vurderer, at vejledningen i høj grad levede op til deres behov, øger desuden i højere grad end de øvrige elever deres motivation for videre uddannelse.

Typen af den vejledning, eleverne har modtaget i 10. klasse, har også betydning. De elever, der både har modtaget vejledning om praktik og brobygning, har i højere grad øget deres motivation end de elever, der ikke har modtaget vejledning om praktik og brobygning. De elever, der har modtaget vejledning om brobygning er også mere tilbøjelige til at øge motivationen end dem, der ikke har modtaget vejledning om brobygning – dog ikke helt så tilbøjelige som de elever, der har modtaget vejledning om både brobygning og praktik.

Skoleformen har også betydning for elevernes udvikling med hensyn til motivation i 10. klasse. Elever, der har gået i 10. klasse på en folkeskole (herunder ungdomsskole og 10.-klasse-center) eller privatskole/friskole, er mere tilbøjelige til i 10. klasse at øge deres motivation for at begynde på en ungdomsuddannelse end elever, der har gået i 10. klasse på efterskole.

Enkelte baggrundsfaktorer har betydning for elevernes udvikling af motivation for ungdomsuddannelse i 10. klasse. Elever, hvis mødre er arbejdsløse, er mere tilbøjelige til at øge deres motivation i løbet af 10. klasse, end elever hvis mødre er beskæftigede. Elever med mødre med grundskole eller ungdomsuddannelse som længste fuldførte uddannelse har større tilbøjelighed til at øge deres motivation end elever, hvis mødre har en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Til gengæld har faktorer som elevens køn og herkomst ikke betydning for udviklingen af motivation for ungdomsuddannelse i 10. klasse.

Der er kun små variationer i elevernes egne vurderinger af betydningen af de forskellige elementer i 10. klasse for deres lyst til at fortsætte på en ungdomsuddannelse og for deres afklaring af uddannelse. Kun brobygningen vurderer eleverne forskelligt, alt efter hvilken skoleform de er tilknyttet. Elever på efterskoler vurderer i mindre grad end de øvrige elevgrupper, at brobygning har haft stor betydning for deres lyst til at fortsætte på en ungdomsuddannelse og for deres afklaring af, hvilken uddannelse de skal vælge.

2 Indledning

Som følge af lovændringen, der har været gældende siden skoleåret 2008/09, skal 10. klasse være målrettet de elever, der har behov for yderligere faglig opkvalificering og afklaring af uddannelsesvalg for at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse. Ændringen i lovgivningen for 10. klasse har medført en række tiltag, der skal indfri denne intention. Dertil kommer en lovændring gældende fra skoleåret 2010/2011, hvor det blev muligt at udbyde et 10.-klasse-forløb, der består af 20 uger i folkeskolen efterfulgt af 20 uger i en erhvervsuddannelses grundforløb. Denne model kaldes 20/20-modellen. I 2010 indførtes desuden en ændring i kravene til brobygning til ungdomsuddannelserne. Det betyder, at 10. klasse nu indeholder:

- Obligatorisk brobygning i mindst én uge til mindst én erhvervsrettet eller erhvervs-gymnasial uddannelse
- En række nye tilbudsfag, der er målrettet ungdomsuddannelserne, og som indeholder uddannelses- og erhvervsafklarende elementer.

Øgede krav til uddannelsesvejledningen og til brugen af uddannelsesplaner er andre nye tiltag, der skal øge elevernes muligheder for at gennemføre en ungdomsuddannelse.

Lovgivningen for 10. klasse

Lovgivningen for 10. klasse er blevet justeret for at imødekomme en bestemt gruppe elevers behov og kan dermed ses som et led i at sikre, at flere elever bliver i stand til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Der er ikke visitation til 10. klasse, hvilket betyder, at alle, der ønsker at gå i 10. klasse, skal tilbydes dette.

Betegnelsen 10. klasse kan ifølge folkeskolelovens § 19 g anvendes af andre skoleformer end folkeskolen, hvis undervisningen står mål med den obligatoriske undervisning i folkeskolens 10.-klasse (LBK nr. 998 af 16.08.2010). Det betyder, at 10. klasse kan tages på mange typer af institutioner og er struktureret på forskellige måder. 10. klasse findes i dag på både folkeskoler, 10.-klasse-centre, efterskoler, ungdomsskoler og privatskoler/friskoler. Dertil kommer, at flere og flere 10.-klasser samarbejder tæt med ungdomsuddannelsesinstitutionerne, og derfor er flere 10.-klasse-tilbud i dag at finde på fx erhvervsskoler og gymnasier.

Der gælder forskellige krav til de forskellige skoleformer, der tilbyder 10. klasse. Som nævnt skal undervisningen på efterskoler og privatskoler/friskoler stå mål med den obligatoriske del af undervisningen i folkeskolens 10. klasse. Det betyder bl.a., at efterskolerne og privatskolerne/friskolerne skal tilbyde undervisning i de obligatoriske fag, brobygning, den obligatoriske selvvalgte opgave (OSO), arbejdet med uddannelsesplan og vejledning. Derimod *skal* efterskolerne og privatskolerne/friskolerne i modsætning til folkeskolens 10. klasse, ikke tilbyde den valgfrie del af 10. klasse. Den valgfrie del omfatter bl.a. tilbudsfag, tilbud om frivillig brobygning og ulønnet praktik med et uddannelsesperspektiv. De forskellige krav til skoleformerne betyder desuden, at efterskoler og privatskoler/friskoler ikke har mulighed for at fravige de obligatoriske krav til 10. klasse, herunder eksempelvis at tilbyde en reduceret fagrække (LBK nr. 998 af 16.08.2010 og BEK nr. 875 af 07.07.2010). For efterskolerne og privatskolerne/friskolerne gælder desuden, at de har deres egne lovgivninger, som de skal efterleve (LBK nr. 689 af 22.06.2011 og LBK nr. 1135 af 07.12.2011). En anden væsentlig forskel mellem efterskolerne og de øvrige skoleformer, der tilbyder 10. klasse, er, at efterskolerne har eleverne døgnet rundt, hvilket giver mulighed for andre tilbud.

Ungdomsskoler, der tilbyder 10. klasse som heltidsundervisning, skal ligeledes stå mål med den obligatoriske del af undervisningen i 10. klasse (BEK nr. 913 af 03.10.2000). Den valgfri del af heltidsundervisningens 10. klasse *skal* ikke følge reglerne for 10. klasse på folkeskole, men vil ofte gøre det, fordi der – lige som det gælder for folkeskolen – er tale om et kommunalt tilbud. Ungdomsskolerne har ligesom 10. klasse på folkeskole mulighed for at fravige de obligatoriske krav til 10. klasse, når særlige forhold taler for det (BEK nr. 913 af 03.10.2000 og LBK 998 nr. 16.08.2010). Ungdomsskolerne har udover heltidsundervisningens 10. klasse, som denne evaluering beskæftiger sig med, også andre tilbud til unge, herunder fritidsundervisning, undervisning i enkelte fag og specialundervisning.

Variationerne skoleformerne imellem kan desuden ses i, hvor stor en andel af det samlede elevtal i 10. klasse, der findes i de forskellige skoleformer. 44 % af eleverne var i 2010 at finde på efterskoler, 39 % i folkeskoler eller 10. klassecentre, 10 % på privatskoler/friskoler og 7 % på ungdomsskoler (Danmarks Statistik).

Viden fra første del af evalueringen

Denne evaluering er anden del af en større evaluering af 10. klasse. Første del af evalueringen viste, at elevgrundlaget for de forskellige typer af 10. klasse er meget forskelligt på trods af ændringerne i lovgivningen, der målretter tilbuddet mod en mere afgrænset målgruppe.

Evalueringens første del viste, at elever, der vælger 10. klasse på hhv. folkeskoler og efterskoler, er forskellige¹. Det gælder, når man ser på deres baggrundskarakteristika som herkomst, hjemmets uddannelsesniveau, elevernes eget karakterniveau og urbaniseringsgraden, der hvor eleven bor. Men det gælder også i forhold til, hvordan de selv vurderer deres uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for ungdomsuddannelse.

Elever, der vælger 10. klasse på en efterskole, har et højere karakterniveau og mødre med højere uddannelsesniveau og kommer fra mindre byer end elever, der vælger at begynde i 10. klasse på en folkeskole. Elever, der vælger 10. klasse på en efterskole, vurderer sig selv højere på faktorer om uddannelsesparathed end elever, der har valgt 10. klasse på en folkeskole. Første del af evalueringen konkluderede, at 10.-klasse-tilbuddene står over for forskellige opgaver og udfordringer på grund af de meget forskellige elevgrupper.

2.1 Formålet med evalueringen

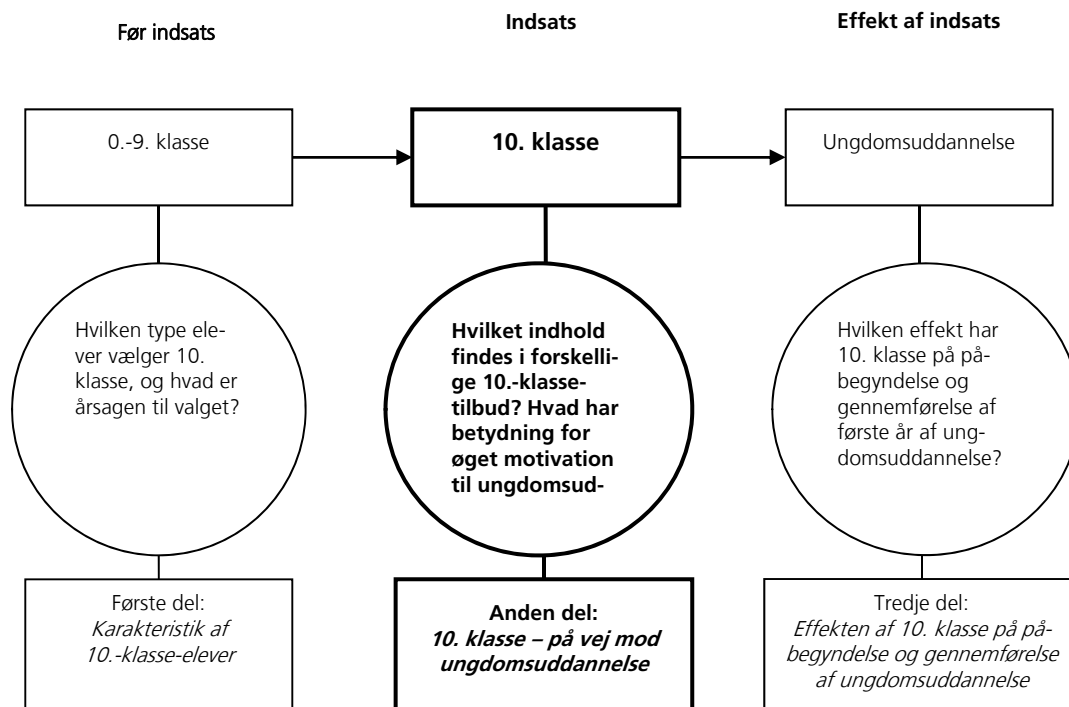
Denne evaluering har som overordnet formål at undersøge, hvilken betydning 10. klasse har for, at unge begynder på og gennemfører en ungdomsuddannelse. Den samlede evaluering består af tre dele:

- Første del: *Karakteristik af 10.-klasse-elever* (offentliggjort i december 2011)
- Anden del: *10. klasse – på vej mod ungdomsuddannelse*
- Tredje del: *Effekten af 10. klasse på påbegyndelse og gennemførelse af første år af ungdomsuddannelse.*

I figur 1 er evalueringens tre faser illustreret, og denne anden del er fremhævet.

¹ I evalueringens første del blev de forskellige typer af 10. klasser på folkeskoler behandlet under ét. Dvs., at folkeskolekategorien dækkede folkeskoler, 10.-klasse-centre, ungdomsskoler og privatskoler/friskoler.

Figur 1
Evalueringens tre faser

Evalueringens første del beskrev, hvilke elever der vælger 10. klasse. Formålet med denne anden del af evalueringen er at undersøge følgende:

- Hvilke typer af indsatser tilbydes eleverne i 10. klasse som følge af de nye regler?
- Hvilke faktorer har betydning for at øge elevernes motivation for at starte på en ungdomsuddannelse?

Med afsæt i disse undersøgelsesspørgsmål skal rapporten tilvejebringe viden om, hvordan 10. klasse i dag gennemføres på forskellig vis inden for den vifte af tilbud, der findes.

Evalueringens anden del vil særligt fokusere på de elementer i 10. klasse, som den nye lovgivning stiller krav om, og udmøntningen af disse i praksis, nemlig:

- Brobygning
- Tilbudsfag
- Uddannelsesvejledning.

Også andre væsentlige elementer såsom praktikken, arbejdet med uddannelsesplanerne og samarbejdet med ungdomsuddannelserne bliver behandlet i evalueringen.

Den tredje del af evalueringen følger de samme elever, som har besvaret spørgeskema i 9. klasse og 10. klasse, når de begynder på en ungdomsuddannelse. Den tredje del af evalueringen skal afdække, hvilken effekt 10. klasse har haft i forhold til at ruste eleverne bedre til at begynde på og gennemføre en ungdomsuddannelse.

I denne anden del af evalueringen følger vi ca. 5.000 elever fra afslutningen af 9. klasse, hvor de deltog i spørgeskemaundersøgelsen i forbindelse med evalueringens første del, til afslutningen af 10. klasse, hvor de igen har deltaget i en spørgeskemaundersøgelse. Eleverne er blevet stillet en række spørgsmål, der afdækker deres uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for ungdomsuddannelse. Nogle spørgsmål optræder i begge undersøgelser i hhv. 9. klasse og 10. klasse, så det med denne anden del af evalueringen er muligt at se, om elevernes egne vurderinger af deres uddannelsesparathed, trivsel og motivation for videre uddannelse har ændret sig i løbet af 10. klasse. Samtidig kobler vi elevernes besvarelser med resultaterne fra en spørgeskemaundersøgelse blandt 10.-klasse-lærere, der giver os viden om, hvilken indsats eleverne er blevet tilbudt i 10. klasse.

2.2 Evalueringens design og metode

Evalueringens anden del er ud over at inddrage data fra første del af evalueringen baseret på følgende elementer:

- Telefoninterview med lærere i 10. klasse
- Spørgeskemaundersøgelse blandt elever i 10. klasse
- Spørgeskemaundersøgelse blandt lærere i 10. klasse.

De enkelte elementer beskrives i det følgende. Appendiks A indeholder en mere uddybende beskrivelse af evalueringens design og metode.

Telefoninterview blandt lærere i 10. klasse

Anden del af evalueringen blev indledt ved at foretage 15 telefoninterview med 10.-klasse-lærere fra forskellige skoler. Formålet var at få viden om de forskellige måder, 10. klasse kan gennemføres på, i forhold til både form og indhold. Særligt har vi fokuseret på, hvilken betydning de nye regler for 10. klasse har haft for tilbuddene.

Interviewpersonerne blev udvalgt, så de repræsenterede forskellige 10.-klasse-former i forhold til:

- Skoleformer (10. klasse på folkeskole, 10.-klasse-center, efterskole, ungdomsskole, privatskole/friskole)

- Geografisk placering
- Overgangsfrekvenser til ungdomsuddannelserne
- Antal elever.

De interviewede lærere skulle desuden have et godt indblik i det tilbud, de repræsenterede, fx i kraft af at være kontaktlærere, klasselærer eller lignende i 10. klasse.

I forbindelse med interviewene fik vi indblik i lærernes årsplaner og andre typer af dokumenter, der beskriver indholdet i forskellige 10.-klasse-tilbud.

Telefoninterviewene med lærere i 10. klasse blev brugt som grundlag for spørgeskemaundersøgelsen blandt lærere i 10. klasse. Samtidig fungerer interviewene som perspektiv på resultater af spørgeskemaundersøgelsen. En liste over skoler, hvis lærere vi har gennemført interview med, findes i appendiks B.

Spørgeskemaundersøgelse blandt lærere i 10. klasse

EVA har gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt lærere i 10. klasse. De udvalgte lærere er klasselærere, kontaktlærere eller tilsvarende i de klasser eller på de skoler, hvor eleverne fra spørgeskemaundersøgelsen går.

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen blandt lærere i 10. klasse er at afdække, hvilke forskelle i indholdet der kan identificeres mellem de forskellige 10.-klasse-tilbud, herunder betydningen af de nye regler for 10. klasse. Desuden afdækker spørgeskemaundersøgelsen lærernes vurdering af, hvilken betydning de forskellige elementer i 10. klasse har for elevernes påbegyndelse af en ungdomsuddannelse.

Ved at inddrage de lærere, der er tilknyttet elevernes 10. klasse, er det muligt at sammenkoble data og dermed få viden om, hvilket tilbud de pågældende elever i evalueringen har modtaget. Da vi fra spørgeskemaundersøgelsen blandt eleverne havde elevernes cpr-numre, var det muligt at spore, hvilke 10.-klasser eleverne går i. Elevernes cpr-numre blev suppleret med oplysninger om elevernes skole og klasse fra Ungdommens Uddannelsesvejlednings Udviklingscenter (UUUC), og på den måde var det muligt at få kontakt med lærerne. De pågældende skoler modtog e-mails med oplysninger om, hvilken klasselærer der skulle besvare spørgeskemaet. Derefter stod skolen for at videreformidle spørgeskemaet til læreren.

Bruttostikprøven af lærere var på 1.060. Der blev afgivet 558 besvarelser, hvilket giver en svarprocent på 53. Efter bortfaldsanalysen blev svarprocenten vurderet som acceptabel. Læs mere om bortfaldsanalyse mv. i appendiks A.

Spørgeskemaundersøgelse blandt elever i 10. klasse

Denne evaluering omfatter desuden en spørgeskemaundersøgelse blandt elever i 10. klasse. Alle elever, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen i forbindelse med evalueringens første del, og som efter 9. klasse er fortsat i 10. klasse, har modtaget et spørgeskema. Spørgeskemaet er udarbejdet af EVA, og undersøgelsen er gennemført af Danmarks Statistik.

Spørgeskemaundersøgelsen afdækker elevernes vurdering af deres:

- Uddannelsesparathed (faglige, sociale og personlige kompetencer og afklarethed med hensyn til uddannelsesvalg)
- Skoletrivsel
- Motivation for ungdomsuddannelse.

Nogle af spørgsmålene optrådte også i det spørgeskema, eleverne svarede på i 9. klasse. Ved at koble elevernes besvarelser med deres besvarelser af de tilsvarende spørgsmål i 9. klasse er det muligt at se, om eleverne i løbet af 10. klasse har ændret deres vurderinger af deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for videre uddannelse. Eleverne er desuden blevet stillet nogle få spørgsmål om 10. klasse, nemlig blandt andet om deres oplevelser af brobygningen, praktikken, fagene og vejledningen.

Ved hjælp af UUUC's database har det været muligt at spore, hvor eleverne, der deltog i evalueringens første del, går i 10. klasse. Eleverne fik tilsendt et brev med et link til det elektroniske spørgeskema. Breve til elever på efterskoler var stilet til deres skole, mens brevene til de øvrige elever blev sendt til elevernes hjemadresse. Brevene blev fulgt op af en telefonisk rykkerrunde, som gav eleverne mulighed for at besvare skemaet telefonisk.

Bruttostikprøven af elever var på 4.968, og antallet af besvarelser var 2.902. Svarprocenten i spørgeskemaundersøgelsen blandt elever i 10. klasse er 65, hvilket er tilfredsstillende, respondentgruppen taget i betragtning. Læs mere om dataindsamlingen i appendiks A.

2.3 Analysestrategi

Den valgte analysestrategi for evalueringen omfatter for det *første* en deskriptiv analyse. Denne del af evalueringen belyser, hvilke forskelle og ligheder der er i indholdet i 10.-klasse-tilbud inden for forskellige skoleformer. Lærernes besvarelser af spørgeskemaet belyser omfanget af forskellige indholdselementer i 10. klasse, herunder brobygning, praktik, vejledning, tilbudsfag osv. Desuden inddrager vi eksempler fra telefoninterviewene blandt lærere i 10. klasse som eksempler på, hvilken praksis der kan ligge bag de svar, lærerne har afgivet i spørgeskemaundersøgelsen. Vi har søgt efter mønstre i det kvantitative datamateriale for at spore sammenhænge mellem forskellige indholdselementer i 10. klasse med henblik på at foretage en typologisering af 10.-klasse-tilbud.

Analysen viste, at det ikke var muligt at foretage en sådan typologisering (se en uddybende forklaring i appendiks A).

For det *andet* har vi sammenholdt data fra elevspørgeskemaundersøgelsen i evalueringens første del, hvor eleverne gik i 9. klasse, med data fra elevspørgeskemaundersøgelsen i denne anden del, hvor eleverne går i 10. klasse. Det viser den udvikling, der har været i elevernes besvarelser fra 9. til 10. klasse, og dermed, hvilken betydning 10. klasse har haft for elevernes motivation for at starte på en ungdomsuddannelse. Analysen af elevernes udvikling beror altså ikke på deres egne vurderinger af, om 10. klasse har gjort en forskel, men på en sammenligning af deres vurderinger af deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for ungdomsuddannelse med et års mellemrum. I den sammenlignende analyse sammenholder vi desuden vurderingerne fra de elever, der fra 10. klasse skal videre på en ungdomsuddannelse, med vurderingerne fra de elever, der startede på ungdomsuddannelse lige efter 9. klasse. Det gør vi for at undersøge, om eleverne efter 10. klasse har et andet udgangspunkt, når de begynder på en ungdomsuddannelse, hvad angår deres egen oplevelse af uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation, end de elever, der fortsatte på en ungdomsuddannelse lige efter 9. klasse.

For det *tredje* har vi ved hjælp af en statistisk model undersøgt, hvilke faktorer der har betydning for, om eleverne øger deres motivation for ungdomsuddannelse. I den forbindelse har vi undersøgt, hvilke baggrundskarakteristika og skolefaktorer i 9. klasse og 10. klasse der har betydning for elevernes motivation for ungdomsuddannelse.

Data i de tre analyser stammer fra elev- og lærerundersøgelserne. I analyserne af variationerne i elevbesvarelserne mellem forskellige skoleformer (10. klasse på folkeskole, 10.-klasse-center², ungdomsskole, privatskole/friskole og efterskole) har vi sammenholdt data fra elev- og lærerundersøgelserne, så den viden, vi har fra lærerundersøgelsen om skoleformerne, er blevet koblet til elevernes data. På den måde har vi identificeret den skoleform, eleverne har været tilknyttet i 10. klasse. Grunden til, at denne kobling er nødvendig, er, at kun lærerne blev bedt om at angive skoleform i spørgeskemaet. Gennem pilottest erfarede EVA, at det ikke var muligt for eleverne at foretage denne skelnen i tilstrækkelig sikker grad. Læs mere i appendiks A om elevpopulationen.

2.4 Projektgruppe

Projektgruppen på EVA har haft ansvaret for evalueringen og udarbejdelsen af rapporten og bestod af:

² I evalueringen skelner vi mellem 10. klasse på folkeskole og 10. klasse på 10.-klasse-center ud fra lærerne i spørgeskemaundersøgelsens besvarelser af, hvilken skoleform, de repræsenterer. Juridisk set falder de to skoleformer imidlertid ind under samme kategori og skal derfor leve op til samme krav i lovgivningen.

- Evalueringskonsulent Kristine Bang Nielsen (projektleder)
- Specialkonsulent Pernille Hjermov
- Metodekonsulent Niels Peter Mortensen
- Metodekonsulent Mikkel Bergqvist
- Metodemedarbejder Tobias Bühring
- Evalueringsmedarbejder Caspar Theut.

2.5 Rapportens disposition

Rapporten består ud over resume og indledning af følgende kapitler:

Kapitel 3 fokuserer på indholdet i de forskellige skoleformer i 10. klasse (10. klasse på hhv. folkeskole, 10.-klasse-center, ungdomsskole, privatskole/friskole og efterskole), og hvordan tilbuddene er tilrettelagt.

I kapitel 4 ser vi nærmere på, hvilke ændringer der er sket i forhold til elevernes uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for ungdomsuddannelse fra slutningen af 9. klasse til slutningen af 10. klasse.

I kapitel 5 sammenligner vi elevernes vurderinger efter et år i 10. klasse med vurderingerne hos de elever, der fortsatte på en ungdomsuddannelse lige efter 9. klasse, for at se, om eleverne efter 10. klasse har et andet udgangspunkt for at starte på en ungdomsuddannelse end de elever, der fortsatte på en ungdomsuddannelse lige efter 9. klasse.

Kapitel 6 beskæftiger sig med, hvilke faktorer der har betydning for, om der sker en ændring i elevernes motivation i løbet af 10. klasse. Analysen tager udgangspunkt i en statistisk model. Desuden perspektiveres denne analyse med elevernes egne vurderinger af, hvilke elementer i 10. klasse der motiverer dem til at starte på en ungdomsuddannelse.

I appendiks A beskriver vi evalueringens dokumentation og metode.

I appendiks B findes en liste over de skoler, hvor de interviewede lærere er ansat.

3 Indhold i 10. klasse

10.-klasse-tilbuddene rummer en lang række forskellige aktiviteter, der tilsammen tegner de forløb, eleverne er igennem i 10. klasse. I dette kapitel viser vi variationen af 10. klasse i forhold til det indhold, de forskellige skoleformer tilbyder. Med udgangspunkt i lovgivningens nye krav til 10. klasse fokuserer undersøgelsen særligt på følgende indholdselementer i 10. klasse:

- Brobygningen
- Vejledningen
- Praktikken
- Lærernes samarbejde med ungdomsuddannelserne
- Undervisningen i 10. klasse, herunder holddeling, arbejdet med uddannelsesplanerne og mulighederne for at imødekomme elevernes behov.

Kapitlet viser, hvordan lærerne i de forskellige skoleformer, 10.-klasse-centre, folkeskoler, ungdomsskoler, privatskoler/friskoler og efterskoler, tilrettelægger de forskellige elementer i 10. klasse, og hvilke fag der indgår i 10.-klasse-tilbuddene.

Kapitlet viser, at tilbuddene typisk varierer mellem folkeskoler, 10.-klasse-centre og ungdomsskoler og til dels privatskoler/friskoler på den ene side og efterskoler på den anden side. I nogle sammenhænge skiller svarene fra lærerne på privatskoler/friskoler sig også ud i forhold til de andre skoleformer. Disse variationer kan, som nævnt, tilskrives, at der gælder forskellige krav til de forskellige skoleformer. Således skal efterskoler og privatskoler/friskoler stå mål med de obligatoriske krav til 10. klasse i folkeskoleloven for at kunne anvende betegnelsen 10. klasse, mens folkeskolens 10. klasse både skal tilbyde den obligatoriske og valgfrie del af 10. klasse. Sidstnævnte har således også mulighed for at fravige kravene til den obligatoriske undervisning, såfremt særlige grunde taler for det (LBK nr. 998 af 16.08.2010).

Særligt er der forskel mellem skoleformerne på, hvor lang tid eleverne er i brobygning til ungdomsuddannelserne, og om lærerne samarbejder med ungdomsuddannelserne om at udvikle brobygningsforløb. I forhold til det faglige indhold af undervisningen er der forskel på, i hvilken grad de nye fag, der er rettet særligt mod ungdomsuddannelserne med afklarende elementer,

bliver tilbudt, og desuden er der forskel mellem skoleformerne på, hvilke fag der er obligatoriske for alle elever. Desuden oplever en stor gruppe lærere, at det er en udfordring at imødekomme elevernes eventuelle behov for ekstra læseundervisning.

I det følgende beskrives det, hvad de forskellige skoleformer tilbyder eleverne i 10. klasse. I fremstillingen har vi lagt særligt vægt på de resultater, der viser variationerne skoleformerne imellem, og mindre vægt på de resultater, der er ensartede på tværs af skoleformer. Dog er resultaterne beskrevet, hvor de i sig selv er interessante, selvom lærernes svar er nogenlunde ens på tværs af skoleformer.

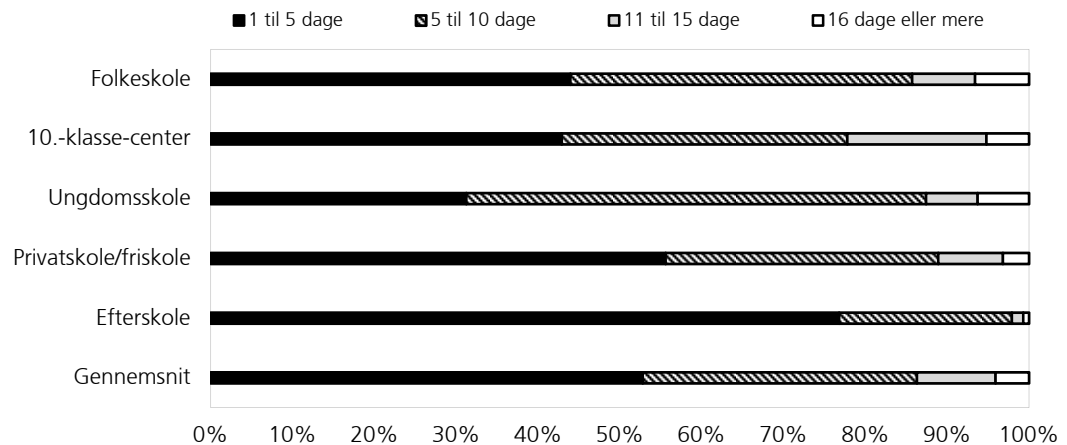
3.1 Brobygning

Som en del af overgangen til ungdomsuddannelserne deltager elever i udskolingen i brobygningsforløb, dvs. forløb på en udvalgt ungdomsuddannelse, som afspejler undervisningen på de uddannelser, eleven er i brobygning til. Som beskrevet i lov om vejledning om uddannelse og erhverv (LBK nr. 671 af 21.06.2010) er formålet med brobygningsforløb, at de skal give eleverne et kendskab til uddannelsernes indhold og dermed bedre mulighed og større motivation for at vælge og gennemføre en ungdomsuddannelse.

Alle elever i 10. klasse skal deltage i brobygning af en uges varighed og i forløbet skal indgå mindst én erhvervsrettet ungdomsuddannelse eller én erhvervsgymnasial uddannelse af mindst to dages varighed. Dvs. at alle elever deltager i brobygning til mindst én ungdomsuddannelse. Desuden skal alle elever i folkeskolens 10. klasse (herunder også 10. klassecentre) tilbydes yderligere frivillig brobygning. Dog må brobygningen højst vare fem uger og brobygning til gymnasiale uddannelser højst én uge. Efterskolerne, privatskolerne/friskolerne og ungdomsskolerne *kan* tilbyde yderligere frivillig brobygning, men det er ikke et krav, at de gør det (BEK nr. 875 af 07.07.2010 og BEK nr. 913 af 03.10.2000).

Figur 2 viser, at den mest udbredte varighed af de obligatoriske brobygningsforløb er 1-5 dage, men at nogle skoler tilbyder længere obligatoriske forløb.

Figur 2
Varighed af obligatorisk brobygning (n = 540)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt lærere.

Omtrent halvdelen (53 %) af alle lærerne angiver, at obligatorisk brobygning i deres 10.-klasse varer 1-5 dage. Disse korte brobygningsforløb er mest udbredt på efterskolerne – her angiver 77 % af lærerne, at den obligatoriske brobygning varer 1-5 dage.

56 % af ungdomsskolelærerne angiver, at elevernes obligatoriske brobygningsforløb varer 5-10 dage³. Ungdomsskolerne tilbyder oftest sådanne mellemlange forløb. For folkeskoler og 10.-klasse-centre svarer hhv. 42 % og 35 % af lærerne, at det obligatoriske brobygningsforløb varer 5-10 dage. Det samme gælder for 33 % af lærerne på privatskoler/friskoler og 21 % af efterskolelærerne.

Det helt lange obligatoriske brobygningsforløb på 11-15 dage er mest udbredt på 10.-klasse-centrene, hvor 17 % af lærerne svarer, at brobygningsforløbet er af denne varighed. 8 % af lærerne på folkeskoler og privatskoler/friskoler svarer det samme, og 6 % af ungdomsskolelærerne, hvorimod kun 1 % af lærerne fra efterskolerne angiver, at det obligatoriske brobygningsforløb varer 11-15 dage.

³ I opsætningen af det elektroniske spørgeskema er der desværre sket den fejl, at to svarkategorier er blevet overlappende. Svarmuligheden "5 dage" er altså en del af både første svarkategori ("1-5 dage") og anden svarmulighed ("5-10 dage"). Resultaterne skal således tages med det forbehold.

Lærerne er desuden blevet spurgt, om deres elever – ud over den obligatoriske brobygning – har deltaget i frivillig brobygning. 57 % af alle lærerne på tværs af de forskellige skoleformer angiver, at nogle af eleverne i deres 10. klasse har deltaget i frivillig brobygning. Frivillig brobygning er mere udbredt på folkeskoler og 10.-klasse-centre end på privatskoler/friskoler og efterskoler. På 10.-klasse-centrene svarer 78 % af lærerne, at nogle af eleverne har deltaget i frivillig brobygning. Derimod er andelen af efterskolelærere, der svarer, at nogle elever har deltaget i frivillig brobygning, kun 24 %. Forskellen mellem udbredelsen af den frivillige brobygning kan tilskrives de forskellige lovkrav, der som nævnt er til hhv. 10. klasse på folkeskole (herunder også 10.-klasse-centre) og 10. klasse på efterskole og privatskole/friskole. I de to sidstnævnte skoleformer er der ikke krav om, at skolerne skal tilbyde frivillig brobygning.

Stort set alle lærere – mellem 90 % og 100 % – angiver, at deres 10. klasse bliver tilbudt brobygning til de tre forskellige typer af ungdomsuddannelser, dvs. til erhvervsrettede ungdomsuddannelser, erhvervsgymnasiale uddannelser og almene gymnasiale uddannelser. Dog angiver 14 % af lærerne på privatskolerne/friskolerne, at de ikke tilbyder brobygning til erhvervsrettede ungdomsuddannelser. Det betyder altså, at en del af privatskolerne/friskolerne kun giver eleverne mulighed for at afprøve de gymnasiale uddannelser som en del af brobygningsforløbet.

I telefoninterviewene peger nogle lærere på, at kravet om, at kun den ene ungdomsuddannelse i brobygningen kan være en almen gymnasial ungdomsuddannelse, kan betyde, at nogle elever ikke afprøver de uddannelser, de selv synes er relevante, og som de oplever, at deres valg står imellem. Dette gælder for elever, der er i tvivl om, om de skal vælge en almen gymnasial uddannelse (stx) eller hf. Denne kombination er ikke mulig inden for rammen af fem dages brobygning. Samtidig peger lærernes vurderinger i det kvalitative materiale på, at nogle skoler løser problemet ved at tilbyde elever, der er i tvivl om, hvilken almen gymnasial uddannelse de skal vælge, yderligere brobygning ud over den første uge. Herved kan eleven få mulighed for at afprøve begge de almene gymnasiale uddannelser ud over en erhvervsuddannelse eller en erhvervsgymnasial uddannelse.

For de skoler, der har lange brobygningsforløb (11-15 dage eller derover), kan brobygningen være organiseret som én dag om ugen i fx 15 uger. En sådan organisering kan betyde, at eleverne kan få kendskab til mere end to forskellige ungdomsuddannelser. Men det kan også betyde, at lærerne løbende har mulighed for justere brobygningsforløbene og løse problemstillinger, der opstår i forløbene. En sådan løbende dialog og justering kan være en udfordring i de korte forløb, idet ungdomsuddannelserne typisk har tilrettelagt sådanne forløb på forhånd.

Telefoninterviewene peger på, at nogle lærere oplever, at eleverne i høj grad bruger brobygning til at blive afklaret om, hvilken konkret skole de vil gå på, når de skal begynde på deres ungdomsuddannelse. På nogle efterskoler og skoler i større byer med mange ungdomsuddannelses-

tilbud kan brobygningen ikke udfylde denne funktion, hvilket da heller ikke er det lovgivningsmæssige formål med brobygning. I lov om vejledning om uddannelse og erhverv (LBK nr. 671 af 21.6.2010) fremgår det således, at formålet med brobygning er at gøre eleverne bekendt med *uddannelsens* praktiske og teoretiske elementer. Det er ikke et formål ifølge lovgivningen, at brobygning skal afklare til konkret valg af uddannelsesinstitution.

3.2 Vejledning

Alle elever, der følger folkeskolens 10.-klasse, skal modtage vejledning. Dette sker typisk i regi af ungdommens uddannelsesvejledning (UU-vejledningen). For efterskoler gælder det, at kommunen skal indgå aftale med skolen, og at eleverne modtager vejledning fra en UU-vejleder, hvis den pågældende efterskole anmoder om det. Størstedelen af efterskolerne har dog valgt selv at varetage vejledningen (Thomsen og Jensen 2011).

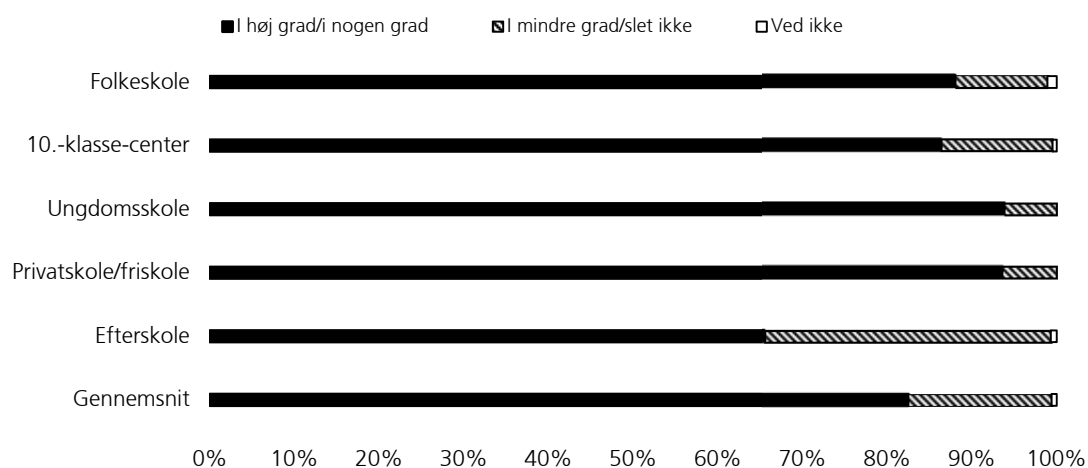
Vejledningsloven fastsætter, at vejledningen blandt andet skal introducere eleverne til ungdomsuddannelserne og forberede dem på valg af uddannelse. UU-vejlederen har ansvaret for, at elevens uddannelsesplan bliver udarbejdet, og at den enkelte elevs uddannelsesparathed vurderes. Eleverne skal have mulighed for at få vejledning på skolen, og vejledningen skal tilrettelægges i samarbejde med skolen.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at vejledningen de fleste steder i høj grad eller i nogen grad omhandler afklaring af, hvad eleverne skal efter 10. klasse, og hvilke uddannelser eleverne skal i brobygning til, og at vejlederen har ansvaret for at udarbejde elevernes uddannelsesplan.

De kvalitative interview med lærere peger på, at det kan være en tidsmæssig og praktisk udfordring at samarbejde med vejlederen om vejledningen, men også, at det er et vigtigt samarbejde, hvor udbyttet for både vejleder, lærer og elever kan være stort, hvis samarbejdet bliver etableret. Samarbejdet mellem vejleder og lærer kan fx handle om lærerens vejledning af eleverne i forbindelse med OSO (den obligatoriske selvvalgte opgave), og på nogle skoler er det lærerne, der løbende i samarbejde med eleverne selv udfylder elevernes uddannelsesplan, hvilket også kræver et tæt samarbejde med elevernes vejleder.

Figur 3 viser, at mere end 80 % af lærerne på 10.-klasse-centre, folkeskoler, privatskoler/friskoler og ungdomsskoler angiver, at de i høj grad eller i nogen grad samarbejder med vejlederen om vejledningen.

Figur 3
Vejlederens samarbejde med lærerne om vejledningen (n = 538)

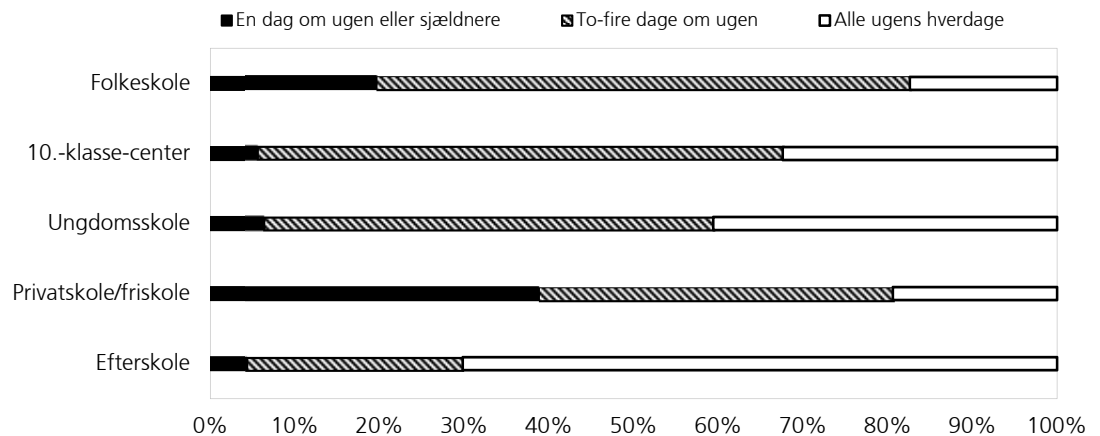
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt lærere.

Figuren viser samtidig, at en større andel af lærerne på efterskoler (34 %) end i de andre skoleformer svarer, at de i mindre grad eller slet ikke samarbejder med vejlederen om vejledningen.

Undersøgelsen viser, at samarbejdet mellem lærere og vejledere om vurdering af elevernes uddannelsesparathed forekommer i nogenlunde lige stort omfang på tværs af de forskellige skoleformer. 76 % af lærerne angiver, at de i høj grad samarbejder med vejlederne om dette, og 18 % angiver, at de gør det i nogen grad.

Vejlederens tilgængelighed kan give en indikation på, hvilken rolle vejlederen spiller i elevernes dagligdag. Figur 4 viser, at vejlederne er mest tilgængelige for efterskoleeleverne og mindst tilgængelige på privatskolerne/friskolerne.

Figur 4
Hvor ofte er uddannelsesvejlederen tilgængelig for eleverne i din 10.-klasse, enten på sit kontor eller i klassen? (n = 540)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt lærere.

Figuren viser, at 70 % af lærerne på efterskolerne svarer, at vejlederen er tilgængelig alle ugens dage, hvilket fx kun gælder for 17 % af folkeskolelærerne. Samtidig svarer 93 % af lærerne på efterskolerne, at vejlederen udelukkende er placeret på skolen. 72 % af folkeskolelærerne og 51 % af lærerne på 10.-klasse-centre angiver, at vejlederen er placeret både på skolen og andre steder.

Forskellen i tilgængelighed og placering af vejlederne hhv. på efterskolerne og i de andre skoleformer kan hænge sammen med, at vejlederne på efterskolerne ofte er lærere på skolen og dermed tilgængelige hver dag. I de andre skoleformer er det ofte en UU-vejleder, der er tilknyttet skolen (det er det altid på folkeskoler og 10.-klasse-centre), og den enkelte UU-vejleder dækker ofte flere forskellige skoler inden for UU-centerets område og er derfor mindre tilgængelig på den enkelte skole.

At vejlederen er mere tilgængelig på efterskolerne, koblet med en mindre grad af samarbejde mellem lærerne og vejleder om vejledningen, indikerer, at to forskellige typer af praksis kan gøre sig gældende. På den ene side kan vejledningsopgaven på efterskolen være delt mellem flere lærere. I de tilfælde er det som regel intentionen, at vejledningen skal integreres i den daglige undervisning. På andre efterskoler er vejledningsansvaret uddelegeret til en enkelt lærer, som gennemfører vejledning, der i højere grad er adskilt fra den almindelige undervisning, på linje med

vejledningen i de øvrige skoleformer. De kvalitative interview peger på, at begge modeller findes på efterskolerne. I en undersøgelse af vejledning på efterskoler beskriver Ministeriet for Børn og Undervisning, at en stor andel af eleverne på efterskoler finder, at den personlige samtale med vejlederen er den vejledningsaktivitet, der har hjulpet dem mest (Ministeriet for Børn og Undervisning 2012).

Samarbejdet mellem lærere og vejledere i de øvrige skoleformer er ofte mere omfattende, mere systematiseret og tilrettelagt som en fast, aftalt aktivitet. Dertil kommer, at denne type vejledning har gennemgået en udvikling med etableringen af UU-centrene, hvor vejlederne er organiseret i professionelle samarbejdsrelationer med andre vejledere.

3.3 Praktik

I 10. klasse er der mulighed for, at eleverne i kombination med brobygning kan komme i såkaldt ulønnet praktik med uddannelsesperspektiv. 10. klasserne på folkeskole og 10.-klasse-centre skal tilbyde den frivillige praktik, mens efterskoler, privatskoler/friskoler og ungdomsskoler kan vælge at tilbyde dette. Ifølge vejledningsloven kan kombinationer af brobygning og praktik med uddannelsesperspektiv højst vare fem uger.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at praktik er mest udbredt i 10. klasser på folkeskoler, ungdomsskoler og 10.-klasse-centre, noget mindre udbredt på privatskoler/friskoler og mindst udbredt på efterskoler. Dette er da også forventeligt set i lyset af kravene i lovgivningen. 79 % af folkeskolelærerne angiver, at nogle af eleverne i deres 10. klasse har været i praktik, og det samme gælder for 76 % af lærerne på 10.-klasse-centre og 72 % af ungdomsskolelærerne. 44 % af efterskolelærerne angiver, at nogle af eleverne har været i praktik, mens 56 % af privatskole-/friskolelærerne angiver, at nogle af deres elever har været i praktik.

Undersøgelsen viser desuden, at det er meget forskelligt, om eleverne selv har været med til at tage initiativ til praktikken. Det, at eleven har været med til at tage initiativet, kan betyde, at skolen tilrettelægger særlige og individuelt tilpassede praktikforløb. I de forløb, hvor eleverne selv tager initiativ, kan eleverne have mulighed for at være med til at tilrettelægge praktikken ud fra egne ønsker og behov. Omvendt kan praktik på skolens initiativ også være en metode til at introducere eleverne til områder, som de ikke selv har opfattet som relevante for dem, men som kan vise sig at være det.

77 % af de folkeskolelærere, hvis elever har været i praktik, og 81 % af de lærere i 10.-klasse-centre, hvis elever har været i praktik, svarer, at eleverne selv har været med til at tage initiativ til det. Det gælder for 78 % af de ungdomsskolelærere og 60 % af de privatskole-/friskolelærere,

hvis elever har været i praktik. 38 % af efterskolelærerne svarer, at de elever, der har været i praktik, selv har været med til at tage initiativ til det.

3.4 Samarbejde med ungdomsuddannelserne

Folkeskoleloven fastsætter forskellige retningslinjer for samarbejdet mellem 10.-klasse-tilbudene og ungdomsuddannelserne. Således blev der med lovgivningsændringen i 2010 muligt at lave forløb af 20 uger på folkeskole og 20 uger i en erhvervsuddannelses grundforløb (20/20-modellen) (LBK nr. 998 af 16.08.2010). Dertil kommer, at bekendtgørelsen om brobygning og introduktionskurser til ungdomsuddannelser (BEK nr. 875 af 07.07.2010) fastsætter krav til en grundig for- og efterbehandling af den enkelte elevs brobygningsforløb af UU-vejledningen eller af skolen for de elever, der ikke vejledes af UU-vejledningen.

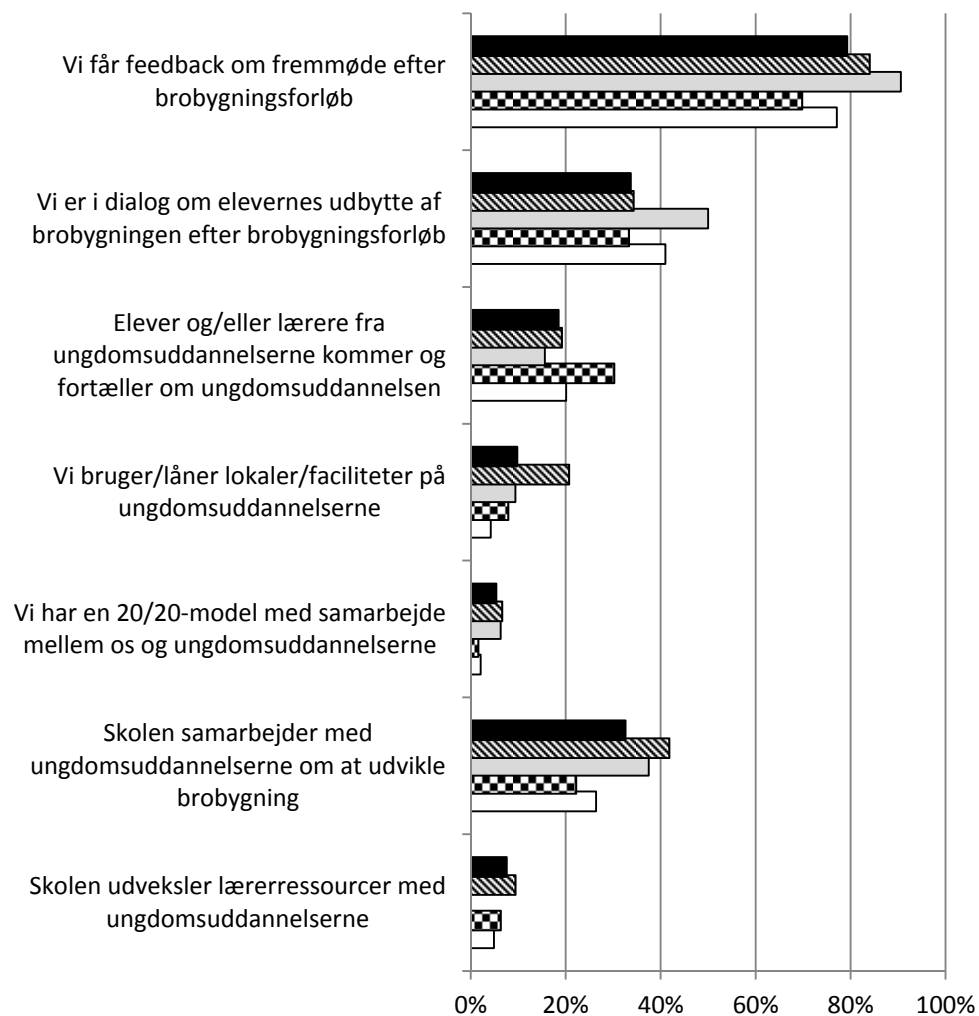
EVA's evaluering af optagesystemet til de gymnasiale uddannelser (2010) viser blandt andet, at det er vigtigt at prioritere samarbejdet med ungdomsuddannelserne, blandt andet for at sikre, at lærerne i folkeskolen ved, hvilken undervisning og hvilke krav eleverne kommer til at møde på ungdomsuddannelserne. Desuden viser evalueringen, at gymnasieskolerne samarbejder med UU-centrene, men kun i meget lille grad med folkeskolen. Evalueringen peger på, at der er behov for et mere etableret og direkte samarbejde mellem folkeskolen og de gymnasiale uddannelser for at sikre, at lærerne ved, hvad der bliver undervist i på gymnasiet, og ved, hvordan eleverne bliver vurderet, hvis de skal til optagelsesprøve.

De kvalitative interview med lærere i 10. klasse viste, at det samme ønske om og behov for at vide, hvilken undervisning og hvilke krav eleverne kommer til at møde i ungdomsuddannelserne, gælder i forhold til alle typer af ungdomsuddannelser. Derfor afdækker evalueringen omfanget af de forskellige former for samarbejde mellem lærerne i 10. klasse og på ungdomsuddannelserne.

Figur 5 viser udbredelsen af forskellige samarbejdsformer mellem 10. klasserne og ungdomsuddannelserne.

Figur 5
Hvilke af følgende udsagn – hvis nogen – beskriver din 10. klasses samarbejde med ungdomsuddannelserne? (n = 544)

■ Folkeskole ▨ 10.-klasse-center □ Ungdomsskole ▩ Privatskole/friskole □ Efterskole

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt lærere.

Undersøgelsen peger på, at 10.-klasse-lærernes samarbejde med ungdomsuddannelserne om brobygningsforløbene hovedsageligt består i dialog om elevernes fremmøde på ungdomsuddannelsen, når de er i brobygning, snarere end om elevernes udbytte af brobygningen. 80 % af lærerne svarer, at de samarbejder med ungdomsuddannelserne om dette.

Resultatet kan tyde på, at lærerne i forbindelse med samarbejdet i høj grad fokuserer på, om eleverne opfylder de rent formelle krav om, at de skal deltage i brobygningsforløb. Dette perspektiveres yderligere ved, at andelen af lærere, der svarer, at de er i dialog med ungdomsuddannelserne om elevernes udbytte, er mindst inden for de skoleformer, hvor de korte brobygningsforløb dominerer.

37 % af lærerne svarer, at de er i dialog med ungdomsuddannelserne om elevernes udbytte af brobygningen, og på privatskoler/friskoler, hvor mange lærere svarer, at brobygningsforløbene varer en uge, er denne andel kun på 33 %. Derimod svarer 50 % af ungdomsskolelærerne, at de samarbejder med ungdomsuddannelserne om elevernes udbytte af brobygningen. Det er samtidig blandt ungdomsskolelærerne, at den største andel svarer, at den obligatoriske brobygning varer 5-10 dage, dvs. længere end den minimumsperiode, der er fastsat i lovgivningen.

Som figuren viser, er der flest lærere på 10.-klasse-centrene, der svarer, at de samarbejder med ungdomsuddannelserne om at udvikle brobygningsforløb – det gør 42 %. 33 % af folkeskolelærerne og 38 % af ungdomsskolelærerne angiver, at de samarbejder med ungdomsuddannelserne om at udvikle brobygningsforløb. For efterskolerne er denne andel på 26 %, mens 22 % af privatskole-/friskolelærerne svarer, at de samarbejder med ungdomsuddannelserne om at udvikle brobygningsforløb.

Det kvalitative materiale i evalueringen peger på, at det kan være en god ide som lærer at samarbejde med ungdomsuddannelserne om at tilrettelægge brobygningsforløb. På folkeskoler, 10.-klasse-centre, privatskoler/friskoler og ungdomsskoler kan der fx være elever, der ad flere omgange har været i brobygning på den samme skole i både 8. klasse (introduktionsforløb) og 9. klasse. For disse elever kan der blandt andet være behov for at tilrettelægge brobygningsforløb i 10. klasse, der rummer nye elementer eller andre fag end de forløb, eleven allerede har deltaget i, for at give eleverne nogle nye erfaringer at trække på, når det endelig valg om ungdomsuddannelse skal træffes.

For efterskolerne gælder der som nævnt det særlige, at eleverne typisk er i brobygning på skoler i nærheden af efterskolen og ikke nødvendigvis i elevens lokalområde. Mange af disse elever er dermed i brobygning på andre skoler end i 8. klasse og 9. klasse. Idet brobygningen har til formål at hjælpe eleverne med at afklare, hvilken type ungdomsuddannelse de skal vælge, kan samarbejdet om at udvikle brobygningsforløbene her handle om, hvordan forløbene bliver mere gene-

relt introducerende. Desuden kan samarbejdet give lærerne en større indsigt i, hvad der venter eleverne på forskellige ungdomsuddannelser.

I undersøgelsen peger 5 % af lærerne på, at de har et samarbejde med ungdomsuddannelserne om en 20-20-model. Med lovgivningsændringen i 2010 blev denne model en mulighed, men er blandt de adspurgte i spørgeskemaundersøgelsen ikke så udbredt.

3.5 Undervisningen i 10. klasse

Undervisningen i 10. klasse bliver tilrettelagt på forskellige måder, og evalueringen blandt lærerne afdækker deres praksis inden for:

- Arbejdet med og brugen af elevernes uddannelsesplan
- Mulighederne for at imødekomme elevernes individuelle behov.

I det følgende beskrives de områder, hvor der er betydelige forskelle i lærernes svar, afhængigt af hvilken skoleform de tilhører. Disse forskelle indikerer, at der er variationer i den måde, 10.-klasse-tilbuddene bliver tilrettelagt på.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt lærerne viser blandt andet, at brugen af uddannelsesplaner til at tilrettelægge undervisningen i forhold til den enkelte elevs behov er mest udbredt på folkeskoler og 10.-klasse-centre. Tre ud af fire efterskolelærere svarer, at de i mindre grad eller slet ikke anvender uddannelsesplanerne til dette formål. Desuden svarer 44 % af efterskolelærerne, at de i mindre grad kan imødekomme elevernes behov for yderligere målrettet læseundervisning for elever med læsevanskeligheder.

3.5.1 Brug af uddannelsesplanerne

Vejledningsloven fastsætter, at det er obligatorisk for eleverne i 10. klasse at arbejde med en uddannelsesplan, hvoraf det blandt andet skal fremgå, hvad eleverne vil opnå med undervisningen i 10. klasse. I uddannelsesplanen beskriver eleverne desuden deres ønske om valg af ungdomsuddannelse efter 10. klasse.

Lærerne på folkeskoler, privatskoler/friskoler og 10.-klasse-centre tegner sig for den største andel, der anvender planerne til at tilrettelægge undervisningen i forhold til den enkelte elevs behov. 55 % af folkeskolelærerne angiver, at de i høj grad eller i nogen grad anvender planerne. Det samme gælder for 43 % af lærerne på 10.-klasse-centre og 46 % af lærerne på privatskoler/friskoler. 34 % af ungdomsskolelærerne anvender dem i høj grad eller i nogen grad, mens 24 % af efterskolelærerne svarer, at de anvender planerne i høj grad eller i nogen grad.

En større andel, nemlig 31 %, af efterskolelærerne angiver, at de slet ikke anvender uddannelsesplanerne til at tilrettelægge undervisningen i forhold til den enkelte elevs behov, og 44 % angiver, at de gør det i mindre grad. Dette resultat kan ses i sammenhæng med, at vejledningen som nævnt på efterskolerne ofte foregår anderledes end i 10.-klasse-tilbudene på folkeskoler – bl.a. fordi mange efterskoler varetager vejledningen uden om UU-vejledningen. Ungdomsskolelærerne er på næsten samme niveau som efterskolerne: 19 % af ungdomsskolelærerne angiver, at de ikke anvender planerne på den måde, og 47 %, at de gør det i mindre grad.

3.5.2 Mulighed for at imødekomme elevernes behov

Ifølge folkeskoleloven skal 10.-klasse-tilbuddene imødekomme elever med læsevanskelighedsbehov for yderligere målrettet læseundervisning. Desuden kan skolerne tilbyde eleverne at deltage i særligt tilrettelagte undervisningsforløb, som blandt andet indebærer en reduceret fagrække. Disse forløb kan tilbydes, når særlige grunde taler for det. De særlige undervisningsforløb kan også bestå i ekstra frivillig brobygning til erhvervsrettet ungdomsuddannelse eller i praktik. Efterskoler og privatskoler/friskoler kan ikke fravige de obligatoriske krav til undervisningen i 10. klasse, herunder kravet til, hvor mange timer, eleverne skal undervises i dansk, matematik og engelsk. Det kan kun lade sig gøre, når de tilbyder specialundervisning (LBK nr. 998 af 16.08.2010).

Lærerne er i undersøgelsen blevet bedt om at angive, i hvilken grad de mener, at der er mulighed for at imødekomme følgende dimensioner:

- Yderligere målrettet læseundervisning for elever med læsevanskeligheder
- Yderligere afklaring af uddannelsesvalg (fx med ekstra frivillig brobygning eller praktik)
- Reduceret fagrække (fx for at koncentrere sig om enkelte fag eller brobygning/praktik).

Yderligere målrettet læseundervisning for elever med læsevanskeligheder er den af de tre dimensioner, som den største andel af lærerne vurderer, at de har mindst mulighed for at imødekomme. På trods af at læseundervisningen er blevet styrket de seneste år, viser denne undersøgelse, at der stadig er udfordringer forbundet med at styrke alle børns læsekompetencer. 43 % af alle lærere svarer, at de i mindre grad eller slet ikke har mulighed for at imødekomme elevernes individuelle behov for yderligere målrettet læseundervisning. Det gælder for 56 % af lærerne på efterskolerne, mens det gælder for 36 – 40 % af lærerne i 10. klasse på folkeskole, 10.-klassecenter og ungdomsskole.

Lærernes svar viser, at de ser sig bedst i stand til at imødekomme elevernes behov for yderligere afklaring af uddannelsesvalg. 87 % af alle lærerne på tværs af de forskellige skoleformer svarer, at de i deres klasse i høj grad eller i nogen grad kan imødekomme elevernes behov for yderligere afklaring af uddannelsesvalg – for folkeskoler, 10.-klasse-centre, ungdomsskoler og privatskoler/friskoler er det over 90 %. På efterskolerne svarer 77 % af lærerne, at det i høj grad eller i nogen grad er muligt at imødekomme dette behov hos eleverne. Undersøgelsen peger dermed på,

at lærerne generelt oplever, at deres 10.-klasse-tilbud giver eleverne mulighed for at blive afklarede med hensyn til, hvilken ungdomsuddannelse de skal vælge, men at nogle efterskolelærere dog oplever det som en udfordring at opnå denne afklaring.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at omkring to tredjedele af lærerne på folkeskoler (66 %), 10.-klasse-centre (74 %) og ungdomsskoler (72 %) oplever, at de i høj grad eller i nogen grad kan imødekomme elevernes behov for en reduceret fagrække. Som nævnt ovenfor gælder der andre regler for efterskoler og privatskoler/friskoler, der kun kan fravige de obligatoriske krav til 10. klasse, når der er tale om specialundervisning. Derfor er der også mindre andele af lærerne i disse skoleformer, der angiver, at de kan imødekomme elevernes behov for en reduceret fagrække.

Samlet set peger efterskolelærernes svar på, at der er udfordringer forbundet med at imødekomme elevernes behov inden for de tre dimensioner, der alle handler om at afklare og opkvalificere eleverne i forhold til en ungdomsuddannelse.

3.6 Opsamling: Indholdet i 10. klasse

Analysen viser, at de forskellige 10.-klasse-tilbud varierer i forhold til, hvordan brobygning, vejledning og praktik er tilrettelagt.

Særligt er der forskel på, hvor orienterede tilbuddene er mod overgangen til ungdomsuddannelserne, i form af den måde, de tilbyder brobygning til ungdomsuddannelserne på, og hvilket samarbejde de har med ungdomsuddannelserne.

Hvor 10.-klasse-tilbuddene på folkeskolerne og 10.-klasse-centrene prioriterer brobygning højt, ofte tilbyder længere brobygningsforløb og samarbejder med ungdomsuddannelserne om at udvikle brobygningsforløbene, spiller brobygningen ikke samme rolle på efterskolerne. Dette kan skyldes, at efterskoler og friskoler ikke står over for samme krav om at skulle tilbyde yderligere frivillig brobygning. Ungdomsskolerne har oftest et samarbejde med ungdomsuddannelserne om elevernes udbytte af brobygningsforløbene og obligatoriske brobygningsforløb, der varer længere end de fem dage, loven kræver. Ungdomsskolerne lægger altså vægt på de afklarende elementer.

Det billede, undersøgelsen tegner af indholdet i de forskellige 10.-klasse-tilbud, er, at efterskolerne i højere grad prioriterer en meget tilgængelig vejledning. Dette er muligt i efterskoleregiet, fordi en lærer kan fungere som vejleder. Denne lærer vil så typisk være tilgængelig for eleverne, når der opstår et behov. Det, at vejlederen nemt kan komme i kontakt med lærerne og har mulighed for at drøfte elevernes udfordringer, kan også have en betydning i forhold til, at efterskolelærerne også i ringest grad bruger uddannelsesplanerne, når de tilrettelægger undervisningen.

Efterskolelærernes svar skiller sig samtidig ud fra svarene fra lærere i de andre skoleformer, især hvad angår muligheden for at imødekomme behovet for ekstra læseundervisning for elever med læsevanskeligheder. Det peger på, at efterskoletilbuddene ikke i samme grad som de andre skoleformer er målrettet elever, der har faglige vanskeligheder, særligt læsevanskeligheder. Første del af evalueringen viste også, at det oftest er andre typer af elever, der vælger at tage 10. klasse på en efterskole, end dem, der vælger 10. klasse på en folkeskole (herunder 10.-klasse-center, ungdomsskole og privatskole/friskole). Det betyder, at de fagligt svage elever, der alligevel vælger at tage 10. klasse på en efterskole, kan risikere, at tilbuddet ikke i tilstrækkelig grad har fokus på og mulighed for at imødekomme behovet for eksempelvis ekstra læseundervisning.

4 Elevernes udvikling i uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation efter 10. klasse

I dette kapitel ser vi nærmere på, hvilke ændringer der er sket i elevernes uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for videre uddannelse fra slutningen af 9. klasse til slutningen af 10. klasse.

I evalueringens første del, *Karakteristik af 10.-klasse-elever* (EVA 2011), analyserede EVA med udgangspunkt i en spørgeskemaundersøgelse blandt elever i 9. klasse forskellene i elevernes uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for ungdomsuddannelse. Analysen viste, at elever, der skulle begynde i 10. klasse på efterskole, lod til – ud fra deres egne vurderinger af en række udsagn – at være mere afklarede med hensyn til deres uddannelsesvalg. Elever, der skulle starte på efterskole efter 9. klasse, vurderede deres faglige kompetencer væsentligt højere end elever, der havde valgt at gå i 10. klasse på en folkeskole, mens forskellene på vurderingerne af de personlige og sociale kompetencer såvel som skoletrivslen og motivationen for videre uddannelse var knap så udtalte.

De elever, der er fortsat i 10. klasse, er blevet bedt om at vurdere samme forhold et år efter sidste undersøgelse, nemlig i afslutningen af deres 10. klasse. Analyserne – som præsenteres i det følgende – viser, at en stor andel af de elever, der vurderede deres uddannelsesparathed lavt efter 9. klasse, vurderer den højere i 10. klasse. Dette gælder, når man ser på deres vurdering af deres faglige kompetencer og deres personlige og sociale kompetencer. Elevernes afklarethed med hensyn til uddannelsesvalg er vanskeligere at sammenligne, idet eleverne stod over for et andet valg i 9. klasse, end de gør i 10. klasse. Efter 9. klasse havde de muligheden for at vælge 10. klasse, mens dette valg i princippet ikke er muligt efter 10. klasse.

Vi har i denne analyse valgt primært at fokusere på den elevgruppe, der i 9. klasse vurderede deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation lavest (under værdien 4 på skalaen fra

1 til 7). Det gør vi, fordi formålet med 10. klasse ifølge lovgivningen er at opnå yderligere faglig opkvalificering og afklaring i forhold til uddannelsesvalg for de elever, der har behov for det. Tallene for den samlede population præsenteres dog også løbende. Samtidig skelner vi mellem, hvilke skoleformer eleverne har gået i (10. klasse på folkeskole, 10.-klasse-center, ungdomsskole, efterskole eller privatskole/friskole) og deres progression (se en nærmere beskrivelse af populationen i appendiks A). Vi har desuden foretaget en analyse af, om der er forskel på elevernes progression i forhold til deres køn.

Eleverne blev i spørgeskemaundersøgelsen i 9. klasse bedt om at vurdere deres egen uddannelsesparathed operationaliseret som:

- Elevernes afklarethed med hensyn til uddannelsesvalget
- Elevernes vurdering af deres faglige kompetencer
- Elevernes vurdering af deres personlige og sociale kompetencer.

I evalueringens første del, *Karakteristik af 10.-klasse-elever*, testede vi uddannelsesparathedsbegrebets operationalisering i de tre ovennævnte dimensioner i en faktoranalyse. Faktoranalysen viste, at der er ensartethed i elevernes besvarelse inden for de tre dimensioner. Sammenholdt med, at analysen viser, at eleverne svarer forskelligt på tværs af de tre dimensioner, bekræfter det, at vi med rimelighed kan kategorisere udsagnene på grundlag af de tre valgte dimensioner.

4.1 Afklarethed med hensyn til uddannelsesvalg

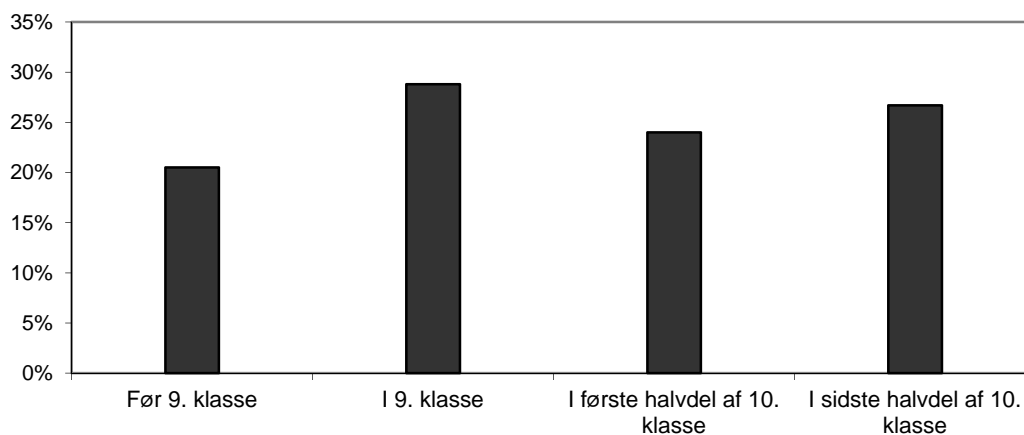
For at undersøge elevernes afklarethed med hensyn til uddannelsesvalg har vi undersøgt:

- Hvornår eleverne besluttede sig for, hvad de skal efter 10. klasse
- Hvor let eller svært eleverne oplevede valget
- Hvor sikre eller usikre eleverne er på, at de har valgt rigtigt.

Det er som nævnt ikke umiddelbart meningsfuldt at sammenligne elevernes besvarelser i 10. klasse med besvarelserne fra 9. klasse. Besvarelserne i 10. klasse er dog i sig selv interessante, idet de giver en indikation på, om eleverne føler sig afklarede efter 10. klasse, hvilket jo ifølge lovgivningen netop er et af formålene med 10. klasse (jf. kapitel 2).

Ser vi på resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen i 10. klasse, tegner der sig et billede af, at en relativt stor andel af eleverne allerede før 10. klasse vidste, hvad de skulle efter 10. klasse. Figur 6 illustrerer dette.

Figur 6
Hvornår besluttede du dig for, hvad du skal efter 10. klasse? (n = 2.862)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt elever i 10. klasse.

Som figuren viser, besluttede halvdelen af eleverne enten før eller i 9. klasse, hvad de skulle efter 10. klasse, mens den anden halvdel har brugt året i 10. klasse på at afklare det.

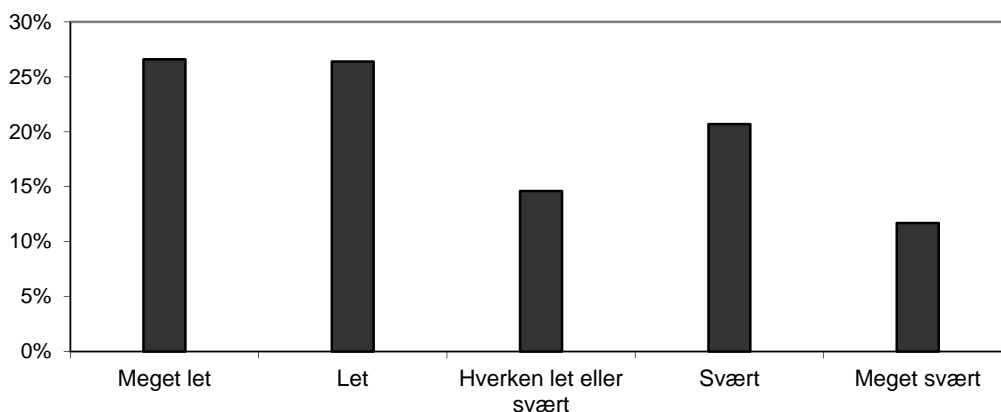
Det viser, at 10. klasse lever op til de forventninger, eleverne havde, før de begyndte på det skoleår. I første del af evalueringen, *Karakteristik af 10.-klasse-elever*, viste spørgeskemaundersøgelsen blandt elever, at 34 % af de elever, der valgte 10. klasse på efterskole, og 44 % af de elever, der valgte 10. klasse på folkeskole, vurderede, at udsagnet "Jeg vil bruge 10. klasse til at blive afklaret om, hvad jeg vil" havde stor betydning for, at de havde valgt at gå i 10. klasse. Resultatet af vurderingerne i 10. klasse viser altså, at der faktisk er en større andel af elever, der har brugt 10. klasse på at blive afklaret, end den andel, der på forhånd vurderede, at de ville bruge 10. klasse på afklaring.

Analysen viser desuden, at mellem 57 % og 59 % af eleverne i 10. klasse på folkeskole, 10.-klasse-center og ungdomsskole har besluttet sig i første eller sidste halvdel af 10. klasse⁴. Dermed træffer lidt flere i disse skoleformer end i de to andre skoleformer det endelige valg i 10. klasse. Hhv. 45 % og 44 % på privatskole/friskole og efterskole har først truffet valget i 10. klasse.

⁴ Spørgeskemaundersøgelsen blandt elever i 10. klasse blev gennemført fra midten af marts til starten af april 2012. Når eleverne har svaret, at de besluttede sig i "sidste halvdel af 10. klasse", refererer det således til perioden fra januar til april.

Eleverne er desuden blevet spurgt, hvor let eller svært det har været for dem at vælge. Her viser besvarelsenerne, at størstedelen har fundet det meget let eller let, men at ca. en tredjedel har fundet valget svært eller endog meget svært. Figur 7 viser dette.

Figur 7
Hvor let eller svært har det været for dig at vælge, hvad du skal efter 10. klasse? (n = 2.900)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt elever i 10. klasse.

Figur 7 viser, at 32 % af eleverne har haft svært eller meget svært ved at vælge, hvad de skal efter 10. klasse, til trods for at afklaring af uddannelsesvalg er et centralt formål med 10. klasse. 53 % af eleverne vurderer, at det har været meget let eller let for dem at vælge, hvad de skal efter 10. klasse, og 15 % vurderer, at det hverken har været let eller svært.

Der er ikke udtalt forskel på, hvilket svar eleverne giver, hvis man sammenholder med, hvilken type 10.-klasse eleverne har gået i. En lidt mindre andel af elever på folkeskoler, 10.-klasse-centre og ungdomsskoler end de øvrige elevgrupper har dog fundet valget let eller meget let. 49 % af eleverne i disse skoleformer har vurderet, at valget har været let eller meget let, mens det gælder for 56 % af eleverne på efterskoler og 59 % af eleverne på privatskoler/friskoler. I den forbindelse er det vigtigt at holde sig for øje, at det, at eleverne finder valget svært, ikke nødvendigvis er et udtryk for, at de ikke er informeret godt nok, eller at skolerne ikke i tilstrækkelig grad har taget hånd om elevernes tvivl. Usikkerheden kan også være et udtryk for en høj grad af refleksion over, hvilket valg der er det rigtige, og at de forskellige aktiviteter i 10. klasse kan have fået eleverne til at genoverveje et allerede truffet valg.

Selvom 32 % har fundet valget svært eller meget svært, lader eleverne overordnet set til at være ret sikre på, at de har truffet det rigtige valg. Størstedelen af eleverne, nemlig 80 %, er meget sikre eller sikre på, at de har valgt rigtigt, mens 12 % hverken er sikre eller usikre. 8 % føler sig meget usikre eller usikre. Elever, der har gået i 10. klasse på privatskole/friskole, føler sig mere sikre end de øvrige elevgrupper. 85 % af eleverne på privatskoler/friskoler vurderer, at de er sikre eller meget sikre på valget, mens det gælder for 79 % af eleverne i 10. klasse på folkeskoler, 10.-klasse-centre, ungdomsskoler og efterskoler.

4.2 Elevernes faglige kompetencer

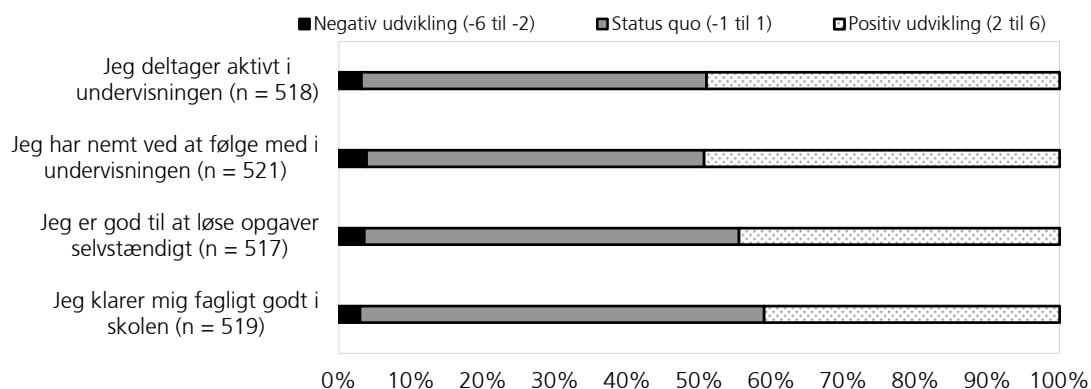
En anden dimension af elevernes uddannelsesparathed er deres faglige kompetencer, som vi også undersøgte i evalueringens første del. Elevernes faglige kompetencer har vi operationaliseret i følgende udsagn:

- "Jeg klarer mig fagligt godt i skolen."
- "Jeg har nemt ved at følge med i undervisningen."
- "Jeg er god til at løse opgaver selvstændigt."
- "Jeg deltager aktivt i undervisningen (fx rækker jeg tit hånden op og deltager i faglige diskussioner)."

Eleverne har kunnet svare på en skala fra 1 til 7, hvor 1 er "Meget uenig" og 7 er "Meget enig". Figur 8 viser udviklingen i vurderingerne fra undersøgelsen i 9. klasse til undersøgelsen i 10. klasse hos den elevgruppe, der i 9. klasse var mest uenig i de forskellige udsagn om faglige kompetencer (4 eller derunder på skalaen fra 1 til 7). Negativ udvikling betegnes som de tilfælde, hvor eleverne har flyttet sig mellem to og seks point i negativ retning, status quo betegner de tilfælde, hvor eleverne enten ikke har flyttet sig eller kun har flyttet sig ét point i negativ eller positiv retning, mens positiv udvikling betegnes som de tilfælde, hvor eleverne har flyttet sig mellem to og seks point i positiv retning. Vi har valgt at betragte de ændringer, der kun omfatter et enkelt point, som status quo, idet der kan være en vis tilfældighed i placeringen af krydset i to svarmuligheder, der ligger tæt på hinanden. Derimod betragter vi en ændring på to point som en reel udvikling i elevernes vurderinger.

Figur 8 viser, at en stor andel af de elever, der vurderede deres egne faglige kompetencer lavt i 9. klasse, har givet mere positive vurderinger i 10. klasse, om end en omtrent lige så stor andel af disse elevers udvikling kan betegnes som status quo.

Figur 8
Udviklingen i vurderinger af faglige kompetencer hos elevgruppen med de laveste vurderinger i 9. klasse*

* Populationen er her elever, der i spørgeskemaundersøgelsen i 9. klasse havde givet udsagnet vurderingen 4 eller derunder på skalaen fra 1 til 7.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelser blandt elever i hhv. 9. klasse og 10. klasse.

Figuren viser, at der særligt er en positiv udvikling i elevernes vurderinger af de parametre, der måler deltagelsen i undervisningen, nemlig udsagnene "Jeg deltager aktivt i undervisningen" og "Jeg har nemt ved at følge med i undervisningen". For begge udsagn har 49 % i den elevgruppe, der vurderede deres egne kompetencer lavt i 9. klasse, vurderet deres egne kompetencer mindst to point bedre i 10. klasse. Figuren viser også, at en omtrent lige så stor andel af udviklingen i vurderingerne kan betegnes som status quo, mens 3-4 % af eleverne i denne elevgruppe har rykket sig i negativ retning.

Resultaterne indikerer altså, at de elever, der vurderede deres egne faglige kompetencer lavt i 9. klasse, i høj grad har udviklet deres faglige kompetencer og særligt de kompetencer, der handler om deltagelse og engagement i undervisningen. Det er væsentligt at besidde disse kompetencer på ungdomsuddannelserne, hvor der bliver stillet større krav til elevernes eget ansvar for at deltage i undervisningen. Det, at eleverne har forbedret disse kompetencer, må altså anses som væsentligt for elevernes muligheder for fastholdelse på ungdomsuddannelserne.

Ser man på den samlede elevpopulation, kan størstedelen af udviklingen i vurderingerne betegnes som status quo. Den samlede gruppe af elever har altså ikke i lige så vid udstrækning som den elevgruppe, der vurderede deres egne faglige kompetencer lavt i 9. klasse, gennemgået en positiv udvikling i 10. klasse. På de fire forskellige parametre, der måler elevernes faglige kompe-

tencer, har mellem 17 % og 25 % udviklet sig positivt, mellem 66 % og 78 % har ikke udviklet sig nævneværdigt, mens mellem 4 % og 9 % har udviklet sig negativt. Også i den samlede elevgruppe er der størst positiv udvikling at spore på de parametre, der måler elevens deltagelse i undervisningen, nemlig udsagnene "Jeg deltager aktivt i undervisningen" (25 % har udviklet sig positivt) og "Jeg har nemt ved at følge med i undervisningen" (22 % har udviklet sig positivt). De elever, der har udviklet sig negativt, vurderede i 9. klasse deres egne faglige kompetencer højt. Mellem 62 % og 65 % af de elever, der har rykket sig i negativ retning, gav i 9. klasse vurderingen 6 eller 7 på skalaen fra 1 til 7.

Der er forskel på, hvilke skoleformer eleverne har været tilknyttet i 10. klasse, og hvor meget de har ændret deres vurderinger af deres egne faglige kompetencer. Generelt har de elever, der har gået i 10. klasse på en ungdomsskole, i højere grad end de øvrige elevgrupper ændret vurderingen af deres egne faglige kompetencer i positiv retning. Andelen af elever, der vurderer deres kompetencer mere positivt i 10. klasse end i 9. klasse, er mellem 27 % og 37 % for de elever, der har gået i 10. klasse på en ungdomsskole, mens det gælder for mellem 20 % og 36 % af eleverne på 10.-klasse-centre, mellem 20 % og 32 % af folkeskoleeleverne, mellem 15 % og 22 % af privatskole-/friskoleeleverne og mellem 10 % og 17 % af efterskoleeleverne.

Ungdomsskoleeleverne skiller sig særligt ud, når det gælder udviklingen af vurderingen af udsagnet "Jeg klarer mig fagligt godt i skolen", hvor 37 % har udviklet sig positivt mod de øvrige skoleformers ændring på mellem 10 % og 25 %. Forskellene kan skyldes skoleformen, men kan også forklares med, at elevgruppen på ungdomsskoler, folkeskoler og 10.-klasse-centre i udgangspunktet vurderede sig selv mere negativt end de øvrige elevgrupper og derfor havde større potentiale for udvikling i positiv retning (EVA 2011). Når man ser på udviklingen hos de elever, der vurderede deres egne faglige kompetencer lavest på skalaen fra 1 til 7, kan vi på dette datagrundlag ikke påvise signifikante forskelle mellem skoleformerne.

Analysen i forhold til køn viser, at der ikke er signifikant forskel på drenges og pigers udvikling af faglige kompetencer i 10. klasse.

4.3 Elevernes sociale og personlige kompetencer

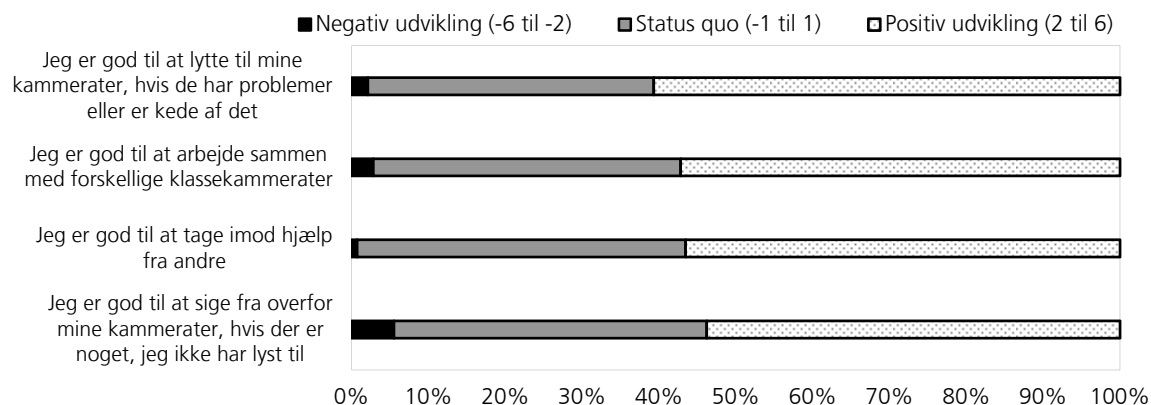
En anden dimension af uddannelsesparathed, som vi inddrager i evalueringen, er elevernes sociale og personlige kompetencer. Disse kompetencer er i analysen blevet operationaliseret som kompetencer, der omhandler elevernes relationer til klassekammeraterne. Udsagnene, eleverne skulle vurdere, er:

- "Jeg er god til at tage imod hjælp fra andre (fx med lektier)."
- "Jeg er god til at arbejde sammen med forskellige klassekammerater."
- "Jeg er god til at lytte til mine kammerater, hvis de har problemer eller er kede af det."

- "Jeg er god til at sige fra over for mine kammerater, hvis der er noget, jeg ikke har lyst til."

Figur 9 viser udviklingen hos den elevgruppe, der vurderede egne sociale og personlige kompetencer lavest i 9. klasse (under værdien 4 på skalaen fra 1 til 7). Figuren viser – som det gjaldt for de faglige kompetencer – at en stor andel af eleverne vurderer deres kompetencer mere positivt i 10. klasse end i 9. klasse.

Figur 9
Udviklingen i vurderinger af personlige og sociale kompetencer hos elevgruppen med de laveste vurderinger i 9. klasse* (n = 145)

* Populationen er her elever, der i spørgeskemaundersøgelsen i 9. klasse havde givet udsagnet vurderingen 4 eller derunder på skalaen fra 1 til 7.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelser blandt elever i hhv. 9. klasse og 10. klasse.

Figuren illustrerer, at en stor del af den elevgruppe, der i 9. klasse vurderede deres egne personlige og sociale kompetencer lavt, har rykket sig væsentligt i positiv retning. Mellem 54 % og 61 % af eleverne vurderer deres egne personlige og sociale kompetencer mindst to point højere på skalaen fra 1 til 7 i 10. klasse end i 9. klasse.

Den parameter, hvorpå den største andel af eleverne har udviklet sig, er vurderingen af udsagnet "Jeg er god til at lytte til mine kammerater, hvis de har problemer eller er kede af det" (61 %), hvilket må antages at være en evne, der gavner elevens sociale samvær med andre. En stor andel af den elevgruppe, der havde de laveste vurderinger i 9. klasse, har også udviklet sig meget, når det gælder de udsagn, der hænger tættere sammen med det sociale liv og skolearbejdet, nemlig udsagnene "Jeg er god til at arbejde sammen med forskellige klassekammerater" (57 %) og "Jeg er god til at tage imod hjælp fra andre" (57 %).

Resultaterne for den samlede elevpopulation viser, at en del af eleverne vurderer deres egne personlige og sociale kompetencer højere i 10. klasse, men at der dog er en større andel, der kun har rykket sig ét point eller slet ikke, og derfor er deres placering status quo.

Mellem 13 % og 16 % har en mere positiv vurdering af deres egne kompetencer end i 9. klasse, mellem 71 % og 81 % har ikke ændret deres vurdering betydeligt, mens mellem 6 % og 12 % vurderer deres egne personlige og sociale kompetencer mere negativt, nemlig de elever, der vurderede deres egne personlige og sociale kompetencer højest i 9. klasse. Mellem 69 % og 86 % af disse elever havde i 9. klasse givet deres egne personlige og sociale kompetencer vurderingen 6 eller 7 på skalaen fra 1 til 7.

Analysen viser her, at det overordnet set ikke har betydning for elevernes ændring i vurderingerne af deres egne personlige og sociale kompetencer, hvilken skoleform de har været tilknyttet. Det eneste udsagn, hvor der er forskelle i udviklingen mellem de enkelte elevgrupper, er "Jeg er god til at sige fra over for mine kammerater, hvis der er noget, jeg ikke har lyst til". Her tegner der sig det samme billede som for vurderingen af de faglige kompetencer, nemlig at en lidt større andel af eleverne på ungdomsskolerne end i de øvrige skoleformer har rykket sig i positiv retning (19 %). 16 % af folkeskoleeleverne vurderer deres egne personlige og sociale kompetencer højere i 10. klasse end i 9. klasse. Det gælder for 14 % af eleverne på 10.-klasse-centre, 12 % af eleverne på privatskoler/friskoler og 10 % af efterskoleeleverne.

Men forskellen mellem skoleformer kan igen tilskrives, at de elever, der har valgt at gå i 10. klasse på ungdomsskole, folkeskole og 10.-klasse-center, i 9. klasse vurderede deres egne personlige og sociale kompetencer lavere end de øvrige elever. Der er ikke signifikante forskelle mellem skoleformerne, når man ser på udviklingen hos den elevgruppe, der havde de laveste vurderinger i 9. klasse.

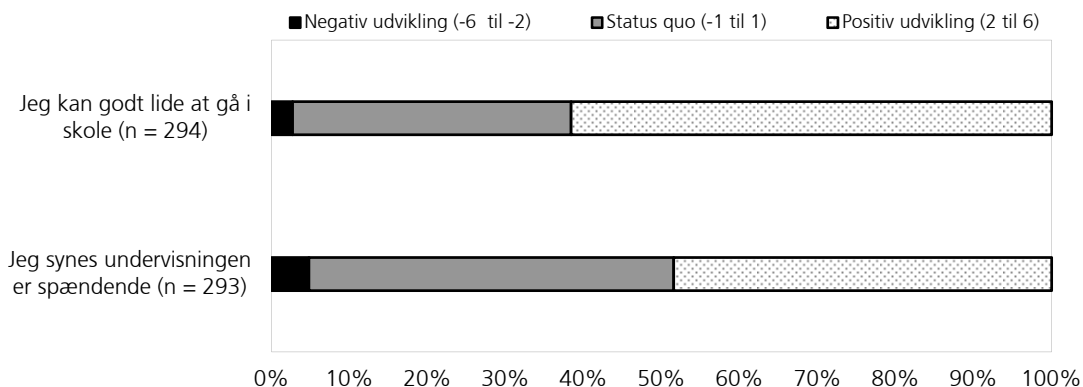
Ser man på hhv. drenges og pigers vurderinger, er der ikke markante forskelle i udviklingen hos de to køn. Der er dog et enkelt udsagn, hvor drengene har udviklet sig en smule mere positivt end pigerne. Det gælder udsagnet "Jeg er god til at sige fra over for mine kammerater, hvis der er noget, jeg ikke har lyst til". Her har 14 % af drengene ændret deres vurdering i positiv retning, mod 12 % af pigerne, og 10 % af drengene har ændret deres vurdering i negativ retning, mod 13 % af pigerne. Når det gælder de øvrige udsagn om personlige og sociale kompetencer, er der ikke signifikante forskelle mellem kønnene.

4.4 Udvikling med hensyn til elevernes trivsel i skolen

For at belyse elevernes trivsel i skolen har vi bedt eleverne vurdere fire forskellige udsagn, der beskriver deres skolegang. To udsagn beskriver elevernes oplevelse af det at gå i skole – om de kan lide at gå i skole, og om de oplever, at undervisningen er spændende – og to udsagn beskriver deres relationer til hhv. lærere og kammerater.

Figur 10 illustrerer udviklingen i vurderingerne fra 9. klasse til 10. klasse hos den elevgruppe, der vurderede deres egen skoletrivsel lavest i 9. klasse, når det handlede om deres oplevelse af at gå i skole. Figuren viser, at størstedelen af eleverne vurderer deres skolegang mere positivt i 10. klasse end i 9. klasse.

Figur 10
Udviklingen i vurderinger af skolegangen hos elevgruppen med de laveste vurderinger i 9. klasse*

* Populationen er her elever, der i spørgeskemaundersøgelsen i 9. klasse havde givet udsagnet vurderingen 4 eller derunder på skalaen fra 1 til 7.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelser blandt elever i hhv. 9. klasse og 10. klasse.

Figuren viser, at særligt for udsagnet "Jeg kan godt lide at gå i skole" har en stor andel af eleverne en mere positiv vurdering i 10. klasse end i 9. klasse. 62 % vurderer i 10. klasse udsagnet mindst to point højere på skalaen fra 1 til 7, end de gjorde i 9. klasse. En lidt mindre andel, men dog 49 %, har udviklet sig positivt i forhold til udsagnet "Jeg synes, undervisningen er spændende".

Ser man på den samlede elevpopulation, tegner der sig også inden for dette tema et billede af, at størstedelen ikke har ændret deres vurderinger betydeligt fra 9. klasse til 10. klasse, om end en

relativt stor andel har udviklet sig positivt. Hhv. 23 % og 24 % af eleverne vurderer skolegangen mere positivt i 10. klasse end i 9. klasse. Som det gjaldt for de faglige og de personlige og sociale kompetencer, er der primært tale om elever, der gav høje vurderinger i 9. klasse. Hhv. 66 % og 68 % har ikke ændret deres vurdering betydeligt, mens hhv. 9 % og 10 % vurderer deres skolegang mere negativt end i 9. klasse – alt efter hvilket udsagn om skolegangen, man ser på.

Hvis man tager udgangspunkt i elevernes skoleform, viser det sig, at elever, der har gået i 10. klasse på ungdomsskole, i højere grad end de øvrige elevgrupper har gennemgået en positiv udvikling i forhold til deres vurdering af udsagnet "Jeg kan godt lide at gå i skole". 33 % af eleverne på ungdomsskole har ændret deres vurdering i positiv retning, mens det gælder for 24 % af eleverne på 10.-klasse-centre, 22 % af efterskoleeleverne, 21 % af folkeskoleeleverne og 18 % af eleverne på privatskole/friskole. Det er interessant, at en lidt større andel af efterskoleeleverne end eleverne på folkeskole og privatskole/friskole har udviklet sig positivt, når det gælder dette udsagn, idet efterskoleeleverne allerede i 9. klasse vurderede udsagnet mere positivt end de øvrige elevgrupper.

Efterskoleeleverne har ikke haft så stort et potentiale for udvikling, men har ikke desto mindre udviklet deres vurdering af, hvor godt de kan lide at gå i skole, mere end de øvrige elevgrupper. Ungdomsskoleeleverne har haft stort potentiale for positiv udvikling og er også den gruppe, der har udviklet sig mest i positiv retning. Det er til gengæld også en gruppe, der er svær at udvikle, fordi der ofte er tale om skoletrætte elever og elever med andre former for sociale og personlige problemstillinger. EVA's evaluering af ungdomsskolens heltidsundervisning (2010) viste, at ungdomsskolen i højere grad end folkeskolen har elever, der ofte har faglige, sociale og personlige vanskeligheder. Eleverne oplever udfordringer, der har gjort det vanskeligt for dem at fungere i skolen. Derfor skal der særlige tilbud ud over de traditionelle, boglige fag til for at rykke ved elevernes oplevelse af det at gå i skole.

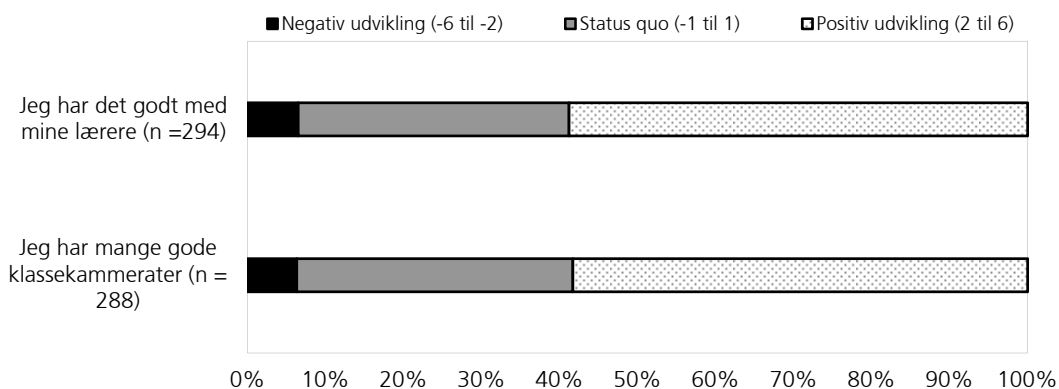
I forhold til udsagnet "Jeg synes, at undervisningen er spændende", er det bemærkelsesværdigt, at en større andel af de elever, der har valgt at gå i 10. klasse på en folkeskole, end elever i de øvrige skoleformer har ændret deres vurdering i negativ retning. Det gælder for 17 % af eleverne i 10. klasse på folkeskoler, mens det gælder for 14 % af eleverne på 10.-klasse-centre, 11 % af eleverne på ungdomsskoler, 10 % af eleverne på privatskoler/friskoler og 7 % af eleverne på efterskoler. Ser man på andelen af elever, der har rykket sig i positiv retning, er det også hos folkeskoleeleverne, at færrest har rykket sig i positiv retning – det har 16 % gjort, mens det gælder for mellem 25 % og 37 % af eleverne i de øvrige skoleformer.

Der er ikke en signifikant sammenhæng mellem skoleformer og vurderinger, når man ser på den elevgruppe, der i 9. klasse var mest uenig i udsagnene om, at de kan lide at gå i skole, og at un-

dervisningen er spændende. Der er heller ikke signifikante forskelle mellem de to køn, når det gælder udviklingen i vurderingerne.

Ser vi på den del af trivslen, der handler om elevernes relationer til lærere og klassekammerater, er der også en positiv udvikling at spore blandt den elevgruppe, der havde de mest negative vurderinger af relationerne i 9. klasse. Det fremgår af figur 11.

Figur 11
Udviklingen i vurderinger af relationer hos elevgruppen med de laveste vurderinger i 9. klasse*

* Populationen er her elever, der i spørgeskemaundersøgelsen i 9. klasse havde givet udsagnet vurderingen 4 eller derunder på skalaen fra 1 til 7.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelser blandt elever i hhv. 9. klasse og 10. klasse.

Som figuren illustrerer, vurderer størstedelen af den elevgruppe, der vurderede deres relationer mest negativt i 9. klasse, deres relationer til lærere og klassekammerater mere positivt i 10. klasse. Hhv. 59 % og 58 % af eleverne i denne elevgruppe, der vurderede relationerne til lærere og kammerater under værdien 4 på skalaen fra 1 til 7 i 9. klasse, har rykket sig mindst to point i positiv retning.

For den samlede elevgruppe kan størstedelen af udviklingerne i vurderingerne betegnes som status quo, men en relativt stor andel af eleverne har dog rykket deres vurdering af deres relation til lærerne i positiv retning. 23 % af eleverne vurderer i højere grad end i 9. klasse, at de har det godt med lærerne. 16 % vurderer desuden i højere grad end i 9. klasse, at de har mange gode klassekammerater. En mindre andel, mellem 9 % og 10 %, har rykket deres vurdering i negativ

retning, og igen er der primært tale om en gruppe af elever, der vurderede relationerne positivt i 9. klasse.

For den elevgruppe, der vurderede skoletrivsel lavest i 9. klasse, kommer forandringen i skoletrivsel altså til udtryk både i deres syn på skolegangen og i relationen til klassekammerater og lærere, mens den hos den samlede population af elever særligt kommer til udtryk i elevernes relation til lærerne.

Ser man på, hvilke skoleformer eleverne har gået i, og udviklingen i elevernes vurderinger af relationerne, tegner der sig et ensartet billede af, hvor stor en andel der har rykket sig i positiv retning i forhold til udsagnet "Jeg har mange gode klassekammerater". Den mindste andel af elever, der har rykket sig i negativ retning finder man på efterskoler (4 %). Den største andel af elever, der har rykket sig i negativ retning, finder man blandt ungdomsskoleeleverne. Her vurderer 21 % udsagnet mere negativt i 10. klasse end i 9. klasse. Det gælder for 14 % af eleverne på 10.-klasse-centre, 13 % af eleverne på privatskoler/friskoler og 10 % af eleverne på folkeskoler.

I forhold til vurderingerne af relationen til lærerne har en større andel af eleverne på ungdomsskolerne end i de øvrige skoleformer vurderet udsagnet mere positivt i 10. klasse end i 9. klasse. 32 % af ungdomsskoleeleverne har vurderet udsagnet mere positivt, mens det gælder for 24 % af eleverne på efterskoler, 22 % af eleverne på folkeskoler, 19 % af eleverne på 10.-klasse-centre og 18 % af eleverne på privatskoler/friskoler.

Analysen af sammenhængen mellem elevernes skoleformer og relationer til lærere og kammerater peger altså på, at en stor andel af ungdomsskoleeleverne vurderer deres relation til lærerne mere positivt i 10. klasse end i 9. klasse. Samtidig er det dog den elevgruppe, hvor den største andel af elever vurderer relationen til klassekammeraterne mere negativt i 10. klasse i forhold til 9. klasse. En stor andel af eleverne på efterskolerne har, trods deres relativt positive vurderinger i 9. klasse, formået at udvikle deres relation til lærerne i positiv retning, og samtidig udgør de den elevgruppe, hvor den mindste andel har vurderet relationen til kammeraterne mere negativt i 10. klasse end i 9. klasse.

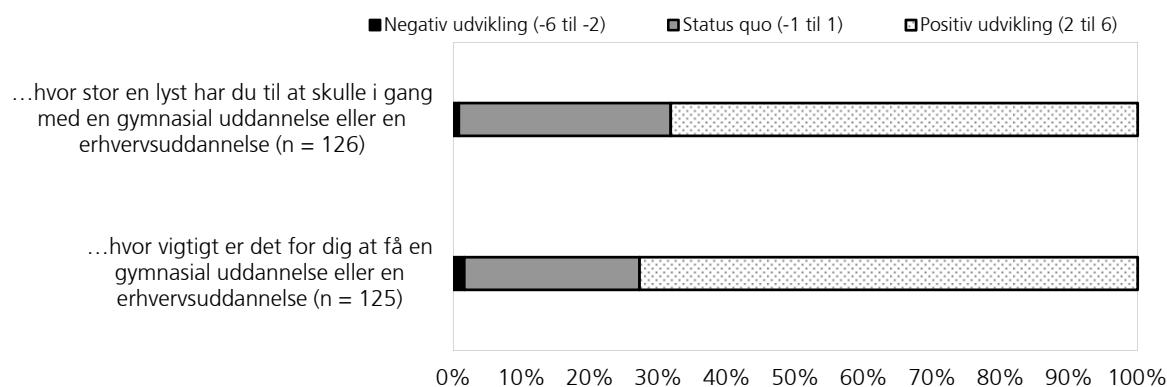
Analysen af forskellen i hhv. drengenes og pigernes vurderinger viser, at der heller ikke her er markante forskelle i udviklingen af deres vurdering. Dog har pigerne udviklet sig lidt mere i positiv retning i forhold til deres vurdering af relationerne til klassekammeraterne i 10. klasse. 18 % af pigerne har vurderet det udsagn mere positivt i 10. klasse end i 9. klasse, mens det gælder for 15 % af drengene. Der er ikke signifikant forskel på de to køn i forhold til udviklingen af vurderingen af relationerne til lærerne.

4.5 Udvikling med hensyn til elevernes motivation for ungdomsuddannelse

Spørgeskemaundersøgelsen beskæftiger sig også med elevernes motivation for at skulle i gang med en ungdomsuddannelse. Motivationen er i evalueringen blevet operationaliseret gennem to spørgsmål om, hvor stor lyst eleverne har til at skulle i gang med en ungdomsuddannelse, og hvor vigtigt det er for dem at få en uddannelse. Eleverne har igen kunnet svare på en skala fra 1 til 7, hvor 1 er "Meget uenig" og 7 er "Meget enig". De følgende figurer viser udviklingen i vurderingerne fra undersøgelsen i 9. klasse til undersøgelsen i 10. klasse hos den elevgruppe, der i 9. klasse vurderede deres egen motivation for ungdomsuddannelse mest negativt (under værdien 4 på skalaen fra 1 til 7). Som tidligere betegnes den negative udvikling som de tilfælde, hvor eleverne har flyttet sig mellem to og seks point i negativ retning, status quo betegner de tilfælde, hvor eleverne enten ikke har flyttet sig eller kun har flyttet sig ét point i negativ eller positiv retning, mens den positive udvikling betegnes som de tilfælde, hvor eleverne har flyttet sig mellem to og seks point i positiv retning.

Figur 12 illustrerer udviklingen i vurderingerne af motivation fra 9. klasse til 10. klasse i den elevgruppe, der vurderede deres egen motivation for ungdomsuddannelse i 9. klasse lavest.

Figur 12
Udviklingen i vurderinger af motivation for ungdomsuddannelse hos elevgruppen med de laveste vurderinger i 9. klasse*. På en skala fra 1 til 7 ...

* Populationen er her elever, der i spørgeskemaundersøgelsen i 9. klasse havde givet udsagnet vurderingen 4 eller derunder på skalaen fra 1 til 7.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelser blandt elever i hhv. 9. klasse og 10. klasse.

Figuren viser, at der er sket en positiv udvikling med hensyn til elevernes motivation. Det fremgår, at størstedelen af eleverne i den elevgruppe, der vurderede deres egen motivation for ungdomsuddannelse lavest i 9. klasse, er blevet mere motiveret til at starte på en ungdomsuddannelse efter 10. klasse. 73 % af eleverne i 10. klasse vurderer i højere grad end i 9. klasse, at det er vigtigt for dem at få en ungdomsuddannelse, mens 68 % har udviklet sig positivt i forhold til vurderingen af, hvor stor lyst de har til at skulle i gang med en ungdomsuddannelse.

I den samlede elevgruppe kan man ikke spore helt samme grad af motivationsændring. Hhv. 10 % og 17 % af eleverne har udviklet deres vurdering af deres motivation for ungdomsuddannelse i positiv retning, hhv. 74 % og 86 % har ikke rykket vurderingen betydeligt, mens hhv. 4 % og 8 % har vurderet udsagnene mere negativt i 10. klasse end i 9. klasse. Udviklingen er størst i forhold til udsagnet om, hvor stor lyst eleverne har til at skulle i gang med en gymnasial uddannelse eller erhvervsuddannelse, mens den samlede elevpopulation i modsætning til elevgruppen med de laveste vurderinger i 9. klasse ikke i samme grad har ændret sine vurderinger af, hvor vigtigt det er for dem at få en uddannelse.

Ser man på skoleformerne, er der forskel på elevgruppernes udvikling med hensyn til vurderingerne de to udsagn imellem. De elever, der har gået i 10. klasse på et 10.-klasse-center, udgør den gruppe, hvor den største andel har udviklet sig positivt, når det gælder udsagnet om, hvor vigtigt det er at få en ungdomsuddannelse (15 % mod mellem 8 % og 13 % i de øvrige skoleformer).

Når det gælder udsagnet om, hvor stor lyst eleverne har til at gå i gang med en ungdomsuddannelse, har ungdomsskoleeleverne udviklet sig mest (26 % mod mellem 13 % og 23 % i de øvrige skoleformer). For begge udsagn er det efterskoleeleverne, der har rykket sig mindst i positiv retning i vurderingerne fra 9. klasse til 10. klasse. 8 % af eleverne på efterskolerne har rykket sig i positiv retning, når det gælder udsagnet om, hvor vigtigt det er for dem at få en ungdomsuddannelse, og 13 % har udviklet sig positivt, når det gælder, hvor stor lyst de har til at skulle i gang med en ungdomsuddannelse.

Ser man på forskellen mellem de to køn, er der kun signifikante forskelle, når det gælder udsagnet om, hvor stor lyst eleverne har til at starte på en ungdomsuddannelse. Her har drengene udviklet deres vurdering lidt mere i positiv retning end pigerne. 19 % af drengene har rykket sig i positiv retning, mens det gælder for 16 % af pigerne.

4.6 Opsamling og perspektivering: Elevernes udvikling i 10. klasse

Analysen viser, at særligt den elevgruppe, der vurderede sig selv lavest i 9. klasse, gennemgår en positiv udvikling med hensyn til vurderingen af deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for ungdomsuddannelse i 10. klasse. Det er denne elevgruppe, der i udgangspunktet havde lave vurderinger af deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation, der har udviklet sig i 10. klasse, mens den samlede elevpopulation i mindre grad har udviklet sig – en stor del af eleverne vurderer, at deres uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation er på samme niveau som i 9. klasse. Størstedelen af den samlede elevgruppe har ikke ændret deres vurdering mere end ét point på skalaen fra 1 til 7 fra 9. klasse til 10. klasse, men af dem, der har ændret vurderingen, har størstedelen ændret den i positiv retning. Dette er i tråd med formålet i lovgivningen, hvor det netop er blevet skærpet, at det er den elevgruppe, der har behov for yderligere faglig kvalificering og afklaring af uddannelsesvalg, man ønsker at rykke med 10. klasse.

De elever, der i 9. klasse havde de mest negative vurderinger, ændrer særligt deres vurdering af, hvor vigtigt det er for dem at få en ungdomsuddannelse, hvor godt de synes om at gå i skole og deres relationer til klassekammerater og lærere, ligesom de ændrer deres vurdering på de parametre, vi har kategoriseret som de personlige og sociale kompetencer.

Den samlede elevgruppe vurderer primært de faglige kompetencer og de personlige og sociale kompetencer mere positivt. Også skoletrivslen og særligt relationen til lærerne vurderer en stor andel af eleverne mere positivt i 10. klasse.

Analysen viser desuden, at der kun for meget få udsagns vedkommende er signifikante forskelle på, hvor meget hhv. drenge og piger har udviklet deres uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for ungdomsuddannelse i 10. klasse. 10.-klasse-tilbuddene gavner altså piger og drenge lige meget. Som det fremgår af kapitel 3, er der stor variation i 10.-klasse-tilbuddene, samtidig med at mange tilbud giver mulighed for at skræddersy forløb til de enkelte elever. Disse forhold kan være med til at sikre, at begge køn kan finde et 10.-klasse-tilbud, der matcher deres behov. Som CEFU's udgivelse *Unge, køn og uddannelse* (2010) viser, kan synet på drenges og pigers udfordringer i skolesystemet nuanceres. En central pointe i denne udgivelse er, at unge har vidt forskellige forudsætninger for at klare sig i uddannelsessystemet – og køn er blot én faktor.

Tendensen til, at de elever, der har udviklet sig mest i 10. klasse, vurderede deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for ungdomsuddannelse lavest i 9. klasse, sætter sig igen i sammenhængen mellem elevernes skoleformer og deres udvikling. Folkeskoleelever og elever på 10.-klasse-centre er sammen med ungdomsskoleeleverne dem, der i 9. klasse vurderede sig selv lavest. Evalueringen peger dermed på, at disse skoleformer løfter en anden opgave end

efterskoler og privatskoler/friskoler, og samtidig rummer disse skoleformer også en stor del af de elever, der udvikler sig mest i løbet af 10. klasse.

Elever, der har gået i 10. klasse på ungdomsskole, har også udviklet deres egen vurdering af de faglige kompetencer mest i løbet af 10. klasse, og det er også dem, der har udviklet sig mest i positiv retning i forhold til, om de godt kan lide at gå i skole, om de har det godt med lærerne, og hvor stor lyst de har til at skulle i gang med en ungdomsuddannelse.

Eleverne på efterskolerne, der lå relativt højt i vurderingerne i 9. klasse, har ikke gennemgået samme positive udvikling af de faglige kompetencer eller i forhold til deres motivation for at starte på ungdomsuddannelse. Der er dog en relativt stor andel af efterskoleeleverne, der har rykket sig i positiv retning, når det gælder, om de kan lide at gå i skole og i forhold til deres relationer til klassekammerater og lærere. Pless og Katznelson (2007) peger i deres undersøgelse af unges veje mod ungdomsuddannelserne på, at efterskoleeleverne har et andet syn på deres lærere end eleverne i 10. klasse på folkeskoler og 10.-klasse-centre. Eleverne, der deltager i den pågældende undersøgelse, oplever efterskolelærerne som mere engagerede, men Pless og Katznelson påpeger dog også, at forskellene i opfattelserne kan tilskrives, at folkeskolerne og 10.-klasse-centrene modtager flere skoletrætte og skoleskeptiske elever, hvilket kan have betydning for deres vurdering af lærerne.

I tredje del af evalueringen vil det være muligt at se, om de forskellige skoleformer, eleverne har været tilknyttet i 10. klasse, får betydning for deres påbegyndelse og gennemførelse af første år af ungdomsuddannelsen. Her bliver udbyttet af 10. klasse tydeligere i forhold til, hvordan eleverne klarer sig bagefter.

På baggrund af denne analyse er det ikke muligt at konkludere, om det er indsatsen i 10. klasse, der har styrket eleverne, eller om det er andre forhold uden for skolen, der gør, at elevgruppen med de mest negative vurderinger i 9. klasse vurderer deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation højere efter et år i 10. klasse. Men med det forbehold er der dog overordnet set tale om en positiv udvikling for eleverne gennem 10. klasse – og særligt sker der en udvikling hos den elevgruppe, der ifølge lovgivningen er målgruppen for 10. klasse. Analysen i kapitel 6 behandler, hvilke faktorer der ifølge den statistiske model har betydning for de ændrede vurderinger fra 9. klasse til 10. klasse.

5 Sammenligning med elever, der startede på en ungdomsuddannelse efter 9. klasse

I dette kapitel sammenligner vi elevernes vurderinger efter et år i 10. klasse med vurderingerne hos de elever, der startede på en ungdomsuddannelse efter 9. klasse. Dette giver et billede af, om eleverne efter 10. klasse har et andet udgangspunkt i starten af ungdomsuddannelserne end de elever, der fortsatte direkte efter 9. klasse. Vi sammenligner altså data fra spørgeskemaundersøgelsen blandt elever i 9. klasse med data fra spørgeskemaundersøgelsen blandt elever i 10. klasse.

Fra evalueringens første del, *Karakteristik af 10.-klasse-elever*, ved vi, at de elever, der fortsatte i 10. klasse, vurderede deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation lavere end de elever, der fortsatte på en gymnasial uddannelse. Størstedelen af de elever, der fortsatte i 10. klasse, havde højere vurderinger end de elever, der fortsatte på en erhvervsuddannelse efter 9. klasse – på nær i forhold til udsagn om motivation for ungdomsuddannelse. Vi ved altså, at elevgrupperne i udgangspunktet var forskellige, men hvordan ser det ud, når man ser på elevernes vurderinger, efter at de har gået i 10. klasse?

Sammenligningen viser, at det særligt er de elever, der skal fortsætte på en erhvervsuddannelse efter 10. klasse, der har et betydeligt bedre udgangspunkt efter 10. klasse sammenlignet med de elever, der startede på en erhvervsuddannelse efter 9. klasse. Billedet er ikke entydigt hos elever, der starter på en gymnasial uddannelse, hvor eleverne, der startede efter 9. klasse, i forhold til nogle udsagn giver højere vurderinger end de elever, der har gået i 10. klasse.

I dette kapitel analyserer vi på små forskelle i elevernes gennemsnitlige placering på 0,1-1 point på skalaen fra 1 til 7, hvor vi i det foregående kapitel kun tog højde for ændringer i elevernes vurderinger på mindst to point på skalaen. Grunden til, at det i denne sammenhæng er meningsfuldt at tage højde for de mindre forskelle, er, at der her *ikke* er tale om en sammenligning af

den samme elevs ændringer med hensyn til vurdering fra et år til det næste. Denne sammenligning kan som nævnt være forbundet med en smule tilfældighed. I stedet er der tale om sammenligninger af gennemsnitsplacering for hele gruppen af elever, der hhv. skulle starte på erhvervsuddannelse efter 9. klasse, skal starte på erhvervsuddannelse efter 10. klasse, skulle starte på gymnasial uddannelse efter 9. klasse og skal starte på gymnasial uddannelse efter 10. klasse. I analysen har vi set på resultaternes konfidensintervaller (sikkerhedsintervaller) for at undersøge, om der er tale om signifikante forskelle mellem de fire elevgruppers gennemsnitlige vurderinger. Alle de omtalte forskelle er signifikante og altså også relevante, selvom der er tale om små spring på skalaen.

5.1 Sammenligning af uddannelsesparathed

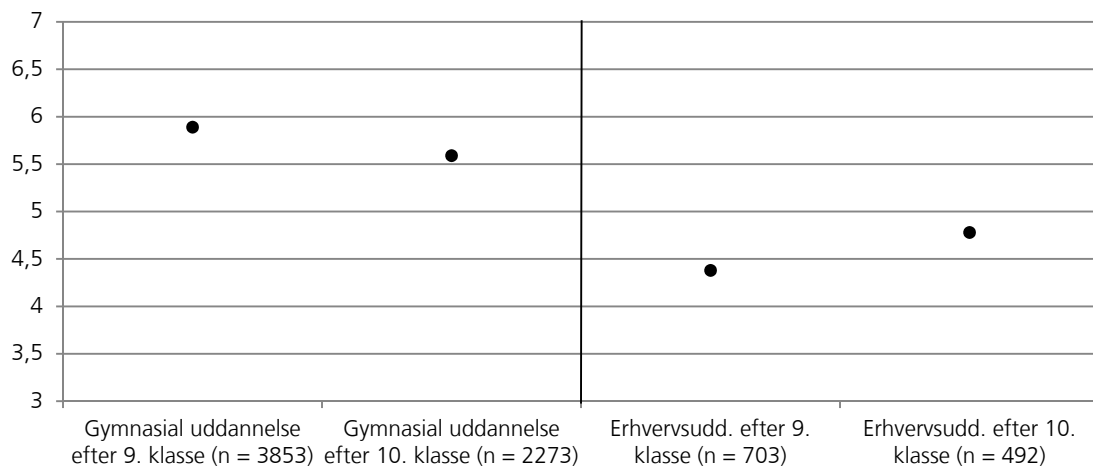
Sammenligningen af elevernes uddannelsesparathed tager igen afsæt i de udsagn, vi har operationaliseret som elevernes faglige hhv. personlige og sociale kompetencer. Afklaretheden er endnu en gang ikke hensigtsmæssig at sammenligne (jf. afsnit 4.1).

Ser vi på elevernes vurdering af egne faglige kompetencer, tegner der sig et billede af, at de elever, der har gået i 10. klasse og skal starte på en erhvervsuddannelse, vurderer egne faglige kompetencer højere, end de elever, der er fortsat direkte i erhvervsuddannelserne efter 9. klasse. Omvendt gælder det for elever, der skal starte på en gymnasial uddannelse og er fortsat efter hhv. 10. klasse eller 9. klasse, om end forskellen ikke er helt så markant.

Figur 13 illustrerer elevernes gennemsnitlige vurdering af udsagnet "Jeg klarer mig fagligt godt i skolen".

Figur 13

Vurdering af udsagnet "Jeg klarer mig fagligt godt i skolen" på en skala fra 1 til 7 alt efter valg og påbegyndelse af uddannelse (gennemsnit)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt elever i hhv. 9. klasse og 10. klasse.

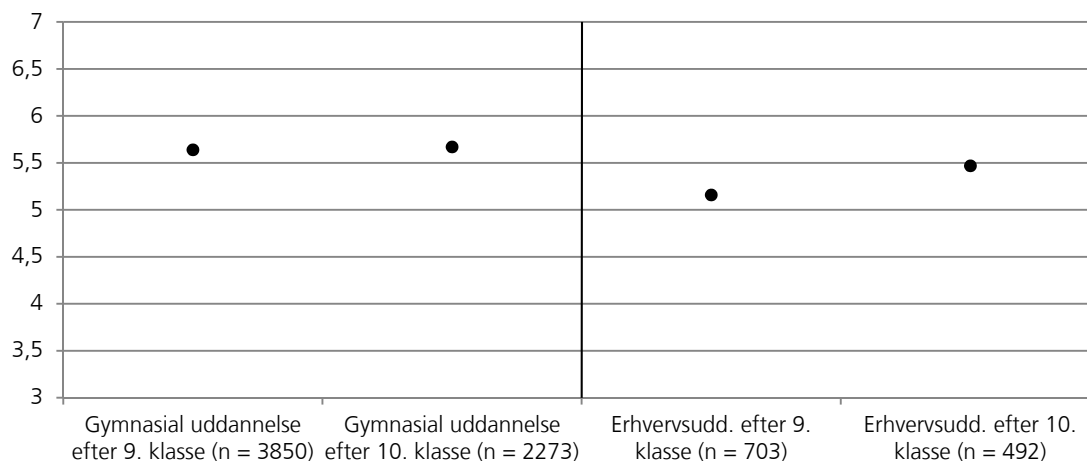
Som figuren viser, vurderer de, der skal starte på en erhvervsuddannelse efter 10. klasse, udsagnet "Jeg klarer mig fagligt godt i skolen" 0,4 point højere end dem, der er startet på en erhvervsuddannelse efter 9. klasse. Hos dem, der skal starte på en gymnasial uddannelse, forholder det sig modsat. Her er det nemlig de elever, der er fortsat efter 9. klasse, der vurderer udsagnet mest positivt og 0,3 point mere positivt end elever, der skal starte på en gymnasial uddannelse efter 9. klasse.

Ser man på de øvrige variable, der beskriver elevernes faglige kompetencer, viser samme billede sig. Elever, der skal starte på en erhvervsuddannelse efter 10. klasse, vurderer deres egne faglige kompetencer mellem 0,4 og 0,7 point højere end dem, der starter på en erhvervsuddannelse efter 9. klasse. Forskellen er størst, nemlig 0,7 point, for udsagnet "Jeg deltager aktivt i undervisningen". For elever, der skal starte på en gymnasial uddannelse, er forskellen mellem dem, der kommer fra 9. klasse, og dem, der kommer fra 10. klasse, mindre. De, der er startet lige efter 9. klasse, vurderer deres egne faglige kompetencer 0,1-0,3 point højere end dem, der har gået i 10. klasse inden den gymnasiale uddannelse. I den forbindelse er det vigtigt at påpege, at elever, der startede på en gymnasial uddannelse efter 9. klasse, i undersøgelsen i 9. klasse lå højere placeret end de elever, der valgte 10. klasse. Resultatet her viser altså *ikke*, at de elever, der har gået i 10. klasse og skal starte på en gymnasial uddannelse, ikke har udviklet sig – snarere, at de ikke har

udviklet sig så meget, at de kommer på niveau med de elever, der startede på en gymnasial uddannelse lige efter 9. klasse.

Omtrent samme tendens kan ses, når det gælder elevernes vurderinger af deres egne personlige og sociale kompetencer, om end forskellene ikke er lige så store. Figur 14 viser elevernes gennemsnitlige vurdering af udsagnet "Jeg er god til at samarbejde med forskellige klassekammerater".

Figur 14
Vurdering af udsagnet "Jeg er god til at samarbejde med forskellige klassekammerater" på skala fra 1 til 7 alt efter valg og påbegyndelse af uddannelse (gennemsnit)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt elever i hhv. 9. klasse og 10. klasse.

Som figuren viser, er der ingen signifikant forskel mellem svarene hos de elever, der starter på en gymnasial uddannelse efter hhv. 9. klasse og 10. klasse. I forhold til de elever, der starter på en erhvervsuddannelse, viser figuren, at de, der har gået i 10. klasse, gennemsnitligt ligger 0,3 point højere end dem, der er fortsat på en erhvervsuddannelse efter 9. klasse.

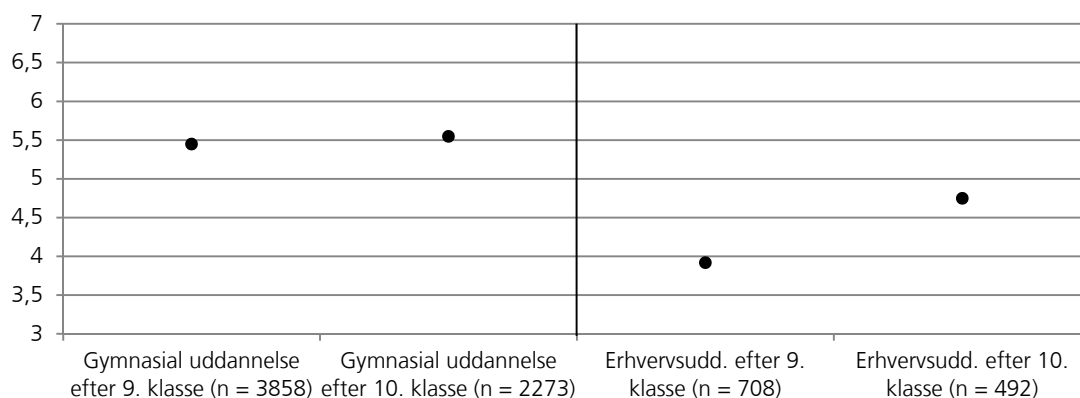
Samme mønster kan ses i de øvrige variable, der beskriver elevernes personlige og sociale kompetencer. Forskellen mellem de elever, der starter på en erhvervsuddannelse efter hhv. 9. klasse og 10. klasse, er på 0-0,5 point og størst i forhold til udsagnene "Jeg er god til at hjælpe andre" og "Jeg er god til at lytte til mine kammerater, hvis de har problemer eller er kede af det".

I forhold til de elever, der skal fortsætte på en gymnasial uddannelse, er der heller ikke for de øvrige variable, der beskriver de personlige og sociale kompetencer, nogen signifikant forskel i vurderingerne mellem dem, der er fortsat lige efter 9. klasse, og dem, der starter på en gymnasial uddannelse efter 10. klasse.

5.2 Sammenligning af trivsel i skolen

Et andet forhold, vi har undersøgt, er elevernes vurdering af deres egen trivsel i skolen. Her har vi igen sammenlignet vurderingen af udsagnene om elevernes skolegang og elevernes relationer. Analysen viser, at de elever, der skal starte på en erhvervsuddannelse og har gået i 10. klasse, og så i denne sammenhæng har et bedre udgangspunkt end de elever, der er fortsat på en erhvervsuddannelse efter 9. klasse, mens billedet ikke er lige så entydigt for de kommende elever på gymnasiale uddannelser. Samlet set viser det sig også, at de to elevgrupper, der starter på en erhvervsuddannelse, vurderer deres egen skoletrivsel lavere end de elevgrupper, der skal starte på en gymnasial uddannelse. Figur 15 viser de gennemsnitlige vurderinger af udsagnet "Jeg kan godt lide at gå i skole".

Figur 15
Vurdering af udsagnet "Jeg kan godt lide at gå i skole" på en skala fra 1 til 7 alt efter valg og påbegyndelse af uddannelse (gennemsnit)

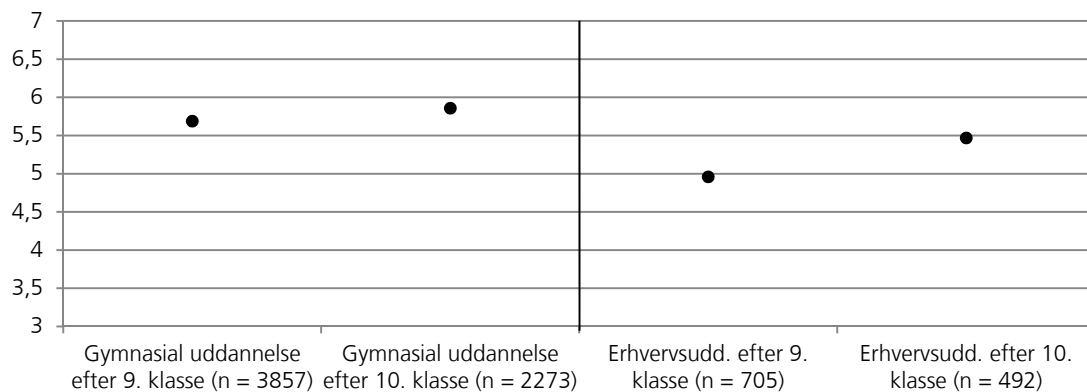
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt elever i hhv. 9. klasse og 10. klasse.

Som Figur 15 illustrerer, vurderer elever, der skal starte på en erhvervsuddannelse og har gået i 10. klasse, gennemsnitligt udsagnet "Jeg kan godt lide at gå i skole" 0,8 point højere end de elever, der i 9. klasse angav, at de skulle starte på en erhvervsuddannelse efter 9. klasse. På det andet udsagn om skoletrivsel er forskellen 0,7 point. Det er de to parametre, hvor der er størst for-

skel på eleverne i 9. klasse og 10. klasse. For elever, der skal starte på en gymnasial uddannelse, er der for ingen af de to udsagn om skoletrivsel nogen signifikant forskel mellem dem, der er begyndt lige efter 9. klasse, og dem, der har gået i 10. klasse.

Ser man på elevernes vurderinger af deres relationer i skolen, viser der sig samme billede hos elever, der skal starte på en erhvervsuddannelse, mens der også blandt dem, der skal starte på en gymnasial uddannelse, er en svag tendens til, at elever, der har valgt at gå i 10. klasse inden den gymnasiale uddannelse, vurderer deres trivsel mere positivt end dem, der er fortsat på en gymnasial uddannelse efter 9. klasse. Figur 16 viser de gennemsnitlige vurderinger af udsagnet "Jeg har det godt med mine lærere".

Figur 16
Vurdering af udsagnet "Jeg har det godt med mine lærere" på en skala fra 1 til 7 alt efter valg og påbegyndelse af uddannelse (gennemsnit)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelser blandt elever i hhv. 9. klasse og 10. klasse.

Figuren viser, at de elever, der har gået i 10. klasse og skal starte på en erhvervsuddannelse, ligger 0,5 point højere på udsagnet "Jeg har det godt med mine lærere". For elever, der skal starte på en gymnasial uddannelse, gælder det, at de, der har gået i 10. klasse, ligger 0,2 point højere. Samme mønster gælder for udsagnet "Jeg har mange gode klassekammerater", hvor elever, der skal starte på en erhvervsuddannelse efter 10. klasse, vurderer udsagnet 0,4 point højere end dem, der er startet efter 9. klasse, og dem, der skal starte på en gymnasial uddannelse, vurderer udsagnet 0,2 point højere, hvis de har gået i 10. klasse.

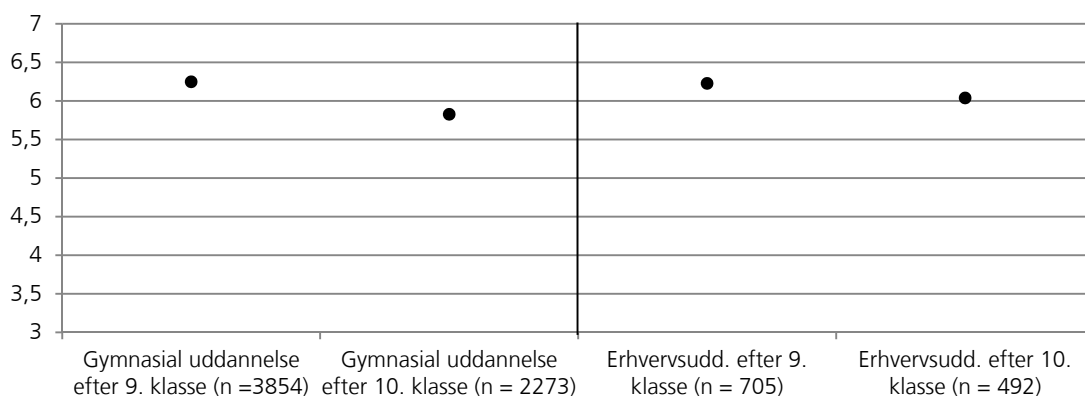
5.3 Sammenligning af motivation for ungdomsuddannelse

Motivationen for at fortsætte på en ungdomsuddannelse er målt ved hjælp af udsagnene "På en skala fra 1 til 7, hvor vigtigt er det for dig at få en gymnasial uddannelse?" og "På en skala fra 1 til 7, hvor stor en lyst har du til at skulle i gang med en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse?".

Sammenligningen af, hvor *vigtigt* det er for eleverne at få en ungdomsuddannelse, viser, at der ikke er nogen signifikant forskel mellem de elever, der fortsætter på en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse efter hhv. 9. klasse og 10. klasse.

Udsagnet om, hvor stor *lyst* eleverne har til at skulle i gang med en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse, har de elever, der har valgt at gå i 10. klasse, vurderet mere negativt end dem, der er startet på en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse efter 9. klasse. Figur 17 illustrerer dette.

Figur 17
Vurdering af udsagnet "På en skala fra 1 til 7, hvor stor en lyst har du til at skulle i gang med en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse?", alt efter valg og påbegyndelse af uddannelse (gennemsnit)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse spørgeskemaundersøgelser blandt elever i hhv. 9. klasse og 10. klasse.

Udsagnet om, hvor stor lyst eleverne har til at skulle i gang med en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse, har de, der har gået i 10. klasse og skal starte på en erhvervsuddannelse, vurderet 0,2 point lavere end dem, der er fortsat på en erhvervsuddannelse efter 9. klasse. For elever, der skal starte på en gymnasial uddannelse, har de, der har gået i 10. klasse, vurderet udsagnet 0,4 point lavere end dem, der er fortsat på en gymnasial uddannelse efter 9. klasse.

I første del af evalueringen, *Karakteristik af 10.-klasse-elever*, så vi, at motivationen for at starte på en ungdomsuddannelse ikke overraskende var større hos dem, der valgte at starte direkte på en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse, end hos dem, der valgte at gå i 10. klasse. Analysen i dette afsnit viser, at motivationen for ungdomsuddannelse fortsat var højere hos dem, der fortsatte på en ungdomsuddannelse lige efter 9. klasse, end hos dem, der har været et år i 10. klasse og står over for at skulle starte på en ungdomsuddannelse. Året i 10. klasse har – som vist i afsnit 4.1 – altså rykket ved elevernes motivation, men 10.-klasse-eleverne er fortsat mindre motiverede end dem, der fortsatte på en ungdomsuddannelse lige efter 9. klasse.

5.4 Opsamling: Sammenligning af elever i 9. og 10. klasse

Samlet set viser sammenligningen af elevernes besvarelser i hhv. 9. klasse og 10. klasse, at der særligt er forskel på de elever, der skal i erhvervsuddannelse efter hhv. 9. klasse og 10. klasse. Her vurderer de elever, der er fortsat i 10. klasse, deres egne kompetencer signifikant mere positivt på de fleste parametre end elever, der er startet på en erhvervsuddannelse umiddelbart efter 9. klasse. Særligt er der forskel på elevernes vurderinger af deres faglige kompetencer, der vedrører aktiv deltagelse i undervisningen og udsagn, der omhandler elevernes trivsel i skolen, nemlig om de godt kan lide at gå i skole, og om de synes undervisningen er spændende.

Når man ser på de elever, der skal starte på en gymnasial uddannelse, er der ikke samme markante og entydige forskel. De elever, der starter på en gymnasial uddannelse efter 9. klasse, er den elevgruppe, der i det hele taget vurderer deres faglige kompetencer højest, mens der i vurderingerne af de personlige og sociale kompetencer ikke er en signifikant forskel. For de udsagn, der vedrører elevernes trivsel i skolen, er der kun forskel på de elevgrupper, der skal starte på en gymnasial uddannelse, når det gælder udsagnene om relationerne i skolen. Her vurderer elever, der har gået i 10. klasse, udsagnene mere positivt end dem, der startede på en gymnasial uddannelse efter 9. klasse.

Sammenligningen siger ikke i sig selv noget om, hvor meget eleverne har udviklet sig i 10. klasse, men sammenligner derimod vurderingerne hos elever, der skal starte på en gymnasial uddannelse, og elever, der skal starte på en erhvervsuddannelse, efter hhv. 9. klasse og 10. klasse. Det er altså værd at bemærke, at de elever, der valgte at starte på en erhvervsuddannelse lige efter 9. klasse, allerede i udgangspunktet ved målingen i 9. klasse vurderede deres egne kompetencer

mest negativt. Deres vurderinger lå også lavere end hos de elever, der fortsatte i 10. klasse (EVA 2011).

Analysen i dette kapitel viser, at der er blevet endnu større afstand mellem de erhvervsuddannelseselever, der starter efter 9. klasse, og de, der har gået i 10. klasse, inden de begynder på erhvervsuddannelsen, i forhold til vurderingen af deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation. Følgerne af dette er, at erhvervsuddannelserne møder to meget forskellige elevgrupper fra hhv. 9. klasse og 10. klasse, hvad angår elevernes egen oplevelse af deres faglige kompetencer og motivation. De gymnasiale uddannelser står ikke umiddelbart i samme grad over for denne problematik.

Kapitel 6 fokuserer på, hvilke faktorer der er afgørende for, at elevernes motivation for ungdomsuddannelse udvikler sig i 10. klasse.

6 Årsager til ændring i elevernes motivation i 10. klasse

Dette kapitel handler om, hvilke forhold, der har betydning for, om der sker en ændring i elevernes motivation for ungdomsuddannelse i løbet af 10. klasse. Et af de centrale formål med 10. klasse er, at skoleåret skal motivere eleverne til at fortsætte på en ungdomsuddannelse. Af kapitel 5 fremgår det, at særligt de elever, der vurderede deres egen motivation lavt i 9. klasse, har øget deres motivation for at begynde på en ungdomsuddannelse.

Første del af dette kapitel viser, hvilke faktorer der har betydning for, om eleverne ændrer deres vurderinger af deres egen motivation fra 9. klasse til 10. klasse. Analysen er foretaget ved brug af en statistisk model. I den statistiske model isoleres hver enkelt faktor, der kan have betydning for den ændrede motivation, ved at kontrollere for betydningen af de øvrige faktorer i modellen. Den statistiske model har altså den fordel, at den kan identificere en lang række faktorer påvirkning af elevernes motivation, hvorimod man ved simple kryds af variable ikke har samme sikkerhed for, at det ikke er andre variable end dem, der krydses, der har indflydelse på motivationen.

I anden del af kapitlet perspektiveres analyseresultaterne med elevernes egne vurderinger af, hvilke elementer i 10. klasse, der har haft betydning for deres motivation til ungdomsuddannelse. Analysen fokuserer på de elementer i 10. klasse, som er nye eller blev justeret i forbindelse med lovændringen.

Kapitlet viser, at det er både baggrundskaraktistika og forhold i 9. klasse og 10. klasse, der har betydning for, om eleverne øger deres motivation for videre uddannelse i løbet af 10. klasse. Kapitlet viser desuden, at eleverne ikke selv i udpræget grad fremhæver nogle elementer frem for andre, når de skal vurdere, hvad der er med til at øge motivationen for at begynde på en ungdomsuddannelse.

6.1 Faktorer, der har betydning for elevernes ændrede motivation

I dette afsnit ser vi nærmere på, hvilke faktorer der har betydning for, at eleverne i løbet af 10. klasse har ændret vurderingen af deres egen motivation for at begynde på en ungdomsuddannelse. Faktorerne er afprøvet i en statistisk model, og afsnittet beskriver de faktorer, der har betydning for elevernes ændrede motivation for ungdomsuddannelse. Motivation for ungdomsuddannelse er målt som et gennemsnit af følgende spørgsmål:

- "På en skala fra 1 til 7, hvor vigtigt er det for dig at få en gymnasial uddannelse eller erhvervsuddannelse?"
- "På en skala fra 1 til 7, hvor stor en lyst har du til at skulle i gang med en gymnasial uddannelse eller erhvervsuddannelse?"

I det følgende betegner vi det som en udvikling med hensyn til elevernes motivation, når eleverne har ændret deres vurdering af ovennævnte udsagn fra 9. klasse til 10. klasse.

I den statistiske model er alle de faktorer, som vi har fået viden om gennem evalueringens to dele, og som kan tænkes at have indflydelse på, om eleverne ændrer deres motivation i løbet af 10. klasse, inddraget og afprøvet. Grundlaget for den statistiske model er altså data fra:

- Registerundersøgelsen blandt elever i evalueringens første del
- Spørgeskemaundersøgelsen blandt elever i 9. klasse i evalueringens første del
- Spørgeskemaundersøgelsen blandt elever i 10. klasse i evalueringens anden del
- Spørgeskemaundersøgelsen blandt lærere i 10. klasse i evalueringens anden del.

Den statistiske model afprøver alle faktorerne fra de forskellige undersøgelser og kan isolere betydningen af hver enkelt faktor ved at kontrollere for de øvrige faktors betydning. I modellen er der kontrolleret for elevernes vurderinger af udsagnene i 9. klasse. Modellen tager altså højde for, at nogle elever lå højt på skalaen i 9. klasse, mens andre lå lavt. Dvs., at de faktorer, der har indflydelse i 10. klasse, har indflydelse, uanset hvor motiveret eleverne var i 9. klasse. Den statistiske model sætter altså forholdene lige for alle elever. Den samlede statistiske model og mere om metoden kan ses i appendiks A.

Analysen viser, at både skolefaktorer, der har med forhold i hhv. 9. klasse og 10. klasse at gøre, og baggrundsfaktorer, der ikke har med det enkelte 10.-klasse-tilbud at gøre, har betydning for elevernes udvikling af motivation til ungdomsuddannelse i 10. klasse. De følgende tre afsnit beskriver de forskellige typer af faktorer, som tilsyneladende har betydning for, at elevernes motivation for at begynde på en ungdomsuddannelse øges.

6.1.1 Faktorer, der baserer sig på forhold i 9. klasse

Tre faktorer fra spørgeskemaundersøgelsen i 9. klasse har vist sig at have betydning for elevernes udvikling med hensyn til deres motivation for at begynde på en ungdomsuddannelse:

- Forældrenes interesse for skolegangen i 9. klasse
- Skoletrivslen i 9. klasse
- Graden af sikkerhed på valget af 10. klasse efter 9. klasse.

Analysen viser, at jo større interesse forældrene har for elevens skolegang, og jo bedre eleven trives i 9. klasse, desto mere tilbøjelig er eleven til at øge sin motivation for at begynde på en ungdomsuddannelse. Desuden viser analysen, at jo mere usikre eleverne er på, om 10. klasse er det rigtige valg, desto mindre tilbøjelige er de til at øge deres motivation for ungdomsuddannelse i løbet af 10. klasse.

To af disse faktorer har eleverne alene vurderet i spørgeskemaundersøgelsen i 9. klasse, nemlig forældrenes interesse for deres skolegang og graden af sikkerhed på valget af 10. klasse. Dette har vi gjort for at sikre kausaliteten mellem de pågældende faktorer, her forældreinteresse og sikkerhed på valget, og udviklingen med hensyn til motivation. Disse forklarende faktorer er derfor målt, inden vi måler, om graden af motivation har ændret sig i 10. klasse. Det betyder, at selvom analysen viser, at forældrenes interesse for elevens skolegang er afgørende i 9. klasse, er deres interesse sandsynligvis også afgørende i 10. klasse – dette er bare ikke efterprøvet i elevundersøgelsen i 10. klasse.

Analysen viser som nævnt også, at elevens oplevelse af graden af sikkerhed på, at valget af 10. klasse er det rigtige, har betydning for udviklingen af motivation for ungdomsuddannelse i løbet af 10. klasse. Jo mere sikker eleven er på valget af at skulle i 10. klasse, jo mere er eleven tilbøjelig til at øge sin motivation for at begynde på en ungdomsuddannelse. Dette peger på, at det er vigtigt, at eleverne er godt informerede om formålet med deres 10. skoleår, og at de selv kan se meningen med at gå i 10. klasse.

Den faktor, der handler om elevernes skoletrivsel i 9. klasse, har som nævnt også betydning for udviklingen af motivation for ungdomsuddannelse. Analysen viser, at jo mere positivt eleverne vurderer udsagnet "Jeg kan godt lide at gå i skole" i 9. klasse, i jo højere grad er de tilbøjelige til at øge deres motivation for ungdomsuddannelse i løbet af 10. klasse. Resultatet indikerer altså, at elevernes oplevelse af trivsel gennem deres skolegang også har betydning for deres motivation for ungdomsuddannelse.

6.1.2 Faktorer, der baserer sig på forhold i 10. klasse

Analysen viser, at fire faktorer fra spørgeskemaundersøgelsen blandt elever i 10. klasse har betydning for elevernes udvikling med hensyn til motivation. Disse faktorer er:

- Hvor tilfredse eleverne har været med udvalget af valgfag i 10. klasse
- Hvor tilfredse eleverne har været med valget af linje i 10. klasse
- I hvilken grad vejledningen har levet op til elevernes behov
- Hvilken vejledning eleverne har modtaget i 10. klasse
- Hvilken skoleform eleverne har været tilknyttet (10. klasse på hhv. folkeskole, efterskole eller privatskole/friskole).

Modellen viser her, at både faktorer, der har at gøre med eleverne tilfredshed med valget af valgfag og linje, som ligger forud for selve 10. klasse, og faktorer, der har at gøre med vejledningsindsatsen i 10. klasse, har betydning for udviklingen af motivationen. Desuden viser analysen, at der er forskel på udviklingen af elevernes motivation for at begynde på en ungdomsuddannelse, alt efter hvilken skoleform de har været tilknyttet i 10. klasse.

Eleverne er blevet bedt om at besvare, hvor tilfredse eller utilfredse de var med udvalget af valgfag, da de valgte deres 10.-klasse. Her viser analysen, at jo mindre tilfredse eleverne har været med udvalget af valgfag, desto mindre tilbøjelige er de til at øge deres motivation i 10. klasse.

Også tilfredsheden med valg af linje har betydning for udviklingen af motivation for videre uddannelse. Eleverne er blevet spurgt, hvor tilfredse eller utilfredse de var med udvalget af linjer på deres skole, da de valgte 10. klasse. Her viser det sig, at jo mindre tilfredse eleverne har været, desto mindre har de øget deres motivation i 10. klasse. De, der har angivet, at de ikke har valgt nogen linje, er desuden mindst tilbøjelige til at øge motivationen for videre uddannelse i løbet af 10. klasse.

Resultatet peger på, at de valgfag og linjer, som indgår i elevernes 10.-klasse-tilbud, kan have stor betydning for, at eleverne øger deres motivation for videre uddannelse.

Resultaterne af den statistiske model viser desuden, at vejledningsindsatsen har betydning for elevernes motivation for videre uddannelse. De elever, der angiver, at vejledningen i høj grad levede op til deres behov, er mere tilbøjelige til at øge deres motivation for ungdomsuddannelse end de elever, der har svaret "I nogen grad", "I mindre grad" eller "Slet ikke".

Analysen viser desuden, at den type vejledning, eleverne har modtaget i 10. klasse, har betydning for udviklingen af deres motivation fra 9. klasse til 10. klasse. De elever, der har angivet, at de har modtaget vejledning om både praktik og brobygning, har i højere grad øget deres motivation end de elever, der har angivet, at de ikke har modtaget nogen vejledning om praktik og brobyg-

ning. De elever, der svarer, at de har modtaget vejledning om brobygning, er også mere tilbøjelige til at øge motivationen end dem, der ikke har modtaget vejledning om deres brobygning – dog har de ikke øget motivationen i lige så høj grad som de elever, der har modtaget vejledning i både brobygning og praktik. Resultatet peger på, hvor vigtigt det er, at eleverne, inden de vælger brobygningsuddannelser, får en grundig vejledning om, om de skal i praktik i 10. klasse.

Endelig viser analysen, at typen af 10.-klasse har en betydning for udviklingen med hensyn til elevernes motivation for at begynde på en ungdomsuddannelse. Elever, der har gået i 10. klasse på folkeskole eller privatskole/friskole, er mere tilbøjelige til at øge deres motivation for ungdomsuddannelse i 10. klasse end elever, der har gået i 10. klasse på efterskole.

Dette resultat må ses i lyset af det elevgrundlag, der findes i de forskellige skoleformer. Evalueringens første del, *Karakteristik af 10.-klasse-elever*, viste, at de elever, der går i 10. klasse på folkeskoler (herunder privatskoler/friskoler, ungdomsskoler og 10.-klasse-centre), er kendetegnet ved at vurdere deres egen uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation lavere end eleverne på efterskoler. De skoleformer, der modtager denne gruppe af elever, der i udgangspunktet er mindre motiverede for ungdomsuddannelse, står derfor over for en klar opgave med at øge elevernes motivation. En opgave, som resultaterne af den statistiske model viser, at de udfører.

6.1.3 Faktorer, der baserer sig på elevernes baggrundskarakteristika

Ud over de faktorer, der handler om forhold i 9. klasse og 10. klasse, viser analysen, at en række af elevernes baggrundskarakteristika har betydning for, om eleverne er blevet mere motiverede for ungdomsuddannelse efter et år i 10. klasse. De baggrundsvariable, der viser sig at have en betydning, er:

- Mors tilknytning til arbejdsmarkedet
- Mors højeste fuldførte uddannelse.

Analysen viser, at de elever, hvis mor er arbejdsløs, er mere tilbøjelige til at øge deres motivation i løbet af 10. klasse end elever, hvis mødre er beskæftigede.

Desuden viser analysen, at elever med en mor, hvis højeste fuldførte uddannelse er grundskolen, en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse, er mere tilbøjelige til at øge motivationen for ungdomsuddannelse end elever, hvis mor har en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Dette er værd at lægge mærke til, idet det indikerer, at 10. klasse særligt øger motivationen for videre uddannelse hos elever fra uddannelsesfremmede hjem.

Der er andre baggrundsfaktorer, som er afprøvet i den statistiske model, og som ikke viser sig at have signifikant betydning for elevernes udvikling med hensyn til motivation i løbet af 10. klasse.

Det gælder:

- Elevens alder og køn
- Familiens bruttoindkomst
- Elevens herkomst
- Størrelsen på den by, eleven kommer fra.

Dette resultat kan pege på, at den enkelte elevs udvikling med hensyn til motivation også er afhængig af nogle faktorer, som skolen ikke har indflydelse på. Dog er det også vigtigt at se på, hvilke faktorer der ikke ser ud til at have signifikant betydning for, hvor tilbøjelige eleverne er til at øge deres motivation for at begynde på en ungdomsuddannelse. Her er det særligt interessant, at analysen peger på, at hverken køn eller herkomst har betydning for dette.

6.2 Elevernes egne vurderinger af årsager til ændret grad af motivation

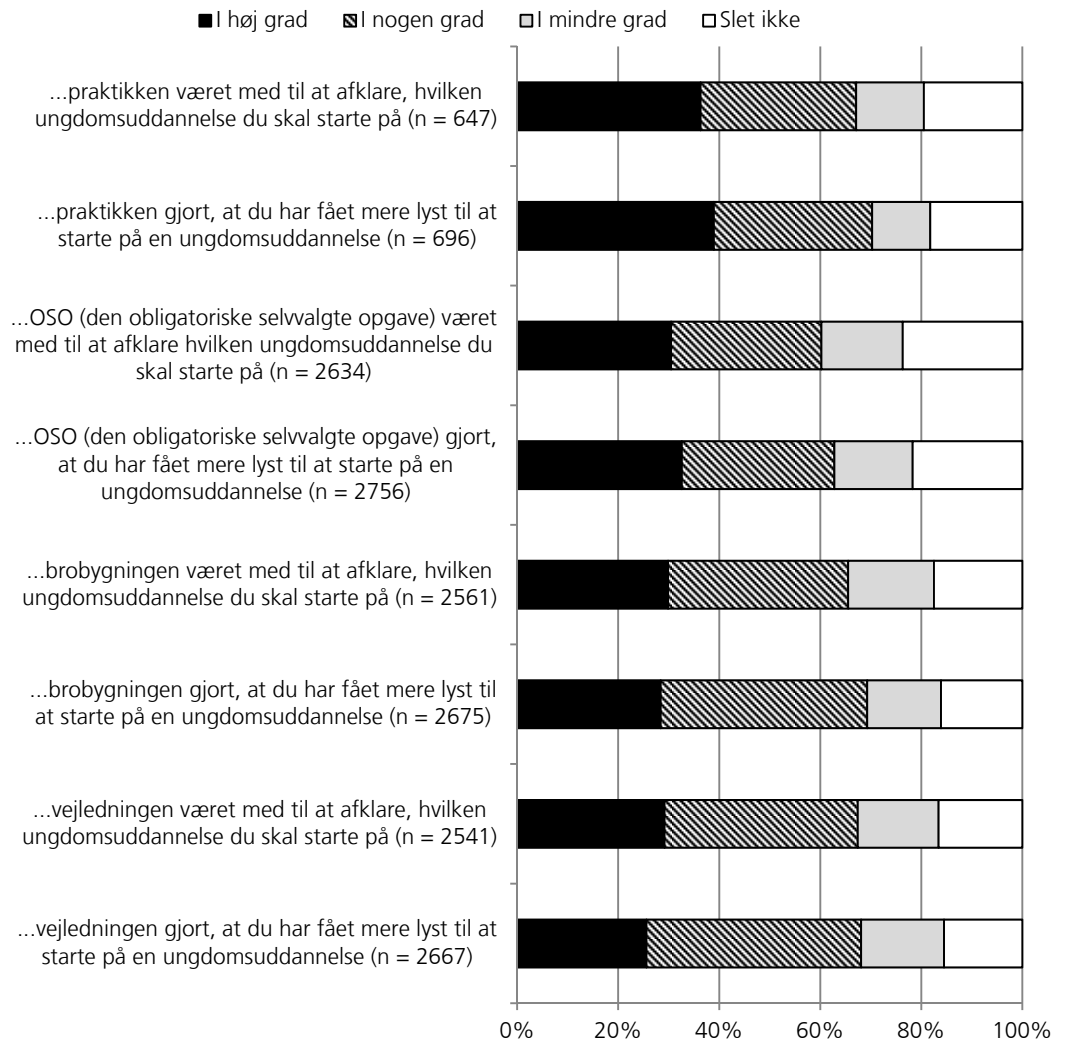
Spørgeskemaundersøgelsen blandt elever i 10. klasse kan perspektivere ovenstående analyse i forhold til elevernes egen vurdering af betydningen af forskellige elementer i 10. klasse i forhold til udviklingen af motivation for ungdomsuddannelse. Dels har eleverne vurderet, om de enkelte aktiviteter hver især har givet dem *større lyst* til at begynde på en ungdomsuddannelse, dels har de vurderet, i hvilket omfang de enkelte aktiviteter har været med til at gøre dem *mere afklarede med hensyn til, hvilken* ungdomsuddannelse de skal vælge.

Eleverne er i undersøgelsen blevet bedt om at vurdere de elementer, der blev indført eller forandret i forbindelse med de nye regler for 10. klasse, nemlig:

- Brobygningen
- Vejledningen
- Praktikken
- Arbejdet med OSO
- Arbejdet med elevernes uddannelsesplan
- Udbuddet af valgfag
- Udbuddet af linjer.

Analysen viser, at der kun er meget små variationer i elevernes vurderinger af de forskellige elementers betydning. Det gælder, både når man ser på, hvilke skoleformer de er tilknyttet, og når man ser på, hvilket element i 10. klasse de vurderer. Set på tværs af de forskellige elementer viser det sig, at svarene for en stor del af elementernes vedkommende fordeler sig i et ensartet mønster. Figur 18 illustrerer dette.

Figur 18
Elevernes vurdering af forskellige elementer i 10. klasse. I hvilken grad har ...

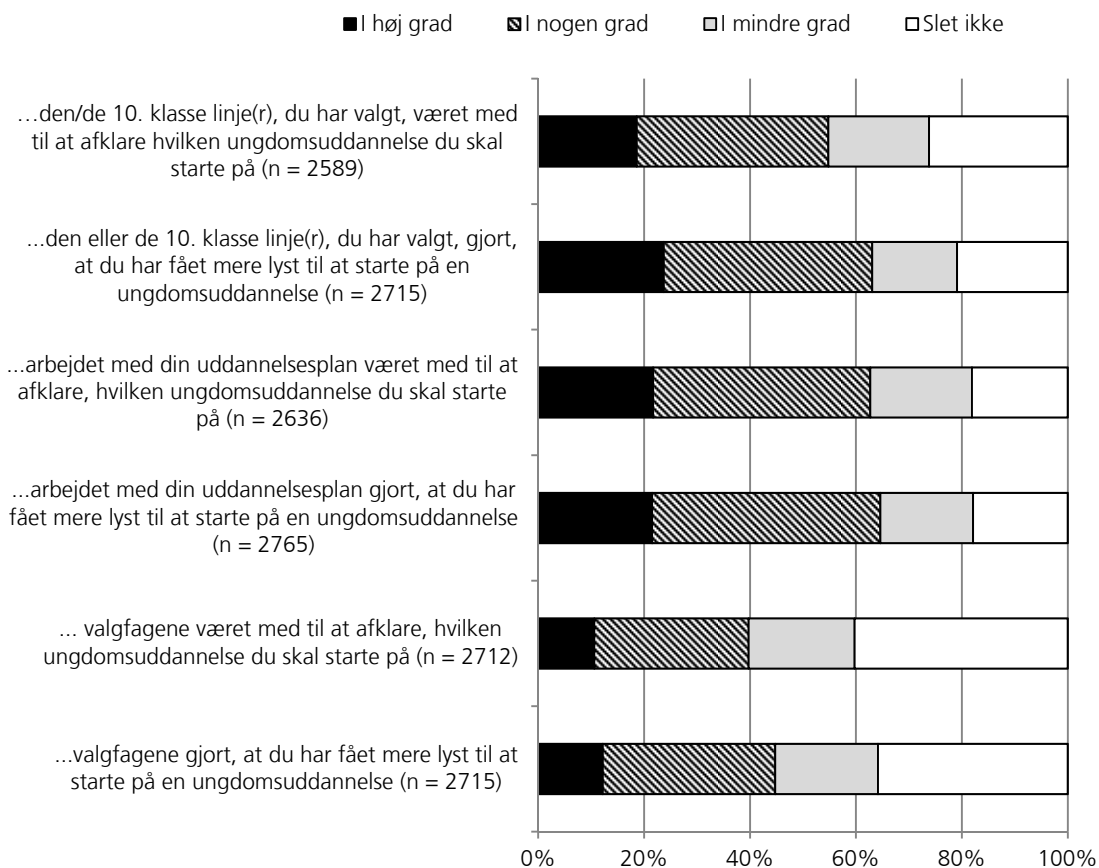
* I undersøgelsen er eleverne blevet spurgt, om det enkelte element har gjort, "... at du har fået mere lyst til at starte på en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse". I denne figur er de to typer af ungdomsuddannelse omskrevet til "ungdomsuddannelse" for at gøre figuren mere læsevenlig. Tilsvarende er "erhvervsuddannelse og gymnasial uddannelse" omskrevet til "ungdomsuddannelse" i spørgsmålet om elementernes betydning for elevernes lyst til at starte på en sådan.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt elever i 10. klasse.

For elementerne praktik, OSO, brobygning og vejledning gælder det, at ca. en tredjedel af eleverne svarer, at aktiviteten i høj grad har givet dem større lyst til at begynde på en ungdomsuddannelse, og at aktiviteten i høj grad har været med til at afklare, hvilken uddannelse de skal vælge. Det er også ca. en tredjedel af eleverne på tværs af de forskellige skoleformer, der svarer, at de enkelte aktiviteter hver især i nogen grad har givet dem større lyst og gjort dem mere afklarede med hensyn til, hvilken ungdomsuddannelse de skal vælge. Endelig svarer ca. en tredjedel af eleverne, at de nævnte aktiviteter i mindre grad eller slet ikke har givet dem større lyst til at begynde på en ungdomsuddannelse og i mindre grad eller slet ikke har gjort dem afklarede med hensyn til, hvilken uddannelse de skal vælge.

Elevernes vurderinger af arbejdet med deres uddannelsesplan og valget af linjer og valgfag er samlet set en smule mindre positive i forhold til, om elementerne har været med til at give dem større lyst til at starte på en ungdomsuddannelse. Det samme gælder for elevernes vurderinger af, i hvilken grad de tre elementer har gjort dem mere afklarede med hensyn til, hvilken uddannelse de skal starte på. Undersøgelsen kan ikke påvise, at der er betydelige forskelle mellem eleverne, når man ser på, hvilken skoleform de er tilknyttet. Figur 19 viser svarfordelingen i spørgsmålene vedrørende linjer, uddannelsesplan og valgfag.

Figur 19
Elevernes vurdering af de forskellige elementer i 10. klasse. I hvilken grad har ...

* I undersøgelsen er eleverne blevet spurgt, om det enkelte element har gjort, "... at du har fået mere lyst til at starte på en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse". I denne figur er de to typer af ungdomsuddannelse omskrevet til "ungdomsuddannelse" for at gøre figuren mere læsevenlig. Tilsvarende er "erhvervsuddannelse og gymnasial uddannelse" omskrevet til "ungdomsuddannelse" i spørgsmålet om elementernes betydning for elevernes lyst til at starte på en sådan.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt elever i 10. klasse.

Dette mønster, hvor eleverne, på tværs af skoleformer og aktiviteter, overordnet set vurderer næsten det samme i forhold til den lange række af forskellige elementer, kan tyde på, at det er vanskeligt for eleverne at vurdere udbyttet af den enkelte aktivitet isoleret set. Dog peger elevernes

vrderinger på, at valgfagene ikke i samme grad som de øvrige elementer af elevernes opfattes som afklarende og motiverende.

6.2.1 Elevernes vurdering af brobygning

Overordnet set er brobygning det eneste element, hvor der er signifikant forskel mellem svarene i forhold til de forskellige skoleformer (10. klasse på hhv. folkeskole, 10.-klasse-center, efterskole og privatskole/friskole). Undersøgelsen viser, at en større andel af eleverne i 10. klasse på ungdomsskole, folkeskole, privatskole/friskole og 10.-klasse-center vurderer, at de i høj grad har fået udbytte af deres brobygningsforløb, dvs., at brobygningen betyder mere for disse elevers lyst til at begynde på en ungdomsuddannelse og for, om de er blevet afklarede med hensyn til, hvilken uddannelse det skal være, end den gør for efterskoleeleverne. Dette kan, som tidligere nævnt, hænge sammen med, at efterskolerne ikke har pligt til at tilbyde yderligere frivillig brobygning ud over obligatorisk brobygning. Derfor er brobygningen ikke nødvendigvis prioriteret lige så højt i denne skoleform, som i de øvrige.

38 % af eleverne på ungdomsskoler, 37 % af eleverne på folkeskoler og 33 % af eleverne på 10.-klasse-centre vurderer, at brobygning i høj grad har givet dem lyst til at starte på en ungdomsuddannelse, og det samme gælder 28 % af eleverne på privatskoler/friskoler. For efterskoleeleverne er denne andel 22 %. 19 % af efterskoleeleverne vurderer, at brobygningen slet ikke har haft betydning for deres lyst til at starte på en ungdomsuddannelse; andelen er hhv. 14 % for elever på folkeskoler og 10.-klasse-centre, 16 % for elever på ungdomsskoler og 11 % for elever på privatskoler/friskoler.

Desuden viser spørgeskemaundersøgelsen, at eleverne på ungdomsskoler, folkeskoler, 10.-klasse-centre og privatskoler/friskoler også i højere grad end efterskoleeleverne oplever, at brobygning har været med til at afklare, hvilken ungdomsuddannelse de skal vælge.

På ungdomsskolerne findes den største andel af elever, der oplever, at brobygning er med til at afklare, hvilken ungdomsuddannelse de skal vælge, nemlig 79 %. 73 % af privatskole-/friskoleeleverne vurderer, at brobygning i høj grad eller i nogen grad har været med til at afklare, hvilken ungdomsuddannelse de skal vælge. For folkeskoleeleverne er det 72 %, og for elever på 10.-klasse-centre 70 %, mens det for eleverne, der har gået i 10. klasse på efterskole, er 60 %. 21 % af efterskoleeleverne vurderer samtidig, at brobygning slet ikke har været med til at afklare, hvilken ungdomsuddannelse de skal vælge. Dette gælder kun for hhv. 12 % og 15 % af eleverne på privatskoler/friskoler og folkeskoler.

Disse resultater kan hænge sammen med, at korte brobygningsforløb på 1-5 dage er mest udbredt på efterskoler. Dertil kommer, at efterskolerne, som nævnt, ikke i samme grad som de øvrige skoleformer tilbyder frivillig brobygning pga. andre krav til efterskolerne. Desuden viser kapi-

tel 4, at 57 % af efterskoleeleverne allerede havde valgt, hvad de skulle efter 10. klasse, inden de begyndte i 10. klasse.

6.3 Opsamling: Årsager til ændret grad af motivation

Kapitlet viser, at der er faktorer i både 9. klasse og 10. klasse, der har betydning for, om eleverne øger deres motivation for ungdomsuddannelse i løbet af 10. klasse. Dertil kommer, at en række baggrundsfaktorer har betydning for elevernes udvikling med hensyn til motivation.

I 9. klasse har elevernes skoletrivsel og forældrenes interesse for elevernes skolegang betydning for udviklingen af motivation i 10. klasse. Det, at eleverne i 9. klasse oplevede, at de trivedes i skolen, og at forældrene interesserede sig for deres skolegang, har positiv betydning for elevernes tilbøjelighed til i løbet af 10. klasse at øge motivationen for at starte på en ungdomsuddannelse.

I 10. klasse har det positiv betydning for elevernes udvikling med hensyn til motivation, at de har været tilfredse med valget af valgfag og linjer i deres 10.-klasse. Analysen viser desuden, at det har betydning for elevernes ændring af graden af motivation, i hvilken grad de vurderer, at vejledningen har levet op til deres behov. De elever, der angiver, at vejledningen i høj grad levede op til deres behov, er mere tilbøjelige til at øge deres motivation end de øvrige elever.

Typen af vejledning, eleverne har modtaget i 10. klasse, har også betydning. De elever, der har modtaget vejledning om både praktik og brobygning, har i højere grad øget deres motivation end de elever, der ikke har modtaget nogen vejledning om praktik og brobygning. De elever, der svarer, at de har modtaget vejledning om brobygning, er også mere tilbøjelige til at øge motivationen end dem, der ikke har modtaget vejledning om brobygning – dog er de ikke helt så tilbøjelige til det som de elever, der har modtaget vejledning om både brobygning og praktik.

Endelig har også skoleformen betydning for elevernes udvikling med hensyn til motivation i løbet af 10. klasse. Elever, der har gået i 10. klasse på folkeskole (herunder ungdomsskole og 10.-klasse-center) eller privatskole/friskole, er mere tilbøjelige til i løbet af 10. klasse at øge deres motivation for at begynde på en ungdomsuddannelse end de elever, der har gået i 10. klasse på efterskole.

Analysen viser desuden, at en række baggrundsfaktorer har betydning for elevernes udvikling med hensyn til motivation for ungdomsuddannelse. Blandt andet viser det sig, at elever med mødre med grundskole eller ungdomsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse har større tilbøjelighed til at øge deres motivation end elever, hvis mor har en mellemlang eller lang videregående uddannelse.

I kapitlet perspektiveres resultaterne fra den statistiske model med elevernes egne vurderinger af, hvilke elementer i 10. klasse der har betydning for deres udvikling med hensyn til motivation. Analysen viser, at der kun er små variationer i elevernes vurderinger af de forskellige elementers betydning. Variationerne er små, både når man ser på, hvilke skoleformer eleverne er tilknyttet, og når man ser på, hvilket element i 10. klasse de vurderer. Set på tværs af de forskellige elementer viser det sig, at svarene for en stor del af elementernes vedkommende fordeler sig i et ensartet mønster. Kun betydningen af brobygning bliver vurderet forskelligt alt efter skoleform. Efterskoleeleverne vurderer i mindre grad end de øvrige elevgrupper, at brobygning har haft betydning for deres lyst til at fortsætte på en ungdomsuddannelse og for deres afklaring i forhold til, hvilken uddannelse de skal starte på.

De skoleformer, eleverne har været tilknyttet, har altså – ligesom flere andre faktorer – betydning for elevernes udvikling med hensyn til motivation for ungdomsuddannelse. Tredje del af evalueringen vil kunne pege på betydningen af de forskellige skoleformer og andre faktorer for elevernes påbegyndelse og gennemførelse af første år af ungdomsuddannelserne. Her bliver udbyttet af 10. klasse i forhold til, hvordan eleverne klarer sig videre i uddannelsessystemet, tydeligere.

7 Litteratur

BEK nr. 875 af 07.07.2010: *Bekendtgørelse om borbygning og introduktionskurser til ungdomsuddannelserne.*

BEK nr. 913 af 03.10.2000: *Bekendtgørelse om ungdomsskolens virksomhed.*
Center for Ungdomsforskning (CEFU) 2010: *Ungdomsforskning: Unge, køn og uddannelse.* Nr. 3 og 4 2010, Årgang 9. CEFU, DPU.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) 2010: *Fra grundskole til de gymnasiale uddannelser. Optagesystemet til de gymnasiale uddannelser.* Danmarks Evalueringsinstitut.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) 2010: *Evaluering af ungdomsskolens heltidsundervisning.* Danmarks Evalueringsinstitut.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) 2011: *Karakteristik af 10.-klasse-elever. Del 1 i evalueringen af folkeskolens 10. klasse.* Danmarks Evalueringsinstitut.

LBK nr. 671 af 21.6.2010: *Bekendtgørelse af lov om vejledning om uddannelse og erhverv samt pligt til uddannelse, beskæftigelse mv.*

LBK nr. 689 af 22.6.2011: *Bekendtgørelse af lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler).*

LBK nr. 998 af 16.8.2010: *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen.*

LBK nr. 1135 af 07.12.2011: *Bekendtgørelse af lov om friskoler, private grundskoler mv.*

Ministeriet for Børn og Undervisning 2012: *Efterskolernes vejledning. Brugerundersøgelse blandt elever i 9. klasse på efterskoler, juni 2012.*

Nordahl, Thomas, Anne-Karin Sunnevåg og Gro Løken 2011: *"Det er fedt". Evaluering av det frivillige 10. skoleår i Danmark.* Høgskolen i Hedmark. Rapport nr. 2 – 2011.

Pless, Mette og Noemi Katznelson 2007: *Unge veje mod ungdomsuddannelser. Tredje rapport om unges uddannelsesvalg og overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse og arbejde.* Center for Ungdomsforskning, DPU.

Thomsen, Rie og Ulla Højmark Jensen 2011: *Vejledning i samspil. Evaluering og dokumentation af efterskolernes vejledning.* Schultz.

Appendiks A

Dokumentation og metode

Denne evaluering er foranlediget af formandskabet for Skolerådet, og baggrunden for den er en projektbeskrivelse udfærdiget af EVA. Evalueringen er anden del af EVA's evaluering af 10. klasse og fokuserer på indholdet i 10. klasse. Første del udkom i 2011 og karakteriserede elever, der i 9. klasse valgte at fortsætte i 10. klasse.

Denne evaluering bygger på følgende data:

- En kvalitativ forundersøgelse blandt lærere i 10. klasse
- Spørgeskemaundersøgelse blandt elever i 9. klasse, gennemført i forbindelse med første del af evalueringen i 2011
- Spørgeskemaundersøgelse blandt de samme elever i 10. klasse
- Spørgeskemaundersøgelse blandt elevernes lærere i 10. klasse
- Baggrundsdata om elevernes sociale baggrund koblet af Danmarks Statistik.

De forskellige elementer vil i det følgende blive gennemgået detaljeret.

Kvalitativ forundersøgelse

Formålet med den kvalitative forundersøgelse var at indsamle viden om 10.-klasse-området til udarbejdelsen af spørgeskemaet til 10.-klasse-lærere. Forundersøgelsen blev udført som telefon-interview i perioden 9.-20. januar 2012. Der blev foretaget 15 interview af en halv til en hel times varighed. Lærerne blev udvalgt, så de så vidt muligt kunne afspejle forskellige 10.-klasse-tilbud i forhold til:

- Skolens geografiske beliggenhed
- Antallet af elever på skolen
- Elevernes overgangsfrekvenser til ungdomsuddannelserne
- Skoleformer (10. klasse på hhv. folkeskole, 10.-klasse-center og efterskole).

Telefoninterviewene foregik på grundlag af en semistruktureret interviewguide. Interviewene blev optaget, og undervejs noterede intervieweren interessante pointer, ligesom der blev skrevet et referat umiddelbart efter interviewet.

Spørgeskemaundersøgelse blandt elever i 9. klasse, gennemført i 2011

Data fra spørgeskemaet, der blev udsendt i forbindelse med første del af evalueringen, er indgået i denne anden del af evalueringen for at kunne se på udviklingen fra 9. klasse til 10. klasse, når det gælder elevernes uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation. Dette skema blev besvaret af 10.174 elever i 9. klasse. Dokumentation og metode for dette spørgeskema kan ses i metodeappendikset i rapporten om første del af evalueringen af 10. klasse, *Karakteristik af 10.-klasse-elever* (EVA 2011).

Spørgeskemaundersøgelse blandt 10.-klasse-elever

Stikprøve

Populationen i denne undersøgelse er elever i 10. klasse, der kommer fra folkeskolens 9. klasse.

Stikprøven til denne del af evalueringen blev udtrukket på baggrund af besvarelserne af spørgeskemaet i 9. klasse, og på den måde muliggøres sammenligninger mellem 9. klasse og 10. klasse for de samme elevers vurderinger. Besvarelserne i 9. klasse viste sig ikke at være skæve. Udsnittet af elever i 10. klasse kan derfor også anses som værende ikkeskævt i forhold til den samlede population af elever i 10. klasse, der kommer fra 9. klasse i folkeskolen.

Eleverne i stikprøven blev identificeret med hjælp fra UUUC. På baggrund af elevernes cpr-numre blev de elever, der gik i 10. klasse per 31. december 2011, identificeret. Oplysninger om elevens skoleform, eventuel klasse, e-mail-adresse og adresse og andre oplysninger om uddannelsesinstitutionen blev koblet.

Spørgeskema

I spørgeskemaet er store dele af spørgeskemaet fra 9. klasse gengivet. Det drejer sig om spørgsmål om elevernes uddannelsesparathed, skoletrivsel og motivation for videre uddannelse. Den nøjagtige gentagelse af spørgsmål gør, at det er muligt at se en direkte udvikling fra 9. klasse til 10. klasse for de enkelte elever for de pågældende spørgsmål. Ud over de gengivne spørgsmål fokuserer spørgeskemaet på det specifikke indhold i den 10.-klasse, eleverne går i, og elevernes vurderinger af de forskellige elementer i 10. klasse.

Interessentmøde

Et udkast til spørgeskemaet blev fremlagt på et interessentmøde den 28. februar 2012, hvor inviterede interessenter havde mulighed for at komme med kommentarer og forslag til spørgeskemaet. På baggrund af disse kommentarer og forslag gennemgik projektgruppen spørgeskemaet,

og en række forbedringer i forhold til spørgsmålsformuleringer og svarkategorier blev indarbejdet i spørgeskemaet.

Pilottest

Spørgeskemaet er valideret gennem pilottest med fem elever fra en 10.-klasse på en efterskole og fem elever fra en 10.-klasse på en folkeskole. Pilottestene med eleverne foregik som gruppeinterview på de to skoler. Eleverne fik udleveret skemaet, som blev gennemgået sammen med dem for at undersøge, om alle spørgsmål var forståelige og skrevet i et sprog, eleverne bruger i deres dagligdag. Der var også fokus på, om alle spørgsmål var relevante for eleverne, og om svarkategorierne var dækkende. Efter pilottesten blev spørgeskemaet revideret med udgangspunkt i elevernes tilbagemeldinger.

Udsendelsesprocedure

Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført af Interviewservice ved Danmarks Statistik, der benyttede en kombination af internetbaseret undersøgelse og telefoninterview. Efter pilottestene og tilretning på baggrund af disse blev skemaet sendt til Interviewservice, der satte skemaet op i sin skabelon, hvorefter det blev kvalitetssikret både af Danmarks Statistik og af projektgruppen fra EVA.

Linket til skemaet blev den 20. marts 2012 sendt per e-mail til de elever, der var oplyst e-mail-adresse på, og per brev til de resterende elever. Elever, der gik i 10. klasse på folkeskole, fik brevet sendt til deres folkeregisteradresse, og breve til efterskoleelever blev sendt til skolen.

Der blev derefter rykket første gang den 28. marts 2012, denne gang til alle elevernes folkeregisteradresser. Herefter blev der ringet rundt til de elever, der ikke havde besvaret spørgeskemaet på internettet. Eleverne fik i den forbindelse mulighed for at svare på spørgeskemaet over telefonen. Telefonrundringningen foregik i perioden 2.-22. april 2012, og spørgeskemaundersøgelsen blev endeligt lukket den 23. april 2012.

Svarprocent

Tabel 1 beskriver svarprocenten for spørgeskemaundersøgelsen blandt 10.-klasse-elever.

Tabel 1
Svarprocent for elevskema

Bruttostikprøve fra UUUC (Antal elever)	4.968
Nettostikprøve (Antal elever) ⁵	4.454
Svar (Antal elever)	2.902
Svar (Procent af nettostikprøven)	65 %
Heraf Folke- og privatskoler	65 %
Heraf efterskoler	65 %

En samlet svarprocent på 65 vurderes at være tilfredsstillende, også set i forhold til at disse respondenter kan være svære at få i tale. I det følgende afsnit vurderes det, om bortfaldet kan være skævt.

Skævhed

Skævheden for de indsamlede besvarelser af spørgeskemaet vurderes i forhold til køn, region og mors højeste fuldførte uddannelse. Region er den region, eleverne var bosiddende i i 9. klasse, og oplysninger om morens højeste fuldførte uddannelse er indhentet på samme tidspunkt.⁶ Skævheden for svarene vurderes i forhold til, hvordan fordelingerne er i bruttostikprøven.

⁵ Nettostikprøve indeholder personer, der kan kontaktes efter seneste cpr-opdatering. Personer, som er forskerbekyttet, er ikke med. Ligeledes er personer, som står med 'Rådhusadresser' dvs. hjemløse, personer uden fast adresse mv. heller ikke er medregnet. (Danmarks Statistiks definition)

⁶ Registerdata er koblet til eleverne i forbindelse med første del af evalueringen; derfor blev data kun opdateret, da eleven gik i 9. klasse. Ligeledes er oplysninger om mors højeste fuldførte uddannelse fra det tidspunkt, hvor eleverne gik i 9. klasse. Det vurderes ikke, at det giver problemer at bruge ét år gamle data på disse variable.

Tabel 2
Skævhed for elevbesvarelsenerne i forhold til bruttostikprøven

Køn	Bruttostikprøve (andel i procent)	Svar (andel i procent)
Dreng	50	46
Pige	50	54
Mors højeste fuldførte uddannelse		
Grundskole/gymnasial uddannelse	23	21
Erhversuddannelse/kort videregående uddannelse	47	47
Mellemlang videregående uddannelse eller højere	27	29
Uoplyst	3	3
Region		
Nordjylland	10	11
Midtjylland	26	27
Syddanmark	28	29
Hovedstaden	21	20
Sjælland	15	14
Uoplyst	0	0
Skoletype		
Folke- og privatskoler	58	57
Efterskoler	42	43

Den største forskel mellem fordelingen i bruttostikprøven og svarene findes i forhold til køn og er på 4 procentpoint; de andre forskelle mellem de to fordelinger er på 2 procentpoint eller mindre, og derfor vurderes det, at de indsamlede data ikke er skæve i forhold til bruttostikprøven.

Spørgeskemaundersøgelse blandt 10.-klasse-lærere

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen blandt lærere er at undersøge, hvilket indhold skolerne tilbyder i 10. klasse, herunder hvordan brobygning, tilbudsfag og uddannelsesvejledning er organiseret og gennemføres i praksis. Der er i den sammenhæng også fokus på forskelle mellem de forskellige typer af 10.-klasser (folkeskole, 10.-klasse-center, ungdomsskole og efterskole). Spørgeskemaundersøgelsen blandt lærere bidrager også med data til at kunne analysere, om skolerens indsatser virker efter hensigten.

Spørgeskema

Spørgeskemaet blev udviklet af projektgruppen på baggrund af den indsamlede viden fra den kvalitative forundersøgelse. Der blev i udarbejdningen af spørgeskemaet fokuseret på at indarbejde snitflader mellem spørgeskemaet til elever og spørgeskemaet til lærere, så disse meningsfuldt kunne sammenkobles.

Interessentmøde

På det førnævnte interessentmøde blev også spørgeskemaet til lærere fremlagt. Der var også i den forbindelse mulighed for at komme med kommentarer og forslag til rettelser. På den baggrund gennemgik projektgruppen spørgeskemaet, og en række forbedringer til spørgsmålsformuleringer og svarkategorier blev indarbejdet i spørgeskemaet.

Pilottest

Spørgeskemaet er valideret gennem pilottest med seks 10.-klasse-lærere fra forskellige undervisningsinstitutioner: folkeskole, privatskole, efterskole og ungdomsskole. Pilottestene foregik telefonisk og førte til en række ændringer og korrektioner i forhold til det oprindelige spørgeskema.

Stikprøveudtræk

Den relevante population for lærerskemaet er lærere i 10.-klasser i Danmark, der fungerer som klasselærer eller har en tilsvarende rolle for en gruppe af elever, der ikke betegnes som en klasse.

Lærerpopulationen blev defineret på baggrund af de indsamlede spørgeskemaer i forbindelse med første del af evalueringen. Elevernes cpr-numre blev koblet med oplysninger fra UUUC om elevernes skole og klasse. Ud fra institutionsnummeret blev der koblet en e-mail-adresse til institutionen. Da institutionens og ikke de enkelte læreres e-mail-adresse er anvendt, blev det i e-mailen oplyst, at e-mailen skulle videreformidles til den relevante klasselærer.

Da flere af de deltagende elever kan gå i samme klasse, blev datasættet aggregeret, så der kun var én deltagende lærer for hver klasse på de enkelte institutioner. Det vil samtidig sige, at hver skole godt kan have flere klasser repræsenteret i spørgeskemaundersøgelsen; disse skoler har altså modtaget et antal e-mails, der svarer til det antal klasser, hvori der går elever fra vores population. Af de enkelte e-mails fremgik, hvilken klasselærer e-mailen skulle videreformidles til.

Efterskoler og nogle folkeskoler definerer klasser anderledes, og der bruges af og til andre betegnelser for grupper af elever. Derfor blev der gjort meget ud af at definere den relevante lærer i e-mailen, og det blev understreget, at hvis der ikke var klasselærere på skolen, kunne den relevante person være en kontaktlærer eller den lærer, der havde mest at gøre med den pågældende 10.-klasse.

Da elevernes cpr-numre var blevet koblet med oplysninger fra den eksterne leverandør, viste det sig, at ca. en fjerdedel af alle eleverne manglede en nærmere klassebetegnelse end blot "10. klasse". Den eksterne leverandør mener, det skyldes, at de pågældende elever ikke er defineret nærmere, end at de går i 10. klasse på denne skole, og at det igen skyldes, at der ikke arbejdes med klasser på den pågældende skole, eller at der kun er én 10.-klasse på den pågældende skole. Desuden var der for andre elevers vedkommende manglende oplysninger om klassebetegnelse. For alle disse elever blev det kontrolleret, om der i vores datasæt var andre elever på samme institution, der havde en klassebetegnelse; hvis det var tilfældet, var der tale om manglende oplysninger for den pågældende elev, og derfor blev der ikke sendt en e-mail til vedkommende. Hvis det i modsat fald gjorde sig gældende, at der slet ikke var klasseoplysninger for elever på institutionen, skyldtes det højst sandsynligt, at skolen ikke arbejder med klasser. Derfor blev der til disse skoler sendt en enkelt e-mail, hvoraf det fremgik, at det var 10.-klasse-klasselæreren uden nærmere betegnelse, der skulle svare på spørgeskemaet.

Udsendelsesprocedure

Der blev udsendt en e-mail med link til et elektronisk spørgeskema den 19. marts 2012 uden svarfrist, og der blev udsendt rykkere den 23. marts 2012 med svarfrist den 11. april 2012. Spørgeskemaet blev endeligt lukket den 25. april 2012. Rykkerproceduren blev ligeledes iværksat telefonisk. I perioden 10.-23. april 2012 blev der ringet rundt til skolerne for at minde lærerne om at svare på spørgeskemaet. Da der ikke var koblet personlige telefonnumre til lærerne, foregik kontakten med skolernes sekretariat, der så kunne sende reminderen videre eller formidle kontakten til den relevante lærer.

Svarprocent

Den indsamlede population bestod af 1.060 specifikke klasser og dermed 1.060 10.-klasselærere. Da dataindsamlingsperioden var gået, var der indkommet 558 svar, hvilket giver en svarprocent på 53. Dette vurderes som acceptabelt; dog skulle det vurderes, om besvarelserne var skæve. Denne vurdering fremgår af det følgende afsnit.

Skævhed

Skævheden vurderes i forhold til det totale antal 10.-klasser i Danmark. Disse oplysninger stammer fra Ministeriet for Børn og Unges databank ved UNI-C og er indhentet den 22. maj 2012. Data fra skoleåret 2008/09 anvendes som reference, da det er de nyeste oplysninger i databanken. Det vurderes, at disse data kan give et billede af, hvordan fordelingen af 10.-klasser er i dag, men at der også kan være sket uforudsete ændringer i fordelingerne, der derfor ikke er taget højde for. Skævheden vurderes på baggrund af følgende variable: type og region.

Tabel 3
Skævhed for lærerbesvarelsener i forhold til de nationale tal

	Antal klasser i Danmark 2008/2009	Besvarelses
Type 10. klasse⁷		
10. klasse andet	1	2
10. klasse efterskole	22	26
10. klasse folkeskole	58	60
10. klasse privatskole	20	13
Geografisk placering for 10. klassen		
Hovedstaden	24	21
Midtjylland	25	22
Nordjylland	13	12
Sjælland	13	13
Syddanmark	26	32

Som det fremgår af tabellen, kan der spores svage skævheder i det indsamlede data i forhold til type. Der er tale om en underrepræsentation af privatskoler, men om det skyldes en reel skævhed i det indsamlede datamateriale, eller om det skyldes sammenligningen med ældre tal, kan der ikke siges noget sikkert om. Det kan også skyldes definitionen af klasser, jf. afsnittet om populationen for spørgeskemaundersøgelsen blandt lærere.

Sammenkædning af elevbesvarelsener og lærerbesvarelsen

I de tilfælde, hvor elevbesvarelsener i 10. klasse bliver kædet sammen med lærerbesvarelsener, er der tale om en underpopulation af elever, nemlig de elever, hvis lærere har besvaret spørgeskemaet. Denne underpopulation udgøres af 1.493 elever. Af tabel 4 fremgår underpopulationens fordeling i forhold til fordelingen i bruttostikprøven.

⁷ Typerne i "Antal i Danmark" er samlet på følgende måde: efterskole består af efterskoler og efterskole med særlige tilbud, folkeskole består af folkeskoler og kommunale ungdomsskoler og ungdomskostskoler. De andre fordelinger er ikke slået sammen på nogen måde.

Tabel 4
Skævhed for underpopulationen i forhold til bruttostikprøven

Køn	Bruttostikprøve (andel i procent)	Underpopulation (andel i procent)
Dreng	50	46
Pige	50	54
Mors højeste fuldførte uddannelse		
Grundskole/gymnasial uddannelse	24	22
Erhvervsuddannelse/kort videregående uddannelse	48	48
Mellemlang videregående uddannelse eller højere	28	26
Uoplyst	3	3
Region		
Nordjylland	10	12
Midtjylland	26	24
Syddanmark	28	34
Hovedstaden	21	19
Sjælland	15	11
Uoplyst	0	0

Som det fremgår af tabellen, findes den største forskel i forhold til region, hvor der er en forskel på 6 procentpoint mellem bruttostikprøven og underpopulationen med hensyn til andelen af elever i Region Syddanmark, der er overrepræsenteret i underpopulationen. Følgelig er elever i Region Sjælland underrepræsenteret i underpopulationen; her er forskellen på 4 procentpoint. De andre fordelinger viser ikke nogen større skævvridning, hvorfor analyser på baggrund af denne population kan ses som et dækkende billede i forhold til bruttostikprøven.

Registerdata fra Danmarks Statistik

Til elevernes cpr-numre er der koblet baggrundsoplysninger fra Danmarks Statistik. Disse oplysninger stammer fra første del af evalueringen og er indhentet i foråret 2011. Baggrundsoplysningerne vedrører morens uddannelse og arbejdsmarkedstilknytning, urbaniseringsgrad og region for elevens bopæl, elevens oprindelsesland, og om eleverne er indvandrere eller efterkommere af indvandrere.

Typologisering

Et af formålene med spørgeskemaundersøgelsen blandt lærere var at analysere data for at inddele skolerne efter forskellige typer af praksis. Med baggrund i de kvalitative data og i viden om området i øvrigt opstillede vi fire typer af 10.-klasser, som vi kaldte:

- Den erhvervsrettede profil
- Den overgangsstyrkende profil
- Den fagfokuserede profil
- Den dannelsesorienterede profil.

De enkelte typer havde altså i udgangspunktet forskellige fokusområder. Typerne var imidlertid ikke mulige at anvende i forhold til de indsamlede data, da de forskellige typer blev overlappende og dermed ikke udelukkede hinanden. Desuden tilbyder flere af tilbuddene individuelle løsninger for de enkelte elever, hvorfor det er svært at kategorisere tilbuddene. Derfor var typologiseringen ikke brugbar i det videre statistiske arbejde med elevernes udvikling i 10. klasse.

Fordi der er så stor en variation af 10.-klasse-tilbud, er det altså ikke muligt at kategorisere disse, uden at typologiseringen bliver for kompleksitetsminimerende. Som følge deraf fandt vi det mere meningsfuldt at se på de enkelte elementer i 10. klasse for sig for at vurdere, om nogle af disse havde større betydning for udviklingen af elevernes motivation i løbet af 10. klasse. Denne analyse blev foretaget i en statistisk model, som beskrives nærmere i det følgende.

Statistisk model

EVA har opstillet en statistisk model i forbindelse med denne undersøgelse. Modellen er udformet som en lineær regressionsmodel, der søger at forklare, hvilke faktorer der har indflydelse på udviklingen med hensyn til elevernes motivation til videre uddannelse fra 9. klasse til 10. klasse. I modellen er både baggrundsfaktorer og spørgeskemabesvarelser fra elever i hhv. 9. klasse og 10. klasse og lærere blevet testet for at se, hvilke forhold der har en signifikant indflydelse på motivationen og lysten til videre uddannelse.

Analysen viser, at der ikke er identificeret faktorer fra spørgeskemaundersøgelsen blandt lærere i 10. klasse, der kan forklare elevernes udvikling med hensyn til motivation for ungdomsuddannelse. Dette resultat skal dog ikke tolkes sådan, at det ikke gør nogen forskel for eleverne, hvad indholdet i 10. klasse er. At det ikke var muligt at påvise en statistisk sammenhæng, kan snarere forklares ved, at forholdene er så tætforbundne. Derfor dækker de forskellige variable i mange tilfælde over de samme faktorer.

Udviklingen med hensyn til motivation for videre uddannelse er defineret som udviklingen i gennemsnittet af elevernes besvarelser af de to spørgsmål, der vedrører netop motivation for ungdomsuddannelse i spørgeskemaet.

Den statistiske model er testet via kommandoen "regress" i statistikprogrammet Stata. Som udgangspunkt blev de variable fra elev- og lærerspørgeskemaerne, man kunne formode havde betydning for motivationen og lysten til videre uddannelse, inddraget. Den blev herefter finpudset og af tabel 5 fremgår den endelige model med markeringer af de signifikante variable.

Tabel 5
Oversigt over variable i den endelige statistiske model

	Forskel i vurdering af vigtighed og lyst for videre uddannelse (motivation)
Vurdering af vigtighed og lyst for videre uddannelse i 9. klasse	-0.708 (45.08)**
Arbejdsmarkedstilknytning: Beskæftiget (reference)	0.000
Arbejdsmarkedstilknytning: Arbejdsløs	0.182 (2.73)**
Arbejdsmarkedstilknytning: Uden for arbejdsstyrken / Uddannelsessøgende	0.075 (1.01)
Arbejdsmarkedstilknytning: Uoplyst	-0.194 (1.04)
10. klasstype: Efterskole (reference)	0.000
10. klasstype: Folkeskole	0.217 (5.63)**
10. klasstype: Privatskole	0.336 (5.73)**
Moders højest fuldførte uddannelse: Grundskole (reference)	0.000
Moders højest fuldførte uddannelse: Gymnasial eller erhvervsfaglig	-0.023 (0.49)
Moders højest fuldførte uddannelse: Kort videregående eller mellemlang videregående	-0.100 (1.87)
Moders højest fuldførte uddannelse: Bachelor eller længerevarende	0.085 (1.10)
Moders højest fuldførte uddannelse: Uoplyst	0.151 (1.06)
Interesserer dine forældre sig for din skolegang (9. klasse): I høj grad (reference)	0.000

fortsættes næste side ...

	Forskel i vurdering af vigtighed og lyst for videre uddannelse (motivation)
Interesserer dine forældre sig for din skolegang (9. klasse): I nogen grad, I mindre grad eller Slet ikke	-0.140 (3.35)**
Jeg kan godt lide at gå i skole (9. klasse), 7-trins skala	0.045 (3.85)**
Hvor tilfreds eller utilfreds var du med udvalget af valgfag, da du valgte din 10. klasse	-0.052 (2.71)**
Hvor tilfreds eller utilfreds var du med udvalget af linjer på din skole, da du valgte din 10. klasse: Meget tilfreds (reference)	0.000
Hvor tilfreds eller utilfreds var du med udvalget af linjer på din skole, da du valgte din 10. klasse: Tilfreds	-0.025 (0.67)
Hvor tilfreds eller utilfreds var du med udvalget af linjer på din skole, da du valgte din 10. klasse: Hverken tilfreds eller utilfreds, Utilfreds, meget utilfreds	-0.119 (1.96)*
Hvor tilfreds eller utilfreds var du med udvalget af linjer på din skole, da du valgte din 10. klasse: Jeg har ikke valgt nogen linje	-0.180 (2.35)*
Vejledning i 10. klasse: Ingen vejledning (reference)	0.000
Vejledning i 10. klasse: Vejledning i brobygning og praktik	0.223 (3.12)**
Vejledning i 10. klasse: Vejledning i brobygning, men ikke praktik	0.170 (2.45)*
Vejledning i 10. klasse: Vejledning i praktik, men ikke brobygning	0.185 (1.77)
Vejledning i 10. klasse: Vejledning, men ikke i brobygning eller praktik	0.107 (1.48)
I hvilken grad levede vejledningen op til dine behov for brobygning: I høj grad (reference)	0.000

fortsættes næste side ...

... fortsat fra forrige side

	Forskel i vurdering af vigtighed og lyst for videre uddannelse (motivation)
I hvilken grad levede vejledningen op til dine behov for brobygning: I nogen grad, I mindre grad, Slet ikke	-0.133 (3.86)**
I hvilken grad levede vejledningen op til dine behov for brobygning: Ubesvaret (udeladt af model)	0.000
Hvor sikker eller usikker er du på at du har valgt rigtigt (9. klasse)	-0.086 (4.43)**
Modellens konstant	4.359 (33.31)**
R^2	0.45
Antal elever i modellen	2,799

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Appendiks B

Skoler, der har medvirket i telefoninterview

Følgende skoler har medvirket i telefoninterview i evalueringens indledende fase:

UngdomsCenter Vejle, Vejle Kommune
10. KlasseCenter Bornholm, Bornholms Regionskommune
10. Klasse - Center Djursland, Norddjurs Kommune
10. Klasse-centret, Gladsaxe Kommune
10. KlasseCenter Vesthimmerland, Aars, Vesthimmerlands Kommune
Bjergnæs Efterskole, Viborg Kommune
Brændkjærskolen, Kolding Kommune
Christinelystskolen, Lemvig Kommune
Dåstrup Skole, Bueager, Rudersdal Kommune
Fanø Efterskole, Fanø Kommune
Faxehus Efterskole, Faxe Kommune
Gilleleje Skole, Gribskov Kommune
Hals Skole, Hals, Aalborg Kommune
Hotherskolen, Hårlev, Stevns Kommune
Rådmandsgade Skole, Københavns Kommune.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 35 55 01 01
F 35 55 10 11

E eva@eva.dk
H www.eva.dk

ISBN: 978-87-7958-677-2

